

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy
České republiky v roce 2008

Školská reforma pokračuje

Díl I.

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Školská reforma pokračuje

Díl I. Vzdělávání v roce 2008 v datech

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2008

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Editor: Ústav pro informace ve vzdělávání

© MŠMT, Praha 2009

ISBN 978-80-211-0584-3

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydává již podvanácté *Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky*. Výroční zpráva za rok 2008 nese příznačný název *Školská reforma pokračuje*. Jestliže předchozí zpráva za rok 2007 zmiňovala, že české školství je na startu této reformy, pak rok 2008 již pro většinu škol znamenal první výrazné kroky na této cestě.

Postup podle školních vzdělávacích programů, které si školy vytvořily, přináší jim samým, ale i všem ostatním, kdo jsou s prosazováním a uskutečňováním modernizačních změn ve vzdělávací soustavě tak či onak spjata, množství cenných poznatků a zkušeností. Jde o to umět využít nabízené možnosti ke zlepšení práce škol, ke zvýšení motivace žáků osvojovat si potřebné klíčové kompetence a k rozvoji motivace a kvalifikovanosti pedagogických sborů dosahovat ve výchově a vzdělávání nové kvality.

Reforma, má-li být úspěšná, je příležitostí pro učitele i pro žáky a studenty k účelné proměně tradiční školy a tradičních metod práce. Neznamená to samozřejmě popření toho dobrého a osvědčeného, co dělá školu školou a učitele učitelem. Kurikulární reforma však má a musí reagovat na měnící se podmínky života technologicky vyspělé společnosti, na nový rozměr ekonomického, společenského a kulturního života. Vzdělávací soustava nyní sleduje a v mnohém stále těžce dohání dynamiku ekonomických a společenských vztahů a vazeb. Školy od preprimárního až po terciární vzdělávání dnes více či méně úspěšně reagují na vývojové tendence světa, který je obklopuje. Tento svět stále více poptává nejen vzdělané absolventy s odpovídajícím kulturním rozhledem, připravené k výkonu profesí v různých sférách ekonomiky, ve veřejné správě, ve vědě, kultuře a umění. Konkurenceschopné vyspělé ekonomiky a konkurenceschopné moderní společnosti se stále více vyznačují tím, že jejich občané neustále své vzdělání doplňují, permanentně v něm pokračují a podle poptávky mění, osvojují si nové profese, zaujímají nové sociální pozice. Totéž chce a musí zvládnout Česká republika a její vzdělávací soustava.

Nejde tu o povrchnost a o podcenění znalostního základu vzdělání, jedné z velkých předností českého školství – bez něj by kurikulární reforma ztratila pevnou půdu pod nohama. S mimořádnou nálehavostí se ale projevují nároky na univerzální kompetence, na to, aby znalosti byly spolehlivých východiskem a živou součástí vzdělávacího úsilí, kterým se dnešní žáci a studenti v celém svém budoucím životě dokáží vyrovnávat s proměnami moderního světa.

Jednou z velkých výzev pro reformní úsilí je tedy modernizovat a pozvednout na vyšší úroveň historicky kvalitní vzdělávací soustavu a spolu s tím nutně podpořit postavení učitelů a všech pedagogických pracovníků, bez nichž nelze toto zadání splnit.

Další velkou výzvou je pak potřeba co možná nejvíce zpřístupnit vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu, odstranit bariéry, které omezují rozvoj talentů, a dát šance všem včetně sociálně a zdravotně znevýhodněných, aby se prostřednictvím školy a maximálního zpřístupnění vzdělá-

vacích šancí co nelépe připravili na život a začlenili do různorodé a přitom lidsky soudržné občanské společnosti.

Rovnost příležitostí, spolupráce, prvky soutěže i atmosféra sounáležitosti, přijetí moderních technologií, nových forem pedagogické činnosti, vzdělávacích i zájmových aktivit – k tomu všemu školská reforma dává příležitost. Otevírá prostor i pro takové druhy činností, které přesahují rámec samotné školy, vybízí k vykročení ve vzdělávacích i zájmových aktivitách směrem k obcím a k regionům, ke hledání poznatků, zkušeností a partnerů v zemích našich sousedů, v Evropské unii i za jejím rámcem.

Jakkoli byla Česká republika a s ní i vzdělávací soustava v závěru uplynulého roku 2008 již konfrontována s dopady krize světové ekonomiky, a tato krize se promítne silně i do roku 2009, kurikulární reforma pokračuje. Pevně věřím, že při všech ekonomických limitech, které mají značný vliv na řadu reformních záměrů a na plnění strategických cílů, úspěšná reforma svým dílem přispěje k tomu, co si všichni přejeme: ke zvyšování konkurenceschopnosti naší země, k tomu, abychom v současné Evropě a v současném světě obstáli ekonomicky i lidsky, a také k tomu, aby česká škola byla a zůstala onou pověstnou dílnou lidskosti.

Miroslava Kopicová
Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

1 Rok 2008 v regionálním školství – školská reforma pokračuje	13
1.1 Vzdělávací programy v počátečním vzdělávání	14
1.2 Podpora regionálního školství	14
1.3 Koncepční a strategické kroky ministerstva	16
1.4 Hodnocení výsledků žáků	17
2 Změny v organizačním a legislativním základu vzdělávací soustavy v roce 2008	19
2.1 Změny ve „školských zákonech“	20
2.2 Změny v nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání	21
2.3 Změny v prováděcích vyhláškách ke „školským zákonům“	21
2.4 Vyhláška č. 348/2008 Sb., o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky	22
3 Školy	23
3.1 Předškolní vzdělávání	24
3.2 Povinná školní docházka	28
3.3 Střední vzdělávání	36
3.4 Vzdělávání v konzervatoři	48
3.5 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	50
3.6 Vyšší odborné vzdělávání	56
3.7 Školská zařízení	58
4 Vysoké školství	69
4.1 České vysoké školství v evropském prostoru	70
4.2 Systém vysokého školství v ČR	74
5 Pracovníci ve školství	81
5.1 Pracovníci regionálního školství	84
5.2 Pracovníci veřejných vysokých škol	90
5.3 Evropský sociální fond – ESF	92
6 Financování školství	95
6.1 Financování regionálního školství	96
6.2 Financování vysokého školství	100
7 Vzdělání a zaměstnanost	107
7.1 Vývoj situace na trhu práce ve vztahu k uplatnění absolventů škol	108
7.2 Požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů škol	110
7.3 Doporučení zaměstnavatelů absolventům škol	112
7.4 Spolupráce zaměstnavatelů a škol	114

Letos již podvanácté¹ vydává MŠMT *Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky*. Výroční zprávy vznikají na základě § 10 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a jsou předkládány pro informaci vládě České republiky.

Výroční zprávy mají za cíl informovat o stavu a základních vývojových trendech vzdělávací soustavy České republiky v příslušném roce. Jsou zdrojem informací pro subjekty, které tvoří vzdělávací politiku a rozhodují o školství a vzdělávání na centrální i regionální úrovni, a jsou k dispozici také pedagogické veřejnosti a všem dalším zájemcům o otázky školství a vzdělávání.

Výroční zpráva za rok 2008 nese název **ŠKOLSKÁ REFORMA POKRAČUJE**. Dne 1. září 2008 nastoupila do základních škol již druhá vlna prvňáčků, kteří se začali učit na základě školních vzdělávacích programů. Nejde jen o pouhou změnu dosavadních učebních dokumentů – učebních plánů a osnov, těch byla v minulosti celá řada, ale o jednu z nejvýznamnějších reforem v historii českého školství. Hlavním principem, který reforma přináší, je autonomie škol ve vymezo-

1 Výroční zpráva za rok 2008 je již dvanáctá v řadě. Dosud vydaných jedenáct výročních zpráv podává obraz vzdělávací soustavy a vzdělávání v České republice za téměř dvě desetiletí od přelomového roku 1989:

- **Školství v pohybu.** Výroční zpráva za rok 1996 podchytí i vývoj od roku 1990.
- **Školství na křižovatce.** Výroční zpráva zachytí vývoj českého školství v letech 1997 a 1998.
- **Na prahu změn.** Výroční zpráva popsala vývoj školství v roce 1999. Od tohoto roku vychází výroční zpráva každoročně.
- **Na počátku tisíciletí (2000)**
- **Společná odpovědnost (2001)**
- **Ke společnosti znalostí (2002)**
- **Na cestě k učící se společnosti (2003)**
- **Vstupujeme do evropského vzdělávacího prostoru (2004) – výroční zpráva byla poprvé vydána ve dvou dílech.**
- **S novým školským zákonem (2005) – zpráva byla vydána rovněž ve dvou dílech.** První s názvem *Vzdělávání v roce 2005 v datech* byl uspořádán jako přehledná příručka popisující vzdělávací soustavu a vzdělávání na základě statistických indikátorů. Druhý díl, *Vzdělávání v roce 2005 v tématech*, představil hlubší sondu do aktuálních témat roku 2005.
- **S Evropským sociálním fondem k inovacím vzdělávání (2006) – první díl, *Vzdělávání v roce 2006 v datech*, popisuje vzdělávací soustavu České republiky na základě vybraných statistických indikátorů; druhý díl, *Řešení aktuálních otázek vzdělávání prostřednictvím Evropského sociálního fondu v roce 2006*, informuje o projektech řešených v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), které jsou zaměřeny na podporu a rozvoj vzdělávání.**
- **Na startu školské reformy (2007) – zpráva je opět dvoudílná, první díl, *Vzdělávání v roce 2007 v datech*, má tradiční deskriptivní charakter, druhý díl *Vzdělávání v roce 2007 v tématech* je celý věnován zahájení školské reformy ve školním roce 2007/08.**

Výroční zprávy jsou dostupné v elektronické podobě na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy www.msmt.cz a na školském portálu www.edu.cz. Všechny zprávy vyšly rovněž tiskem a lze si je zapůjčit například v Národní pedagogické knihovně, Mikulandská 7, Praha 1 (www.npkk.cz).

vání cílů, obsahů a metod učení a vyučování. Školy mohou do školních vzdělávacích programů, které vytvářejí na bázi rámcových vzdělávacích programů, promítnout jak specifickou společenskou poptávku ve svém prostředí, tak podmínky a možnosti dané školy a jejich partnerů.

Tak jako předchozí je i Výroční zpráva za rok 2008 rozčleněna do dvou dílů:

Díl I. Vzdělávání v roce 2008 v datech popisuje vzdělávací soustavu České republiky na základě vybraných statistických indikátorů. Kromě kapitol zabývajících se regionálním a vysokým školstvím jsou zahrnuty i informace o organizačních a legislativních podmínkách vzdělávací soustavy, jejím financování, údaje týkající se pracovníků ve školství a vztahu vzdělání a uplatnitelnosti na trhu práce. *Díl II. Vzdělávání v roce 2008 v tématech* obsahuje tři kapitoly, které hlouběji zpracovávají aktuální témata školství a vzdělávání v roce 2008: Učitel; Selektivita, rovné příležitosti a česká škola; Mládež a zájmové vzdělávání.

Výroční zpráva je kolektivním dílem. Na její tvorbě se podílel široký tým autorů a recenzentů z věcně příslušných útvarů MŠMT a odborných pracovišť přímo řízených organizací. Koordinací autorského týmu a editací zprávy byl pověřen ÚIV který vedle významného podílu autorského provedl rovněž redakční a grafickou úpravu celého textu.

Výroční zpráva je dostupná jak v tištěné podobě ve dvou samostatných svazcích, tak v podobě elektronické na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy www.msmt.cz a na Školském vzdělávacím a informačním portálu www.edu.cz.

Ústav pro informace ve vzdělávání jako editor *Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2008* přijme s poděkováním veškeré připomínky, které pomohou zlepšit zpracování výročních zpráv v dalších letech a přispějí k tomu, aby zprávy byly užitečným zdrojem poznatků pro široký okruh uživatelů.

Kontaktní údaje:

Ústav pro informace ve vzdělávání

Senovážné náměstí 26

110 06 Praha 1

Email: info@uiv.cz

Tel.: 224 398 111

Fax: 224 237 596

Seznam zkratek

AKTION	program pro podporu bilaterální spolupráce ve vzdělávání a vědě v terciárním sektoru Česká republika – Rakousko
AMU v Praze	Akademie múzických umění v Praze
apod.	a podobně
AVU v Praze	Akademie výtvarných umění v Praze
CEEPUS	Central European Exchange Programme for University Studies (Středoevropský výměnný univerzitní program)
č.	číslo
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČVUT v Praze	České vysoké učení technické v Praze
DiS.	diplomovaný specialista
DS	Diploma Supplement
DSO	dobrovolné svazky obcí
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
ECTS	European Credit Transfer System
EHEA	European Higher Education Area
EHP	Evropský hospodářský prostor
EK	Evropská komise
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EVVO	Ekologická výchova, vzdělávání a osvěta
G	gymnázium
HDP	hrubý domácí produkt
JAMU v Brně	Janáčkova akademie múzických umění v Brně
KKOV	klasifikace kmenových oborů vzdělání
KÚ	krajský úřad
LLP-ERASMUS	Lifelong Learning Programme – Erasmus
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Masarykova univerzita
MZ	maturitní zkouška
MZe	Ministerstvo zemědělství
např.	například
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání

NVP	Národní program rozvoje vzdělávání v ČR
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
OON	ostatní osobní náklady
OP RLZ	Operační program rozvoje lidských zdrojů
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OPPP	ostatní platby za provedenou práci
OSS	organizační složka státu
prům.	průměr, průměrný
PŠD	povinná školní docházka
RgŠ	regionální školství
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP GSP	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní
přípravou	
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírky
SOŠ	střední odborná škola – střední škola vzdělávající žáky v oborech vzdělání stupně C, D, J a M (písmeno 5. místa kódu oboru KKOV), pokud se nejedná o střední školu zřízenou pro žáky se SVP
SOU	střední odborné učiliště – střední škola vzdělávající žáky v oborech vzdělání stupně E, H, L (písmeno 5. místa kódu oboru KKOV), pokud se nejedná o střední školu zřízenou pro žáky se SVP
SPV	středisko praktického vyučování
SR	státní rozpočet
SŠ	střední škola
st.	stupeň
SU v Opavě	Slezská univerzita v Opavě
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	školní vzdělávací program
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
tis.	tisíc
tj.	to jest
TTIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
U Hradec Králové	Univerzita Hradec Králové
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání

UK v Praze	Univerzita Karlova v Praze
UNIV v sítích škol	Uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení
ÚSC	územně samosprávný celek
VaV	výzkum a vývoj
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ polytechnická Jihlava	Vysoká škola polytechnická Jihlava
VŠ	vysoká škola
VŠE v Praze	Vysoká škola ekonomická v Praze
VŠCHT v Praze	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
VŠLS	vysokoškolské lesní statky
VŠTE v Č. Budějovicích	Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích
VŠUP v Praze	Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze
VŠZS	vysokoškolské zemědělské statky
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický
VUT v Brně	Vysoké učení technické v Brně
ZČU v Plzni	Západočeská univerzita v Plzni
ZŠ	základní škola

1

Vzdělávání v roce 2008 v datech

**Rok 2008 v regionálním
školství – školská reforma
pokračuje**

1.1 Vzdělávací programy v počátečním vzdělávání

V roce 2008 pokračoval ve školách přechod na výuku podle vlastních školních vzdělávacích programů (ŠVP). Školy si je připravují podle rámcových vzdělávacích programů (RVP) a samy si podle nich upravují, jak zorganizují výuku, na které priority se soustředí apod. Musí při tom zohlednit i základní obsahové změny, které reforma přinesla. Cílem vzdělávání již není jen předat dané penzum znalostí, ale naučit žáky s informacemi pracovat, vyhledávat je a třídit, dávat je do souvislostí a prezentovat. Žáci se musí naučit řešit problémy samostatně i v týmu, účinně komunikovat s lidmi i technikou, uplatňovat svá práva i respektovat práva druhých. Škola má za úkol rozvíjet jejich vztah k přírodě i kultuře a učit je ji chránit, ukazovat jim, jak by měli pečovat o své zdraví a bezpečí, poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti.

Podle těchto zásad připravovaly mateřské školy děti již druhým rokem a učili se podle nich žáci 1., 2., 6. a 7. ročníků základních škol a 1. a 2. ročníků víceletých gymnázií.

Na gymnáziích včetně gymnázií se sportovní přípravou a na části středních odborných škol (pro které byly schváleny rámcové vzdělávací programy v roce 2007) vrcholilo sestavování ŠVP tak, aby podle nich v září 2009 mohly i tyto školy zahájit samostatně plánovanou a organizovanou výuku.

Pokračovala také tvorba dalších rámcových vzdělávacích programů. K 1. září 2008 bylo vydáno 82 RVP odborného vzdělávání, které nahradily 180 oborů s maturitní zkouškou a s výučním listem dosavadní soustavy středního vzdělávání (kategorie M, L, H a E). V této souvislosti bylo také nutné novelizovat nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, a zahrnout tak do soustavy oborů vzdělání nové obory v té podobě, jak pro ně byly vytvořeny rámcové vzdělávací programy.

K 1. září 2008 byl též schválen RVP pro obor vzdělání Základní škola speciální.

1.2 Podpora regionálního školství

Do roku 2007 byly významným finančním zdrojem na podporu reformy prostředky ESF rozdělované v rámci Operačního programu rozvoje lidských zdrojů (OP RLZ), který v programovacím období 2007–2013 v oblasti počátečního vzdělávání vystřídal Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK). V roce 2008 byly ukončeny důležité národní projekty z OP RLZ zaměřené na systémovou podporu regionálního školství.

V oblasti podpory školské reformy přinesly především zkušenosti a doporučení týkající se přechodu na výuku podle ŠVP v podobě příruček, DVD či sborníků dobrých praxí, které byly distribuovány přímo do škol a zpřístupněny elektronicky na metodickém portálu. Byli proškoleni koordinátoři tvorby ŠVP a speciální systematické vzdělání bylo poskytnuto též vedoucím pracovníkům (cca 5 000) tak, aby lépe zvládali vedení škol v nových podmínkách. Pozornost byla věnována i podpoře jazykového vzdělávání: učitelé si mohli zlepšit vlastní jazykové znalosti, ale také si zvýšit kvalifikaci pro výuku cizích jazyků (viz projekty Pilot G a Pilot S, Úspěšný ředitel, Brána jazyků). Na zkušenosti z většiny těchto projektů se navázalo projekty v dalším programovacím období (Kurikulum G a S, Brána jazyků ve vybraných regionech) především v podobě cílenější a intenzivnější metodické podpory: např. prostřednictvím konzultačních center, organizováním příležitostí pro sdílení zkušeností pedagogů, využíváním internetu jako prostředí pro sdílení dobrých praxí.

Centrálním místem, kde jsou tyto zkušenosti a návodů sdíleny, je metodický portál www.rvp.cz financovaný z projektu Metodika I. K roku 2008 na něm bylo publikováno na 1500 metodických příspěvků a celkový počet návštěvníků činil 1 244 196. V novém programovacím období je jeho rozšířený provoz financován z projektu Metodika II.

Další podporu mohly školy získat prostřednictvím tzv. globálních grantů zaměřených na modernizaci školních vzdělávacích programů orientovaných na rozvoj klíčových kompetencí. V roce 2008 jich bylo ukončeno na

70 v celkové hodnotě 199,4 miliónu Kč. Do projektů se zapojily převážně základní školy a nižší ročníky gymnázií, ale i neziskové organizace a vysoké školy. Záměrem těchto projektů byla zejména tvorba metodiky a návrhů aktivit pro cílený rozvoj jednotlivých klíčových kompetencí žáků, jakož i jejich realizace v praxi. Zároveň byly příležitostí pro to, aby si profesní kompetence rozšířili i samotní pedagogové, tzn. aby se naučili používat nové formy a metody ve výuce a v neposlední řadě lépe pracovali své školní vzdělávací programy. Právě rozpracování školních programů se projevilo především v oblasti přírodovědných a technických oborů a průřezových témat Osobnostní a sociální výchova a Multikulturní výchova, na něž se zaměřily mnohé projekty.

Další oblast, kterou MŠMT prostřednictvím národních projektů z OP RLZ podpořilo, bylo rozšiřování potenciálu středních škol: projekt Partnerství a kvalita ukázal možnosti spolupráce škol se zaměstnavateli, projekt UNIV zase jak mohou školy rozšířit svou nabídku o vzdělávání dospělých a zapojit se do procesu uznávání vybraných dílčích kvalifikací a zlepšit tak své postavení v místě svého působení. Samostatným tématem byly poradenské služby na školách (projekt VIP Kariéra). I tyto projekty byly úspěšně zakončeny v roce 2008.

MŠMT samozřejmě podporuje počáteční vzdělávání i z rozpočtu ČR. Významným nástrojem jsou při tom rozvojové a dotační programy. V roce 2008 MŠMT takto rozdělilo 740 miliónů Kč. Zaměřilo se na následující oblasti:

- čtenářskou gramotnost (převažovala podpora regionálních témat v literatuře a společného čtení ve třídě a škole),
- výuku cizích jazyků, včetně méně vyučovaných jazyků a vzdělávání v jazycích národnostních menšin (největší zájem byl o výuku ruského a francouzského jazyka, pořádání školních jazykových soutěží, podporu čtení s porozuměním a dramatisaci textů v cizím jazyce; v rámci podpory vzdělávání v jazycích národnostních menšin se projekty zaměřovaly na samotnou výuku dětí příslušníků národnostních menšin nebo na vydá-

vání publikací pro vzdělávání dětí a žáků v menšinových jazycích, které vznikaly v projektech zaměřených na vzdělávací či kulturní aktivity. Takto byla podpořena mj. polská, slovenská, řecká a romská menšina.),

- environmentální vzdělávání (Převažovala podpora realizace školních projektů EVVO, budování přírodních učeben EVVO a podpora účasti dětí a žáků ve střediscích ekologické výchovy.),
- integraci romské komunity (převažovala podpora volnočasových aktivit pro romské děti a mládež, přípravy na vyučování a nízkoprahových klubů. Významně byla podpořena i předškolní příprava romských dětí v mateřských školách, přípravných třídách při ZŠ či nízkoprahových zařízeních a přechod romských dětí na střední školy. Část podpory byla určena na příslušné vzdělávání pedagogických pracovníků, především asistentů pedagoga),
- integraci cizinců (podpořena byla výuka českého jazyka jako cizího jazyka, což reaguje na vzrůstající počet žáků, jejichž rodnou řečí není čeština, a pomáhá řešit situaci dětí ze zemí mimo EU, které nemají ze zákona nárok na bezplatnou výuku českého jazyka)
- multikulturní výchovu (především vzdělávací aktivity pro děti a mládež příslušníků národnostních menšin, tvorba a realizace vzdělávacích programů pro žáky i učitele a výukové materiály, které směřují k potírání rasové a národnostní nesnášenlivosti, rasismu, antisemitismu, včetně integračních projektů, a výzkumy a analýzy věnující se této problematice),
- činnost občanských sdružení působících v oblasti předškolního, základního a základního uměleckého vzdělávání (převažovaly vzdělávací a informační aktivity úzce oborově zaměřené),
- oceňování kvality práce pedagogů prostřednictvím nenárokových a motivačních složek mezd,
- další vzdělávání pedagogických pracovníků základních škol s ročníky pouze 1. stupně.

V obsahové kvalitě předkládaných projektů lze spatřovat zlepšující se trend, nejčastějším důvodem pro zamítnutí

projektu byly chyby v sestavení rozpočtu. MŠMT bude i nadále usilovat o zjednodušení procesu podávání i hodnocení žádostí. Do budoucna počítá mj. s větší propagací možnosti podávat projekty zaměřené na multikulturní výchovu, podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin či na včasnou péči o děti se sociálním znevýhodněním.

Dalším tématem, které MŠMT na školách již několik let podporuje, je finanční gramotnost, což v kontextu krize nabývá obzvláště na významu. Na základě standardů finanční gramotnosti pro základní a střední školy, vytvořených v předchozích letech, byly formulovány požadavky na její rozvíjení v RVP pro odborné vzdělávání a gymnázia. Od roku 2009 tedy budou mít střední školy povinnost finanční gramotnost u žáků rozvíjet. Do RVP pro základní vzdělávání budou standardy finanční gramotnosti zařazeny při jeho nejbližší revizi. MŠMT v této oblasti nabízí školám a učitelům metodickou podporu.

MŠMT prostřednictvím svých přímo řízených organizací Výzkumného ústavu pedagogického v Praze (VÚP v Praze) a Národního institutu dalšího vzdělávání (NIDV) také poskytuje školám možnost poradit se v konzultačních centrech o sestavování a zavádění ŠVP. Do roku 2008 měla tuto možnost gymnázia, v roce 2008 se rozšířila i pro základní a mateřské školy.

Zahájení výuky podle školních vzdělávacích programů s sebou přineslo i potřebu nových podob třídních knih, třídních výkazů i katalogových listů pro základní školy. Vznikly ve dvou variantách třídní knihy pro 1. i 2. stupeň ZŠ. Současně s třídními knihami byl připraven i Manuál k vyplňování třídní knihy, který podrobněji objasňuje pojmy uvedené v třídní knize a obsahuje podrobné instrukce k vyplňování jednotlivých částí třídní knihy. Školy si mohou zvolit z nabídky tyto dokumenty, které nejvíce vyhovují jejich specifickým požadavkům, případně si vytvořit i vlastní. Tato nově navržená podoba školské dokumentace je pouze doporučena a je plně v kompetenci škol, jestli budou tyto dokumenty využívat v nabízené podobě, nebo se jimi budou pouze inspirovat a upraví si je podle svých vlastních požadavků.

1.3 Koncepční a strategické kroky ministerstva

V roce 2008 byly přijaty následující strategické dokumenty, které mají významný vliv na další směřování školství včetně regionálního.

S dlouhodobě podporovanou oblastí environmentálního vzdělávání souvisí přijetí Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky pro období 2008–2015 v srpnu 2008. Přistoupení k této strategii rozšiřuje rámec environmentálního vzdělávání a zdůrazňuje propojování otázek životního prostředí se sociálními a ekonomickými faktory.

V říjnu 2008 byl vydán metodický pokyn k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

V reakci na problémy klesajících počtů žáků nastupujících do středních škol zpracovalo MŠMT analyticko-koncepční materiál s názvem Akční plán podpory odborného vzdělávání, který dne 16. 12. 2008 schválila vláda ČR. Podle něj byly novelizací školského zákona navrženy následující změny: Byly vytvořeny podmínky pro maximální prostupnost oborů vzdělání díky existenci oborů nástavbového studia, které nejsou odvozovány od 4letých oborů vzdělání. Bylo zavedeno zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem pro absolventy oborů vzdělání s výučním listem. Školám bylo umožněno použít část normativu na mzdové náklady smluvního partnera spojené s realizací praktické výuky.

Zásadním krokem bylo též vypracování Implementačního plánu Strategie celoživotního učení, který vláda schválila na začátku roku 2009. Schválený materiál podporuje spolupráci zaměstnavatelů a vzdělávacích institucí. Měl by přinést větší soulad mezi podnikatelským prostředím a vzdělávacím sektorem, zvýšení zájmu o další vzdělávání, a tím pozitivně ovlivnit zaměstnatelnost občanů ČR. Školy by se měly více začleňovat do veřejného života a spolupracovat s místními firmami při zajišťování praktického vzdělávání. Středním školám se naskýtá šance stát se centry odborné přípravy. Změny v cílech počátečního vzdělávání, které přináší školská reforma, jsou nedílnou součástí úspěšné implementace Strategie celoživotního učení, možná i jedním z jejich hlavních předpokladů.

V roce 2008 se dostalo do popředí zájmu MŠMT téma spravedlivosti ve vzdělávání. Proto byla zřízena samostatná skupina pro sociální programy ve školství, která sdružuje do té doby oddělené iniciativy v této oblasti na jednom místě. Hlavním posláním skupiny je tedy koordinovat a prosazovat aktivity na podporu vzdělávání přístupného všem, které respektuje co nejvíce potřeby a možnosti všech dětí a žáků. Speciálně zajišťuje skupina podporu žákům nadaným, zdravotně postiženým, ze sociálně znevýhodněného prostředí, dětem cizinců a azylantů apod., v neposlední řadě se zabývá problematikou genderu ve školství.

Aby bylo možné systematicky sledovat průběh a výsledky reformních snah v regionálním školství, byla ustavena koordinační skupina pro sledování průběhu a vyhodnocování výsledků kurikulární reformy.

1.4 Hodnocení výsledků žáků

Spolu s decentralizací řízení regionálního školství a s výrazným nárůstem autonomie škol se zvyšuje potřeba sledovat výsledky žáků na celostátní úrovni. Významným způsobem, jak tyto informace získat, je mj. zavedení společné části maturitní zkoušky (dále MZ), která umožní získávat srovnatelná data o výsledcích žáků na konci středního vzdělávání. Z hlediska příprav společné části maturity byl rok 2008 důležitý tím, že byla ustavena definitivní podoba maturitní zkoušky: od roku 2010 budou všichni maturanti skládat povinnou zkoušku z českého jazyka a literatury, z cizího jazyka nebo matematiky (ve dvou úrovních obtížnosti) v rámci společné části MZ a dvou až tří předmětů stanovených školou v rámci profilové části MZ. Od roku 2012 se společná část maturity rozšíří o zkoušku z cizího jazyka povinnou pro všechny maturanty a dále si budou moci zvolit zkoušku z matematiky nebo občanského a společenskovedního základu nebo informatiky. Více viz vyhláška o ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, které předcházela i odpovídající novelizace školského zákona.

Hodnocením výsledků vzdělávání v uzlových bodech základního vzdělávání, tj. v 5. a 9. ročnících základních škol, se od r. 2004 formou pilotních projektů zabývá Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT). V roce 2008 byl realizován v rámci projektu KVALITA I pátý ročník dlouhodobého cyklu Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Pro sběr informací byly použity tak jako v předchozích ročnících didaktické testy matematických dovedností, dovedností v českém jazyce, obecných dovedností a žákovský dotazník. Výsledky všech tří testů ukázaly mírný pokles průměrné úspěšnosti žáků a víceméně korespondují s výsledky z jiných výzkumů, včetně mezinárodních. V testech z českého jazyka vykazují žáci významné nedostatky v pochopení principů výstavby textů, zvláště uměleckých. U uměleckých textů navíc mají žáci velmi často problémy s pochopením obsahu textu.

Nejnižší úspěšnost žáků vykazoval test Matematické dovednosti, kde se jedná o dlouhodobý trend. Úlohy testu matematických dovedností spadaly do tří skupin – základní matematické úkony, práce s informacemi a geometrická tematika. V roce 2008 došlo k výraznému poklesu úspěšnosti ve druhé a nejvíce ve třetí kategorii úloh, čímž se snížila celková úspěšnost žáků v testu. Učivo odpovídající oběma zmiňovaným celkům se dříve velmi důsledně procvičovalo zejména v posledních ročnících základní školy i v souvislosti s přijímacími zkouškami.

Důležitým zdrojem dat o výsledcích žáků jsou také mezinárodní šetření. Na konci roku 2008 byly zveřejněny výsledky mezinárodního srovnání TIMSS, které sleduje znalosti, dovednosti a postoje žáků 4. a 8. ročníků základních škol a odpovídajícího ročníku víceletých gymnázií v oblasti matematiky a přírodovědného vzdělávání. Ukázaly, že se žáci 4. i 8. ročníků oproti předchozím letům výrazně zhoršili v matematice, kde v celkovém srovnání dosáhli podprůměrných výsledků. Průměrné rozdíly mezi jednotlivými žáky patřily v evropském měřítku k nízkým, ovšem v obou sledovaných věkových kategoriích došlo k výraznému úbytku výborných žáků. V matematice do-

sahovali devítiletí žáci nejhorších výsledků v oblasti čísel a v používání znalostí. Třináctiletým šla nejméně algebra a oproti předchozím letům se zhoršili i v geometrii. Naopak v přírodních vědách dosáhli devítiletí i třináctiletí nadprůměrných výsledků, přesto byl v případě mladších žáků tento výsledek výrazně horší než v předchozích letech, u starších žáků ke zhoršení nedošlo. Významným signálem, který výzkum přinesl, je také to, že čeští žáci

mají v porovnání s vrstevníky z ostatních zemí matematiku a přírodní vědy nejméně v oblibě. Jakkoli jsou tyto výsledky alarmující, je třeba si uvědomit, že nevyovídají o dopadech nedávno zahájené reformy, protože testování žáci jí ještě nebyli zasaženi. Až další výsledky ukážou, zda díky reformě budou žáci umět lépe aplikovat znalosti v praxi či podpořit svá tvrzení důkazy a zlepší se jim tak vztah k těmto předmětům.

2

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Změny v organizačním a legislativním základu vzdělávací soustavy v roce 2008

Vývoj právní úpravy vzdělávací soustavy v roce 2008 spočíval v novelizacích školských právních předpisů vydaných pro jednotlivé oblasti vzdělávací soustavy v předcházejících letech.

2.1 Změny ve „školských zákonech“

Z množiny „školských zákonů“ v širším slova smyslu doznaly v roce 2008 významných změn

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, který kromě oblastí vzdělávání vyjmenovaných přímo v názvu zákona upravuje také základní umělecké, jazykové a zájmové vzdělávání, další vzdělávání uskutečňované ve školách a poskytování školských služeb,
- zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. byl novelizován v oblasti pravidel konání maturitních zkoušek a v oblasti přijímání ke střednímu vzdělávání.

První novela byla vydána pod č. 242/2008 Sb. a vzešla z vládního návrhu, jehož účelem bylo podrobněji a zčásti také nově stanovit obsahové i organizační náležitosti tzv. „státních“ maturitních zkoušek, které se po odložení účinnosti novelou z roku 2007 mají poprvé konat ve školním roce 2009/2010. Zákonem č. 242/2008 Sb. se stanovuje:

- změna obsahu zkoušek společné části maturitní zkoušky,
- povinnost státu nabídnout žákům v rámci povinných zkoušek společné části maturitní zkoušky dvě úrovně obtížnosti zkoušek (základní a vyšší) a způsob vymezení obou úrovní obtížnosti,
- právo žáka svobodně zvolit úroveň obtížnosti zkoušek,
- změna vymezení komplexní zkoušky z českého jazyka a literatury a zkoušek z cizích jazyků,

- změna působnosti krajského úřadu jako orgánu zajišťujícího společnou část maturitní zkoušky a související změny v rozdělení kompetencí jiným orgánům,
- ochrana zadání zkoušek společné části maturitních zkoušek jako informací veřejně nepřístupných.

V roce 2008 nabyly účinnosti pouze ty části zákona č. 242/2008 Sb., které neupravují přímo obsah a průběh maturitních zkoušek, jsou však nezbytné pro přípravu personální i materiální infrastruktury. V roce 2008 se proto zákon č. 242/2008 Sb. promítl do zákona č. 561/2004 Sb. především v oblasti ochrany informací veřejně nepřístupných a účinnosti také nabyla zákonná zmocnění MŠMT k vydání prováděcího právního předpisu (vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou).

Druhá novela, vyhlášená pod č. 243/2008 Sb., vychází z poslaneckého návrhu a obsahuje pozměněná pravidla přijímání ke střednímu vzdělávání. S účinností od 4. července 2008 bylo uzákoněno oprávnění uchazečů o přijetí podat přihlášky v prvním kole přijímacího řízení až na 3 školy současně. S tím souvisí zavedení tzv. zápisového lístku, jehož předáním řediteli střední školy potvrzuje úspěšný uchazeč o přijetí svůj zájem vzdělávat se v dané škole. Na změny podle zákona č. 243/2008 Sb. navazovala též novela prováděcí právní úpravy (viz část 1.2.3).

Ke dni 2. září 2008 bylo ve Sbírce zákonů pod č. 317/2008 Sb. vyhlášeno úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., které zahrnuje též obě výše uvedené novely.

Zákon č. 18/2004 Sb. byl změněn zákonem č. 189/2008 Sb. za účelem plné harmonizace vnitrostátní právní úpravy uznávání odborných kvalifikací získaných v jiných členských státech Evropské unie s ustanoveními směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 7. září 2005 o uznávání odborných kvalifikací. Směrnice o uznávání odborných kvalifikací je základním právním aktem Evropských společenství upravujícím obecný

a sektorový systém uznávání odborných kvalifikací. Spolu se zákonem č. 18/2004 Sb. jako obecnou právní úpravou byly změněny i speciální oborové předpisy spadající do působnosti jiných resortů. Gestorem implementace směrnice v České republice je však Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Díličními změnami technického rázu byly dotčeny následující zákony v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Změny v nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání

Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, bylo v roce 2008 novelizováno nařízením vlády č. 268/2008 Sb.

Novela doprovázela druhou etapu kurikulární reformy středního vzdělávání (1. etapa byla provedena v roce 2007 mimo jiné novelou nařízení vlády vyhlášenou pod č. 224/2007 Sb.)

V době přípravy novely, která nabyla účinnosti dnem 31. srpna 2008, bylo připraveno k vydání dalších 82 rámcových vzdělávacích programů pro obory středního vzdělávání. Pro jejich vydání bylo nezbytné vytvořit legislativní rámec, tedy vydat novelu nařízení vlády č. 689/2004 Sb., která tyto nové obory vzdělání zahrne do soustavy oborů vzdělání a zároveň ze soustavy vypustí stávající obory, které jsou nahrazovány.

V souladu s § 3 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb. byly pro nové obory doplněny do nařízení vlády č. 689/2004 Sb. též podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělávání v daném oboru vzdělání. U dosavadních oborů budou nadále podmínky zdravotní způsobilosti posuzovány v souladu s § 185 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. podle stávajících učebních dokumentů.

2.3 Změny v prováděcích vyhláškách ke „školským zákonům“

V roce 2008 byly vydány následující novely vyhlášek provádějících zákon č. 561/2004 Sb.:

- Výše uvedená změna pravidel přijímání ke střednímu vzdělávání, která vzešla z poslanecké novely zákona č. 561/2004 Sb., se promítla též do novely vyhlášky č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách. Novela vydaná pod č. 394/2008 Sb. zohlednila nově stanovené termíny konání přijímacích zkoušek, právo uchazečů podávat v prvním kole přijímacího řízení až 3 přihlášky a nově zavedený institut zápisového lístku. Stanoven byl též vzor zápisového lístku. Touto původně neplánovanou novelou byla také překonána jiná změna vyhlášky č. 671/2004 Sb. vydaná pod číslem 46/2008 Sb.
- Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, byla s účinností k 1. září 2008 změněna vyhláškou č. 322/2008 Sb. Změna se týkala termínů jarních prázdnin v roce 2009 v okresech dotčených organizací Mistrovství světa v klasickém lyžování v Liberci. Vyhláška č. 322/2008 taktéž doplní do vyhlášky č. 16/2005 Sb. termíny jarních prázdnin pro roky 2011 až 2016, tato ustanovení však nabudou účinnosti až k 1. září 2010.
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, měla být původně s účinností k 1. září 2007 zásadně změněna vyhláškou č. 62/2007 Sb., účinnost novely však byla

odložena nejprve na rok 2008 a v roce 2008 vyhláškou č. 326/2008 Sb. na rok 2009 (novela vyhlášky č. 62/2007 Sb. byla v současnosti zrušena vyhláškou č. 275/2009 Sb. zveřejněnou ve Sbírce zákonů částka 83 dne 27. 8. 2009).

- Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, byla změněna s účinností k 1. dubnu 2008 vyhláškou č. 107/2008 Sb. Předmětem změny byla aktualizace přílohy č. 2 k vyhlášce upravující finanční limity pro nákup potravin.
- Do vyhlášky č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, byly vyhláškou č. 63/2008 Sb. s účinností k 14. březnu 2008 doplněny nové vzory tiskopisů vysvědčení pro první a druhý stupeň základní školy určené pro slovní hodnocení.
- Ve vyhlášce č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, snížila vyhláška č. 47/2008 Sb. s účinností k 20. únoru 2008 spodní hranici pro stanovení ukazatele průměrné roční výše ostatních neinvestičních výdajů používaného při stanovení krajských normativů. Krajským úřadům tak byl poskytnut nezbytný prostor, aby mohly zohlednit snížení objemu finančních prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na položku ostatních neinvestičních výdajů.
- Vyhláška č. 2/2008 Sb., kterou se pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem vnitra provádějí některá ustanovení školského zákona, doznala k 1. září 2008 rozsáhlé aktualizace vyhláškou č. 323/2008 Sb.

- V roce 2008 byla připravována též novela vyhlášky č. 220/2007 Sb., kterou se pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem obrany provádějí některá ustanovení školského zákona, vyhlášená pod č. 425/2005 Sb., která však nabyla účinnosti až k 1. lednu 2009.

2.4 Vyhláška č. 348/2008 Sb., o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky

K 19. září 2008 nabyla účinnosti vyhláška č. 348/2008 Sb., kterou vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na základě zmocnění v § 182a odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 326/1999 Sb. stanovil jako podmínku povolení k trvalému pobytu na území České republiky prokázání znalosti českého jazyka. Vyhláška stanovuje rozsah požadované znalosti, školy oprávněné provádět výuku a zkoušky českého jazyka pro účely předjímané zákonem č. 326/1999 Sb. a vzor dokladu prokazujícího požadovanou znalost českého jazyka.

3 Školy

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Školy a školská zařízení jsou zařazeny v rejstříku škol a školských zařízení, jehož správcem je MŠMT. Žákům škol zařazených v rejstříku garantuje MŠMT odpovídající vzdělání daného stupně, pro který je škola určena. V praxi to znamená, že vzdělání získané na školách soukromých a církevních je rovnoprávné se vzděláním na školách zřizovaných MŠMT, jinými resorty, obcemi a kraji s garancí MŠMT.

Každý právní subjekt vykonávající činnost školy a školského zařízení pod sebou zahrnuje jednu nebo více škol či školských zařízení

Od roku 2003 probíhalo slučování škol tak, aby velikost institucí umožnila jejich efektivní a ekonomické fungování. Školský zákon umožňuje, aby pod jedním právním subjektem působily různé školy a školská zařízení téhož zřizovatele, takže v případě malých obcí bylo možno sloučit do jedné instituce i mateřskou a základní školu.

Kraje jako zřizovatelé slučovaly i některé střední školy různého typu či oborového zaměření, které sice právní subjektivitu měly, ale byly příliš malé a jejich provoz nebyl dostatečně ekonomický.

Nejčastější právní formou veřejných škol je forma příspěvkové organizace. Školy zřízené v této právní formě spravují majetek svěřený zřizovatelem (jímž je stát, kraj nebo obec), dostávají od něho příspěvky na svou činnost a jsou zpravidla neziskové.

Školy zřizované ministerstvy nebo orgány územní samosprávy (veřejné školy) mohou mít právní formu:

- a) příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby (jsou-li zřizovány krajem, obcí nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) nebo
- b) organizační složky státu (jsou-li zřizovány Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra nebo Ministerstvem spravedlnosti).

Školy zřizované registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi (církevní školy) jsou zřizovány většinou v právní formě školské právnické osoby. Školská právnická osoba je novou právní formou neziskové orga-

nizace, která byla zavedena školským zákonem a jejíž činnost je omezena na oblast vzdělávání.

Soukromé školy jsou školy, které zřizují právnické osoby odlišné od výše uvedených, nebo fyzické osoby. Převažují u nich právní formy, které upravuje obchodní zákoník (např. společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti apod.). Mohou však využívat i formy obecně prospěšné společnosti a nově i formy školské právnické osoby.

Ve sledovaném období se počet samostatných právních subjektů vykonávajících činnost školy snižoval pouze za veřejné školy, u soukromých a církevních škol došlo k mírnému navýšení. Ve školním roce 2008/09 působilo v regionálním školství 8 496 samostatných právních subjektů (z původních 8 594 ve školním roce 2006/07). Z toho 7 914 právních subjektů vykonávajících činnost školy bylo veřejných, 484 soukromých a 98 církevních.

Téměř čtvrtina samostatných právních subjektů bez ohledu na zřizovatele provozuje více druhů škol. Nejvíce se vyskytuje kombinace mateřských a základních škol, celkem v 1 845 případech, tzn. ve více než 20 %. Za zmínku stojí také kombinace středních škol s vyššími odbornými školami ve 136 případech. Výjimkou není ani kombinace tří druhů škol působících pod jedním právním subjektem. Konkrétně se jedná o kombinaci mateřské, základní a střední školy, a to u třiceti samostatných právních subjektů.

3.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání má velký význam pro rozvoj osobnosti dítěte. Je zabezpečováno především mateřskými školami, mateřskými školami pro děti se zdravotním postižením a mateřskými školami při zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání byl vydán MŠMT v březnu 2005. Text původního rámcového programu pro předškolní vzdělávání (vydaného v květnu 2001 – dále RVP PV) byl v roce 2004

Tabulka 1

Vývoj počtu právních subjektů vykonávajících
činnost školy ve školních letech
2006/07–2008/09 – podle zřizovatele

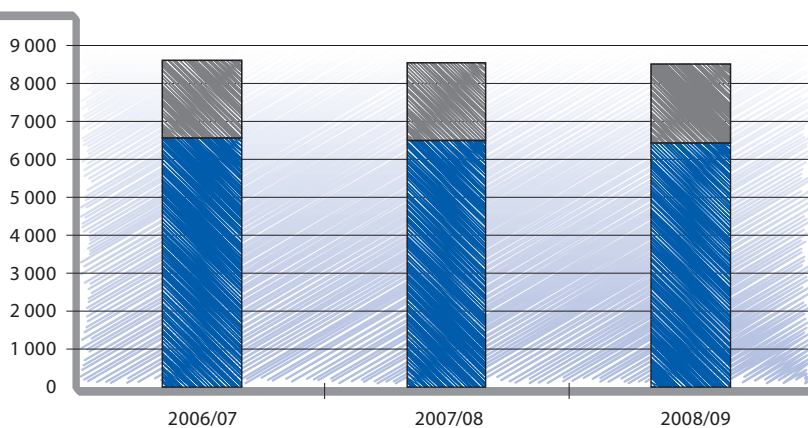
		2006/07	2007/08	2008/09
Počet právních subjektů vykonávajících činnost školy				
Celkem		8 594	8 543	8 496
v tom	veřejný	8 042	7 979	7 914
	soukromý	459	470	484
	církev	93	94	98
Počet právních subjektů s jedním druhem školy				
Celkem		6 564	6 501	6 441
v tom	veřejný	6 071	5 998	5 921
	soukromý	413	424	437
	církev	80	79	83
Počet právních subjektů s více druhy škol				
Celkem		2 030	2 042	2 055
v tom	veřejný	1 971	1 981	1 993
	soukromý	46	46	47
	církev	13	15	15

Zdroj: ÚIV

Obrázek 1

Právní subjekty vykonávající činnost
školy v letech 2006/07–2008/09

- právní subjekty s jedním druhem školy
- právní subjekty s více druhy škol

upraven v souladu s návrhem nového školského zákona. **S platností zákona č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, **se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery. Představuje obecně platný dokument pro mateřské školy, mateřské školy s upraveným vzdělávacím programem a pro přípravné třídy základní školy, který byl vydán s účinností od 1. 3. 2005** (opatření ministryně školství č. 32 405/2004–22 ze dne 3. 1. 2005). Školy postupují podle RVP PV od 1. 9. 2007.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů v předškolních institucích a formuluje obecné cíle předškolního vzdělávání, podmínky a jeho rámcový obsah (v oblastech biologické, psychologické, interpersonální, sociálněkulturní a environmentální). Tvorba školního vzdělávacího programu je plně v kompetenci ředitele mateřské školy.

Mateřské školy navštěvují děti ve věku zpravidla od tří let do šesti let. Mimořádně jsou přijímány i děti mladší než tři roky a děti starší šesti let, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Snahou MŠMT je zajistit co nejvyšší účast dětí v předškolním vzdělávání včetně organizačního opatření tak, aby nebyly z docházky vyřazovány děti, jejichž matky jsou na mateřské a rodičovské dovolené nebo nezaměstnané. Podle §123 odst. 2 školského zákona se vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí poskytuje bezúplatně. Bezúplatně předškolní vzdělávání je zřizováno proto, aby se před vstupem do základní školy vyrovnaly rozdíly v komunikativních dovednostech a myšlení, rozvíjela se tvořivost a fantazie dětí, a v neposlední řadě aby se docházkou do předškolního vzdělávání pomohlo dětem překonávat či zmírnit různé handicapy, které u nich mohou způsobovat problémy po vstupu do základní školy.

Ve školním roce 2006/07 bylo v ČR 4 815 mateřských škol, v roce 2007/08 již jen 4 808 škol, ale v roce 2008/09 se počet škol stabilizoval na 4 809. Pokles počtu mateřských škol v prvních dvou letech sledovaného období neznamena ve všech případech jejich faktický úbytek, změnila se metodika vykazování, tzn. že bylo více mateřských škol sloučeno pod jeden právní subjekt. Počet mateřských škol ve školním roce 2007/08 klesl proto, že jednak byly některé zrušeny, jednak bylo sloučeno více škol pod jeden právní subjekt. Naprostá většina mateřských škol je zřizována obcemi (95,9%), což zajišťuje odpovídající dostupnost sítě těchto předškolních zařízení. Počet dětí v mateřských školách roste, v roce 2006/07 navštěvovalo mateřské školy 285 419 dětí a v roce 2007/08 to bylo již 291 194 dětí a v roce 2008/09 jejich počet stoupl na 301 620 dětí. Zároveň stoupá počet nevyřízených žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání – ve školním roce 2006/07 byl počet nevyřízených žádostí 9 570, v roce 2007/08 se počet nevyřízených žádostí zvýšil na 13 409 a v roce 2008/09 nebylo vyřízeno již 19 996 žádostí. Zvýšený nárůst počtu dětí, na které nevyjde místo v mateřské škole, je dán zejména zvýšenou porodností v minulých letech. Jednu mateřskou školu navštěvuje v průměru 62,7 dítěte. Ve srovnání se školním rokem 2007/08 se průměr zvýšil o 2,1 dítěte. Počet dětí na třídu se zvýšil (z 22,8 v roce 2006/07 na 23,1). Počet dětí docházejících do mateřské školy se za poslední 3 roky zvýšil o 16 201 dětí a počet tříd se zvýšil o 541. Docházka do mateřské školy je nepovinná, přesto navštěvuje mateřské školy 76,5% všech tříletých dětí, 89,4% čtyřletých a 92,8% všech pětiletých dětí. Podíl pětiletých dětí navštěvujících mateřské školy na populaci pětiletých se v posledních letech mírně snižuje, jak je vidět z příložené tabulky, i když absolutně se zvyšuje jak počet pětiletých dětí v mateřských školách, tak populace pětiletých.

V posledních třech letech podíl dětí šestiletých a starších s odkladem povinné školní docházky navštěvujících mateřské školy již neroste (jako v předchozích letech) – v roce 2008/09 se jedná o 21,5% šestiletých dětí. Ob-

Tabulka 2

**MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech
2006/07–2008/09**

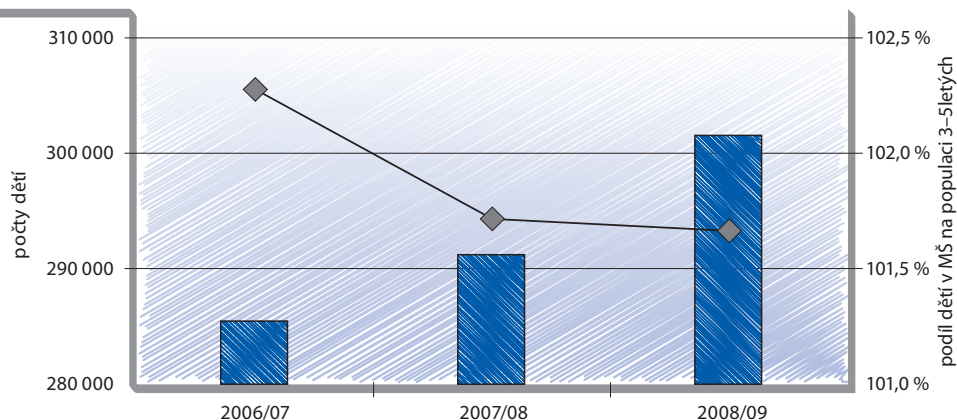
	2006/07	2007/08	2008/09
počet dětí	285 419	291 194	301 620
počet tříd	12 494	12 698	13 035
počet škol	4 815	4 808	4 809
učitelky (přepoč. stavy)	22 307,7	22 744,3	23 567,8
průměrný počet dětí na školu	59,3	60,6	62,7
průměrný počet dětí na třídu	22,8	22,9	23,1
průměrný počet dětí na úvazek učitele	12,8	12,8	12,8

Zdroj: ÚIV

Obrázek 2

**Počty dětí v mateřských školách
ve srovnání s podílem dětí v MŠ
na populaci 3–5letých v letech
2006/07 až 2008/09**

- Počet dětí v MŠ
- podíl dětí v MŠ na populaci 3–5letých

dobný trend se projevuje i v podílu dětí mladších tří let v mateřských školách (24,8 % populačního ročníku) – zde je podíl dětí o 1,8 procentního bodu vyšší než v předcházejícím roce (tzn. podíl dětí mladších 3 let roste jen velmi mírně).

Střední délka vzdělávání v mateřských školách se snižuje. V roce 2006/07 byla 3,09 roku, v roce 2008/09 je již jen 2,89 roku. Tento vývoj je dán i délkou mateřské a následné rodičovské dovolené, děti nastupují do předškolního zařízení později.

Pro děti se zdravotním postižením se zřizují mateřské školy s upravenými vzdělávacími programy (115 škol v roce 2008/09 s 3,2 tis. zapsaných dětí). Děti mohou navštěvovat mateřské školy při dětských domovech. Kromě toho mohou být děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním integrovány i do běžných škol, ať už do běžných tříd (1 693 dětí), nebo do speciálních tříd (3 998 dětí). Celkově děti se zdravotním postižením v roce 2008/09 tvořily 2,9 % všech dětí zapsaných do mateřských škol.

Rozložení a hustota sítě mateřských škol se v jednotlivých regionech liší. Existují rozdíly mezi kraji s vyšší koncentrací větších měst (kde existují převážně větší mateřské školy) a kraji s vyšší koncentrací malých obcí (kde převažují MŠ menší, aby z důvodu dopravní dostupnosti byla umožněna docházka do MŠ co největšímu počtu dětí) – v průměru největší školy (podle počtu dětí) jsou v Praze, v Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském kraji. Určité rozdíly jsou i v podílu soukromých a církevních mateřských škol v jednotlivých regionech – největší podíl soukromých a církevních mateřských škol je v Moravskoslezském kraji (0,4 % škol), kde tyto školy navštěvuje také nejvyšší podíl dětí (0,4 %), a v Praze (0,4 % škol, navštěvuje je 0,5 % dětí).

3.2 Povinná školní docházka

Povinnou školní docházku podle školského zákona² začínají v České republice žáci plnit v šesti letech. **Délka povinné školní docházky je stanovena na 9 let**,³ přičemž naprostá většina dětí ji plní na základních školách. Povinnou školní docházku musí podle dikce zákona nastoupit děti ve věku šesti let. Pouze v případě, že byl dítěti povolen odklad nástupu povinné školní docházky, je možné do školy nastoupit v pozdějším věku, nejpozději však do osmi let věku dítěte. Možnosti odložit nástup povinné školní docházky využívá v posledních letech značné množství rodičů šestiletých dětí, takže zhruba čtvrtina dětí nastupuje k plnění školní docházky v pozdějším věku. Odklad nástupu povinné školní docházky je možný pouze na základě vyjádření dětského lékaře a pedagogicko-psychologické poradny. Ti vystaví doporučení odkladu nástupu do školy. S těmito doporučeními se rodiče dítěte dostaví k zápisu do vybrané školy, kde je předloží řediteli školy. Pokud oba posudky doporučují odklad nástupu do školy, ředitel školy obvykle žádosti vyhoví a umožní dítěti odložit nástup do školy o jeden rok.⁴ Ačkoliv mají rodiče obvykle největší zájem o odklad nástupu povinné školní docházky, mají někteří rodiče zájem i o nástup do školy již pětiletých dětí. I tyto děti mohou podle zákona do školy nastoupit, avšak musí jim být šest let nejpozději do 31. 12. daného školního roku.

Primární vzdělávání plní naprostá většina dětí na základní škole. **Po absolvování prvního stupně základní školy** se možnosti plnění povinné školní docházky roz-

2 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

3 Stanovena novelou zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol, která nabyla účinnosti v červenci 1995. Devítiletou povinnou školní docházku definuje i školský zákon č. 561/2004 Sb.

4 Podle novely školského zákona č. 49/2009 Sb. s účinností od 5. 3. 2009 je žádost o odklad povinné školní docházky nutné doložit doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, nebo odborného lékaře.

Tabulka 3

MŠ – podíl dětí ve věku 5 let navštěvujících mateřskou školu na populaci 5letých a dětí ve věku 6 let a starších na populaci 6letých v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl dětí ve věku 5 let navštěvujících mateřskou školu z populace 5letých	94,3 %	94,2 %	92,8 %
Počet dětí ve věku 5 let navštěvujících MŠ	85 866	87 273	87 927
Počet osob ve věku 5 let v populaci	91 076	92 671	94 785
Podíl dětí ve věku 6 let a starších navštěvujících mateřskou školu z populace 6letých	22,7 %	22,1 %	21,5 %
Počet dětí ve věku 6 let a starších navštěvujících MŠ	20 397	20 347	20 150
Počet osob ve věku 6 let v populaci	89 721	92 013	93 899

Zdroj: ÚIV

Tabulka 4

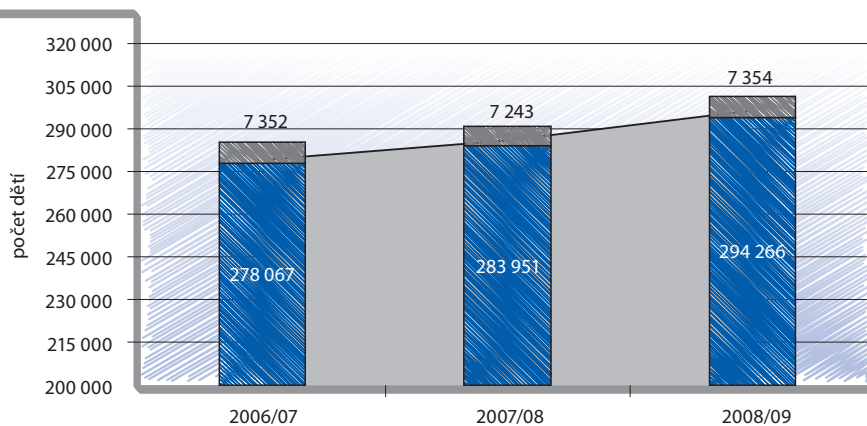
Střední délka vzdělávání v mateřských školách v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Střední délka vzdělávání v MŠ	3,09	3,05	2,89

Obrázek 3

Počty dětí v mateřských školách na pozadí populace 3–5letých v letech 2006/07–2008/09

- děti v běžných třídách
- děti ve speciálních třídách včetně škol pro žáky se SVP
- populace 3–5letých

širují, kdy žáci mohou využít i dalších vzdělávacích cest. Kromě **pokračování ve vzdělávání na základní škole**, což volí většina žáků a jejich rodičů, mohou **žáci přejít do oborů vzdělání víceletých gymnázií⁵ a oborů vzdělání konzervatoří**, které jsou určeny pro zvláště umělecky nadané žáky.⁶ Na těchto školách mohou také plnit povinnou školní docházku. Možnosti plnění povinné školní docházky v oborech vzdělání víceletých gymnázií nebo konzervatoří využívá zhruba jedna desetina žáků v příslušné věkové skupině.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením včetně mentálního postižení probíhá prostřednictvím jejich **integrace do běžných tříd základních škol nebo do speciálních tříd⁷ na běžných základních školách. Další možností je jejich vzdělávání ve školách, které jsou primárně zaměřené na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.** Dítěti s hlubokým mentálním postižením (se souhlasem zákonného zástupce dítěte) stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte (podle § 42 školského zákona) takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučujícího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení.

Po několika letech pokusného ověřování byla do školského zákona (podle § 41) zařazena také možnost **využít na 1. stupni základní školy tzv. individuální vzdělávání** (dříve domácí vzdělávání), které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole. Individuální vzdělávání lze v současné době povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy, avšak na vybraných školách probíhá pokusné ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni základní školy. Toto pokusné ověřování bude ukončeno v roce 2011. Individuálně vzdělávaný žák koná

5 Do šestiletých gymnázií odcházejí žáci po ukončení 7. ročníku základní školy, do osmiletých po ukončení 5. ročníku základní školy.

6 Studium osmiletého oboru Tanec v konzervatořích je možné po ukončení 5. ročníku základní školy.

7 Pro třídy zřízené pro žáky se zdravotním postižením budeme v dalším textu užívat termín speciální třídy.

za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky.

3.2.1 Základní školství

Mezi hlavní úkoly základního vzdělávání patří kromě osvojení základních znalostí a dovedností nezbytných pro pokračování ve vzdělávání na středních školách a pro alespoň minimální uplatnění na trhu práce také cíl motivovat žáky k pokračování ve vzdělávání v oborech vzdělání středních škol a následně škol terciárního vzdělávání, ale také současně i k celoživotnímu učení, jehož nezbytnost je spojena s životem v moderní společnosti. K velmi podstatným úkolům základního vzdělávání také náleží naučit žáky tvořivě myslet a řešit přiměřeně problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Vzdělávání na základních školách včetně základních škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá od roku 2007 na základě školních vzdělávacích programů, přičemž tvorba školního vzdělávacího programu je plně v kompetenci ředitele školy. Školní vzdělávací programy jsou školami sestavovány na základě rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který byl vydán MŠMT v březnu 2005. **S platností zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se RVP ZV stává dokumentem směrodatným nejen pro poskytovatele základního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery.** Představuje obecně platný dokument pro základní školy a pro základní školy s upraveným vzdělávacím programem, který byl vydán s účinností od 1. 3. 2005. Školy se řídí podle RVP ZV od 1. 9. 2007.

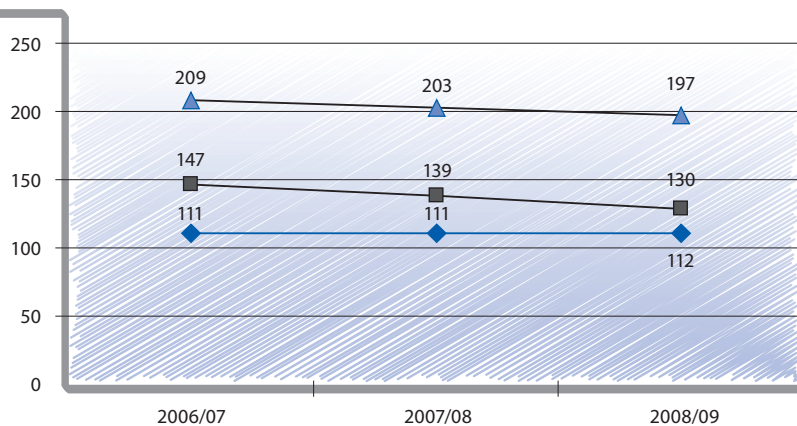
Tabulka 5
Základní školy – vývoj počtu základních škol, tříd žáků a učitelů v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
1. stupeň			
školy 1. stupeň	4 173	4 132	4 108
třídy 1. stupeň	24 566	24 324	24 325
žáci 1. stupeň	462 820	458 046	458 198
učitelé 1. stupně přepočtení na plné úvazky	27 727,1	27 605,0	27 529,2
podíl žáků 1. stupně na populaci 6–10 let	103,1	101,4	100,5
2. stupeň			
školy 2. stupeň	2 809	2 775	2 760
třídy 2. stupeň	19 961	19 109	18 173
žáci 2. stupeň	413 693	386 817	357 817
učitelé 2. stupně přepočtení na plné úvazky	34 961,3	33 509,7	31 963,1
podíl žáků 2. stupně na populaci 11–14 let	92,9	93,1	92,7
ZŠ celkem			
školy	4 197	4 155	4 133
třídy	44 527	43 433	42 498
žáci	876 513	844 863	816 015
učitelé přepočtení na plné úvazky – celkem	62 657,6	61 069,2	59 492,3
podíl žáků celkem na populaci 6–14 let	98,0	97,4	96,9

Zdroj: ÚIV

Obrázek 4
Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na školu na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09

- ◆ počet žáků na učitele – 1. stupeň
- počet žáků na učitele – 2. stupeň
- ▲ počet žáků na učitele – celkem

Zdroj: ÚIV

Možnosti základního vzdělávání jsou v České republice velmi dobře zajištěny, neboť **síť základních škol** je dostatečně hustá a umožňuje naprosté většině žáků docházku v blízkém okolí místa bydliště. Současně i rozdílné způsoby vzdělávání v základních školách umožňují vybrat školu, která nejlépe vyhovuje zaměření a povaze dítěte. Ačkoliv došlo v posledních letech k poklesu počtu základních škol, je jejich počet dostatečný. V roce 2008/09 bylo ve školském rejstříku evidováno 4 133 základních škol, což je o 22 škol méně než v předchozím roce. Ke snížení počtu škol došlo jak u škol zajišťujících výuku na 1. stupni (24 škol), tak u škol s výukou pro 2. stupeň (15 škol). Pokles počtu škol je způsoben jednak jejich rušením, jednak slučováním škol do větších právních subjektů. Ačkoliv počet ZŠ stále klesá, na průměrné velikosti školy se to příliš neprojevilo. V roce 2008/09 navštěvovalo základní školy 816,0 tisíc žáků, což představuje **197 žáků na školu**, přičemž v roce 2007/08 šlo o 203 žáky na školu. Průměrná velikost školy na 1. stupni ZŠ ve školním roce 2008/09 činila 111 žáků, tedy přibližně stejně jako v předchozím roce. Na 2. stupni základních škol činila průměrná velikost školy v roce 2008/09 130 žáků na školu, což ve srovnání s předchozím rokem představuje pokles o 10 žáků na školu.

Počet dětí na 1. stupni v roce 2008/09 činil 458,2 tisíce a ve srovnání s předchozím rokem velmi mírně vzrostl (o 152 dětí). Nárůst počtu dětí na 1. stupni základních škol byl tak zaznamenán po dlouhé řadě let. Takřka s jistotou se dá předpokládat, že v příštích letech se bude počet dětí na 1. stupni neustále zvyšovat. Tento trend je způsoben zejména zvyšující se porodností od počátku 21. století, což se příznivě odráží v demografické struktuře dětí příslušné věkové skupiny. Naopak počet žáků na 2. stupni v roce 2008 činil 357,8 tisíce, přičemž jejich počet v posledních letech klesal velmi výrazně (mezi roky 2007/08 a 2008/09 o 29 tisíc žáků). Nárůst počtu žáků 2. stupně tak můžeme očekávat nejdříve ve školním roce 2014/15, výrazněji se projeví až v letech následujících.

Síť základních škol České republiky odráží **potřeby jednotlivých krajů v oblasti základního vzdělávání**, přičemž vychází z celkového charakteru regionu – v regionech s vyšší koncentrací malých obcí je pochopitelně více malých škol, v regionech s vyšší koncentrací obyvatelstva ve větších městech existuje více škol velkých. V průměru v České republice připadá na 100 dětí ve věku 6–14 let 0,51 základní školy, nejméně škol na sto dětí ve věku 6–14 let je v Praze (0,34 školy), v Ústeckém (0,40 školy), Karlovarském (0,45) a Moravskoslezském kraji (0,45 školy). Naopak nejvíce škol na sto dětí ve věku 6–14 let připadá na Vysočině (0,61) a v Olomouckém kraji (0,60). Obecně se však dá říci, že dostupnost základního vzdělání je v jednotlivých krajích dobrá.

Jednotlivé kraje se v oblasti základního školství také liší v **podílu soukromých a církevních základních škol**. Nejvyšší zastoupení neveřejných základních škol lze nalézt v Praze, kde 8 % základních škol je neveřejných, přičemž na tyto školy dochází 2,5 % žáků. Následuje Královéhradecký kraj – 4,5 % škol s 1,8 % žáků, Moravskoslezský kraj – 3,5 % škol s 1,3 % žáků. Tříprocentní hranici překročil ještě Olomoucký kraj – 3,3 % neveřejných škol, které navštěvuje 1,4 % žáků. Odlišnosti mezi kraji dále panují i ve velikosti škol, kdy největší školy sídlí v Praze (297 žáků na školu), nejmenší v kraji Vysočina a Olomouckém kraji (163 žáků na školu, respektive 166 žáků na školu).

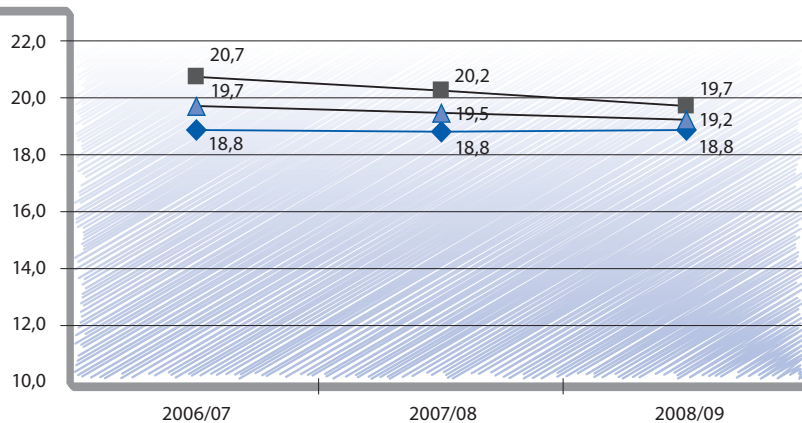
Rozdíly mezi kraji panují i v poměru **dětí přijatých do 1. ročníku základních škol ve věku 7 let a starších k počtu všech přijatých dětí**. V celorepublikovém průměru činí podíl sedmiletých a starších dětí poprvé vstupujících do 1. ročníku 22,8 % (v roce 2007/08 to bylo 23,1 %). Nejméně sedmiletých a starších dětí nastoupilo do 1. ročníku v kraji Vysočina (18,3 % sedmiletých a starších dětí) a v Pardubickém kraji (20,0 %). Naopak nejvyšší podíl starších dětí ve školním roce 2007/08 byl zaznamenán v Praze (25,7 %) a Libereckém kraji (25,2 %).

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nedílnou součástí vzdělávacího systému. Základní školy v současné době navštěvuje 72,8 tisíce žáků

Obrázek 5

Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na třídu na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09

- ◆ prům. počet žáků na třídu – 1. stupeň
- prům. počet žáků na třídu – 2. stupeň
- ▲ prům. počet žáků na třídu – celkem

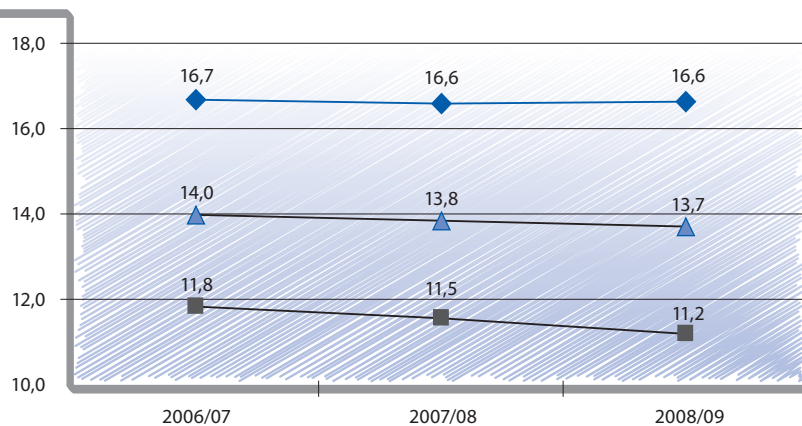

Zdroj: ÚIV

Obrázek 6

Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na učitele na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09

- ◆ prům. počet žáků na učitele – 1. stupeň
- prům. počet žáků na učitele – 2. stupeň
- ▲ prům. počet žáků na učitele – celkem

Zdroj: ÚIV

se speciálními vzdělávacími potřebami, což je 8,9 % všech žáků základních škol. Individuálně integrováno do běžných tříd je 47,1 % ze všech zdravotně postižených žáků navštěvující základní školy, speciální třídy navštěvuje 52,9 % ze všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základním vzdělávání (včetně speciálních tříd ve školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami). Můžeme říci, že trend integrace žáků s lehkým nebo středně těžkým zdravotním postižením do běžných tříd umožňuje těmto žákům lepší adaptaci do běžného života a současně učí žáky zdravému soužití s odlišnými vrstevníky. Trend individuální integrace žáků s lehkým nebo středně těžkým zdravotním postižením mezi žáky zdravé dokumentuje i to, že takřka polovina žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (výše uvedených 47,1 % z nich) je integrována do běžných tříd. Současně se však nesmí opomíjet potřeby žáků, které vyžadují takovou speciální vzdělávací přípravu, že jejich integrace do běžných tříd by pro ně nebyla vhodným řešením. Jde tedy zejména o kvalifikovanou přípravu žáků s kombinovaným postižením na integraci do běžné společnosti (např. vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením, postižením více vadami včetně žáků hluchoslepých), kdy nezastupitelnou úlohu ve vzdělávacím procesu plní základní školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. V těchto školách se žákům dostává komplexní péče od pracovníků s odpovídající speciálně pedagogickou kvalifikací a odbornou zkušeností, kterou učitelé základních škol běžného vzdělávacího proudu většinou postrádají: specializovaná činnost v oblasti prostorové orientace zrakově postižených, znalost Lormovy hmatové abecedy, Braillova bodového písma, znakového jazyka, znakované češtiny, piktogramů apod.

V rámci základního vzdělávání mohou obce (či svazek obcí) nebo kraje se souhlasem krajského úřadu zřízovat **přípravné třídy základní školy** pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývojov

handicap. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí. O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.⁸ V roce 2008/09 bylo na 146 školách (v předchozím roce to bylo 141 škol) zřízeno 166 přípravných tříd, které navštěvovalo 2 028 dětí (v předchozím roce šlo o 1 929 dětí). Z tohoto celkového počtu bylo 45 přípravných tříd otevřeno na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (40 škol), které navštěvovalo 521 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Na školách běžného vzdělávacího proudu se pak vzdělávalo 1 507 dětí ve 121 přípravných třídách.

Povinnou školní docházku lze též plnit v některých oborech vzdělání středních škol, a to zejména v oborech vzdělání víceletých gymnázií. Podíl počtu všech žáků plnících povinnou školní docházku ve víceletých gymnáziích vzhledem k počtu všech žáků na 2. stupni základní školy v roce 2008/09 byl 10,6 % (v roce 2007/08 to bylo 9,8 %). Současně v posledních letech stále roste podíl žáků ve víceletých gymnáziích. Do oborů vzdělání víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří obor Tanec v roce 2007/08 přešlo 11,3 tisíce žáků.

Specifickou problematickou oblastí základního vzdělávání je **předčasné ukončení školní docházky.** V roce 2007/08⁹ takto odešlo 4,6 tisíce žáků, což je 4,2 % ze všech odchodů ze základní školy. Nejvíce žáků s předčasným ukončením povinné školní docházky jsme zaznamenali v 8. ročníku, a to 3,7 tisíce žáků, dále v 7. ročníku, kde odešlo 717 žáků. V 6. ročníku šlo o 159 žáků. Nejméně předčasných odchodů bylo zaznamenáno v 1.–5. ročníku, kdy odešlo 13 žáků. Tito žáci již mají splněnou povinnou

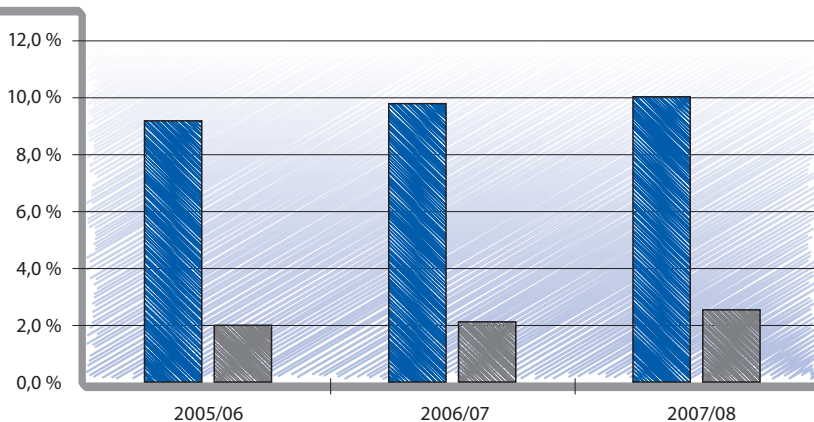
⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Data za předčasné odchody ze vzdělávání jsou vykazována za rok zpětně.

Obrázek 7

Základní školy – podíl žáků odcházejících z 5. a 7. ročníků základních škol do 6 a 8letých gymnázií a 8letých konzervatoří v letech 2005/06–2007/08

■ z 5. ročníků ZŠ
■ ze 7. ročníků ZŠ

Zdroj: ÚIV

Tabulka 6

Základní školy – základní charakteristiky sítě základních škol včetně podílu soukromých a církevních škol – podle krajů v roce 2008/09

Kraj	ZŠ celkem				Podíl soukromých a církevních ZŠ z celkového počtu ZŠ				Průměrná velikost ZŠ celkem
	školy	žáci celkem	žáci 1. st.	žáci 2. st.	školy	žáci celkem	žáci 1. st.	žáci 2. st.	
Praha	251	74 470	44 036	30 434	8,0%	2,5%	3,1%	1,7%	297
Středočeský	522	94 719	54 401	40 318	1,1%	0,3%	0,3%	0,2%	181
Jihočeský	254	51 273	28 612	22 661	2,4%	1,7%	1,8%	1,6%	202
Plzeňský	222	43 435	24 409	19 026	2,3%	0,8%	0,9%	0,7%	196
Karlovarský	112	24 670	13 870	10 800	2,7%	1,0%	1,3%	0,7%	220
Ústecký	284	70 599	39 538	31 061	2,8%	1,5%	1,5%	1,4%	249
Liberecký	207	36 403	20 456	15 947	2,4%	1,3%	1,5%	1,1%	176
Královéhradecký	268	45 266	25 252	20 014	4,5%	1,8%	2,0%	1,5%	169
Pardubický	252	42 521	23 844	18 677	0,8%	0,3%	0,3%	0,2%	169
Vysočina	266	43 371	23 628	19 743	0,4%	0,3%	0,3%	0,4%	163
Jihomoravský	475	88 365	49 399	38 966	1,5%	1,4%	1,6%	1,1%	186
Olomoucký	306	50 699	28 352	22 347	3,3%	1,4%	1,5%	1,3%	166
Zlínský	256	47 852	26 194	21 658	2,7%	2,0%	2,0%	2,0%	187
Moravskoslezský	458	102 372	56 207	46 165	3,5%	1,3%	1,5%	1,2%	224
ČR celkem	4 133	816 015	458 198	357 817	2,6%	1,3%	1,4%	1,1%	197

Zdroj: ÚIV

školní docházku, tzn., že ve vzdělávacím systému strávili zákonem stanovených 9 let, nedosáhli však základního vzdělání, event. základů vzdělání.

Pro část populace, která nemá ukončené základní vzdělání, nabízejí základní a střední školy **kurzy pro získání základního vzdělání** a základů vzdělání. Zájem o tyto kurzy není příliš vysoký a kurzy navštěvuje víceméně ustálený počet frekventantů. Kurzy pro získání základního vzdělání v roce 2008/09 navštěvovalo 368 frekventantů a 301 frekventantů docházelo na kurzy pro získání základů vzdělání.

3.3 Střední vzdělávání

Úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu středního vzdělávání dosahují žáci těchto stupňů vzdělání: a) středního vzdělání, b) středního vzdělání s výučním listem, c) středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Dosavadní učební plány v oblasti středního vzdělávání jsou postupně nahrazovány rámcovými vzdělávacími programy (RVP) na jejichž základě si školy vytvoří své školní vzdělávací programy (ŠVP). Rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy přinesou jednoznačně větší svobodu pro práci učitelů a s ní i větší odpovědnost za její výsledky. Tyto změny mají pomoci školám najít moderní obsah i způsob výuky. Dne 24. 7. 2007 vydalo MŠMT Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) a Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP). Tyto programy jsou určeny pro čtyřletá gymnázia a vyšší stupeň víceletých gymnázií. Od září 2007 trvá dvouleté období, ve kterém gymnázia připravují své školní vzdělávací programy, podle kterých začnou nejspozději od 1. září 2009 vyučovat.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze vytvořil a spravuje metodický portál www.rvp.cz, který má pedagogům pomáhat v zavádění školské reformy. Na tomto webu lze nalézt metodiku k RVP včetně komentářů a metodiku a návody pro tvorbu ŠVP mateřských a základních škol

a škol vyučujících obory vzdělání gymnázií. Rovněž je zde možno nalézt sekci věnovanou odbornému vzdělávání.

Tvorbou rámcových vzdělávacích programů pro odborné školy je pověřen Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV). Po diskusi a připomínkovém řízení byly Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v červnu 2007 vydány RVP pro 29 oborů středního vzdělání s výučním listem a 32 oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou. V roce 2008 proběhla úspěšně 2. etapa kurikulární reformy, bylo vydáno 82 RVP odborného vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy pro další obory vzdělání jsou vydávány postupně, vydání dalších RVP se předpokládá v letech 2009–2010.

Vzdělávání v oborech vzdělání středních škol je určeno především absolventům 9. ročníku základní školy, výjimku tvoří osmileté obory vzdělání gymnázií, do kterých žáci vstupují po ukončení 5. ročníku základní školy, a šestileté obory vzdělání gymnázií, kam jsou přijímáni žáci po ukončení 7. ročníku základní školy. Kromě těchto oborů vzdělání jsou do středoškolského vzdělávacího systému začleněny i obory vzdělání určené pro ty žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než devátém ročníku základní školy, a pro ty, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální. V současné době téměř všichni absolventi základních škol pokračují ve vzdělávání na středních školách.

Střední školy poskytují i **nástavbové studium** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání v délce 3 let denní formy vzdělávání. Vzdělávání se uskutečňuje podle platných učebních dokumentů pro příslušný obor vzdělání. Nástavbové studium trvá 2 roky v denní formě vzdělávání a je ukončeno maturitní zkouškou.

Střední školy, které poskytují **střední vzdělání s výučním listem** v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouš-

Tabulka 7

Střední školy, přihlášení, přijatí v denní formě vzdělávání ve školním roce 2008/09 (bez nástavbového a zkráceného studia) – (1. kolo přijímacího řízení) – podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání	Počet přihlášených (1. kolo)	Počet přijatých – přijímací řízení (1. kolo)	Úspěšnost při přijímacím řízení v 1. kole
Celkem	139 770	118 193	84,6%
Střední vzdělávání	647	623	96,3%
Střední vzdělávání s vyučným listem	35 612	33 482	94,0%
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	103 511	84 088	81,2%
z toho žáci ve věku PŠD, hlásící se na víceleté SŠ	19 089	11 199	58,7%

Zdroj: ÚIV

Tabulka 8

Podíl nově přijatých v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání vzhledem k počtu absolventů povinné školní docházky v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl přijatých na střední školy vzhledem k absolventům povinné školní docházky	108,7%	110,3%	109,5%
Celkový počet nově přijatých na střední školy	140 564	133 990	131 841
Počet absolventů povinné školní docházky předchozího školního roku	129 271	121 479	120 392

Poznámka: Nově přijatí na střední školy jsou bez nástavbového a zkráceného studia a žáci 8letých a 6letých gymnázií jsou započtení v ročních odpovídajících prvnímu ročníku středních škol.

Zdroj: ÚIV

Tabulka 9

Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou v denní formě vzdělávání s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni na počtu všech absolventů středních škol v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni	68,5%	70,2%	71,2%
absolventi oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou včetně abs. nást. studia a abs. zkráceného studia	85 384	85 799	84 315
Počet absolventů středních škol	124 655	122 254	118 420

Zdroj: ÚIV

kou.¹⁰ Zkrácené studium trvá 1 až 1,5 roku v denní formě vzdělávání. Střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**. Zkrácené studium trvá 1 až 2 roky v denní formě vzdělávání.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou získané ve čtyřletých i víceletých oborech vzdělání gymnázií poskytuje absolventům znalosti a vědomosti, které je připravují zejména pro vzdělávání na vyšší odborné škole (VOŠ) a studium na vysoké škole. **Střední vzdělání s maturitní zkouškou získané v ostatních oborech vzdělání je odborně zaměřené**. I absolventi středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou ve velké míře pokračují ve studiu na VOŠ nebo vysoké škole. V posledních letech se rozvíjí vzdělávání v **oborech vzdělání lyceum**. Jedná se o obory vzdělání Ekonomické lyceum, Technické lyceum, Pedagogické lyceum, Zdravotnické lyceum, Waldorfské lyceum a Přírodovědné lyceum. Tyto obory vzdělání nabízejí kombinace všeobecně vzdělávacích a obecně-odborných předmětů, ty však nejsou zařazeny v takovém pojetí a rozsahu, jako je tomu u ostatních odborně zaměřených oborů vzdělání. Absolventi nezískávají sice odbornou kvalifikaci, ale mají odborné zaměření a jsou cíleně připraveni ke studiu vzdělávacích a studijních programů vysokých škol či vyšších odborných škol.

Hlavním cílem škol nabízejících **střední vzdělání s výučním listem** je příprava absolventů s vyššími nároky na manuální dovednosti. Součástí vzdělávání v těchto oborech vzdělání je i praktická příprava. Praktická příprava je součástí vzdělávání i některých oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou, jedná se o obory vzdělání s kombinací nároků jak na manuální zručnost, tak na studijní dovednosti.

¹⁰ Novelou školského zákona bude zavedeno zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem pro absolventy oborů vzdělání s výučním listem.

V roce 2008/09 v České republice poskytovalo vzdělání celkem 1 438 středních škol, z toho 369 (25,7 %) bylo škol soukromých a církevních. Ve všech formách vzdělávání (bez nástavbového studia) vyučovaly střední školy v roce 2008/09 celkem 519,3 tis. žáků, z toho 507,2 tis. v denní formě vzdělávání. **Míra účasti na středoškolském vzdělávání** je v České republice tradičně vysoká. V roce 2008/09 podíl žáků zapojených v procesu středního vzdělávání vztažených k populaci 15–18letých dosahoval 92,3 %.¹¹

Struktura nově přijímaných žáků do denní formy vzdělávání bez nástavbového a zkráceného studia byla následující. Do oborů vzdělání gymnázií (včetně žáků v oborech vzdělání víceletých gymnázií odpovídajících 1. ročníku středních škol – tj. 5. ročníku oboru vzdělání osmiletých gymnázií a 3. ročníku oboru vzdělání šestiletých gymnázií) bylo v roce 2008/09 nově přijato 19,7 % žáků. Do odborného středního vzdělávání ukončeného maturitní zkouškou byla přijata téměř polovina žáků (49,4 % v roce 2008/09, z toho 4,9 % do oborů vzdělání lyceí). Do středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem byla v roce 2008/09 přijata zhruba jedna třetina žáků (30,9 %).

Žáci zdravotně postižení mohou být integrováni do středních škol s běžným provozem nebo mohou navštěvovat střední školy pro žáky se zdravotním postižením. Žáci mentálně postižení a absolventi základních škol praktických a základních škol speciálních se mohou dále vzdělávat zejména v oborech vzdělání, které jsou přizpůsobeny speciálně pro jejich postižení.

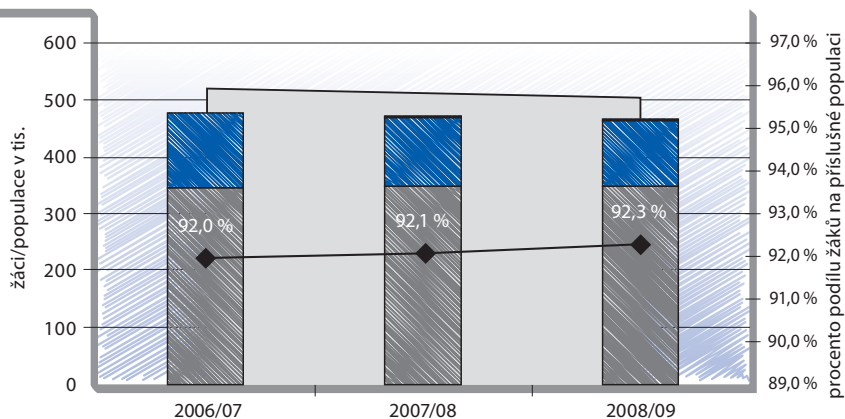
Se vstupem České republiky do Evropské unie se mění i požadavky kladené trhem práce na absolventy škol. Školy by proto měly své absolventy připravit na další proces vzdělávání prostupující celým životem, na celoživotní

¹¹ Metodika výpočtu: počet žáků v denní formě vzdělávání na středních školách (bez žáků gymnázií plnících povinnou školní docházku) vztažený k celkové velikosti populace 15–18letých – bez nástavby a zkráceného studia, které jsou jiná věková kategorie.

Obrázek 8
**Žáci středních škol vzhledem k populaci
15–18letých v letech 2006/07–2008/09**

- populace 15–18letých
- střední vzdělávání s výučním listem
- střední vzdělávání s maturitní zkouškou
- střední vzdělávání
- podíl na přísl. populaci

Zdroj: ÚIV

Tabulka 10
Počty škol, žáků, nově přijatých a absolventů středních škol v roce 2008/09 podle druhu vzdělávání vč. zkráceného studia, ale bez nástavbového studia

Druh vzdělávání	Školy ¹⁾			Žáci			Nově přijatí do 1. ročníku			Absolventi za školní rok 2007/08		
	celkem	z toho forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání		celkem	z celku forma vzdělávání	
		denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní		denní	ostatní
Střední školy – celkem	1 438	1 432	440	519 267	507 198	12 069	136 095	132 138	3 957	113 150	111 051	2 099
střední	111	109	2	1 795	1 675	120	949	883	66	616	558	58
střední s výučním listem	541	536	30	116 401	115 063	1 338	40 429	39 898	531	34 003	33 547	456
z toho zkrácené	8	7	1	126	69	57	97	40	57	67	30	37
střední s maturitou	1 239	1 236	171	401 071	390 460	10 611	94 717	91 357	3 360	78 531	76 946	1 585
v tom víceleté	314	314	x	85 714	85 714	x	11 570	11 570	x	10 247	10 247	x
v tom 4leté	1 188	1 182	166	314 946	304 696	10 250	82 872	79 778	3 094	68 235	66 694	1 541
zkrácené	16	6	10	411	50	361	275	9	266	49	5	44

Komentář: 1 Počet škol celkem není součtem počtů škol podle jednotlivých druhů třídění, protože školy mohou realizovat svou činnost souběžně v různých druzích a formách vzdělávání a oborech vzdělávání.

Zdroj: ÚIV

vzdělávání nejen v rámci školského systému, ale i na další doplňování vzdělání a rozšiřování kvalifikace, které je základem trvalejšího uplatnění na trhu práce.

Ostatní formy vzdělávání – dálkové, večerní, distanční a kombinované vzdělávání na středních školách, jsou velice důležitou součástí celoživotního učení vzhledem k možnosti získání další kvalifikace pro ty, kteří již vstoupili na pracovní trh. V roce 2008/09 se v ostatních formách vzdělávání, mimo nástavbové studium, účastní celkem 12,1 tis. žáků (z toho v oborech vzdělávání s maturitní zkouškou je celkem 10,6 tis. žáků; v oborech středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem je 1,5 tis. žáků). V nástavbovém studiu této formy vzdělávání se účastnilo 25,2 tis. žáků.

V každém regionu existuje institucionálně odlišná struktura sítě středních škol a regiony se tedy liší podle struktury žáků v konkrétních oborech vzdělání. V rámci ČR je nejvyšší míra účasti populace 15–18letých na školách poskytujících střední vzdělávání s maturitní zkouškou bez nástavbového studia a bez žáků ve věku povinné školní docházky na středních školách (v roce 2008/09 se jedná o 69,1%). Školy poskytující střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání mají míru účasti nižší (23,1% v roce 2008/09). Z toho žáci škol poskytujících střední vzdělávání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání gymnázií se na populaci 15–18letých podílejí 20,3% a žáci lyceí 4,7%. Údaje jsou za denní formu vzdělávání bez nástavbového studia a zkráceného studia a bez žáků plnících povinnou školní docházku ve víceletých oborech vzdělání gymnázií. Větší část žáků středních škol se vzdělává na školách poskytujících střední vzdělávání s maturitní zkouškou (v roce 2008/09 je to 77,2% žáků), menší část získává střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání (22,8%). Tento trend je dlouhodobý. Z regionálního pohledu toto neplatí v Praze, kde je celkově nejvyšší míra účasti na středoškolském vzdělávání (128,7%) a i jiné rozložení odpovídající populace – nejvyšší míra účasti (108,5%) je na školách poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a 20,1% na školách poskytujících

střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání. (Ukazatele jsou za denní formu vzdělávání). Vysoká míra účasti na vzdělávání v Praze je dána spádovostí Prahy především pro okolní okresy Středočeského kraje a v některých případech i celorepublikovou působností středních škol. Toto se odráží i na nízké míře účasti na středoškolském vzdělávání ve Středočeském kraji (74,0%)

Zajímavý je i pohled na středoškolské vzdělávání z hlediska zájmu o středoškolské vzdělávání a míry uspokojování tohoto zájmu. Z pohledu přijímacího řízení byli v roce 2008/09 v celorepublikovém měřítku nejméně úspěšní uchazeči ve školách poskytujících střední vzdělání a střední vzdělání s výučním listem (94,0% úspěšnost), uchazeči o obory středního vzdělání s maturitní zkouškou dosahují 81,2% úspěšnost. Z toho uchazeči o vzdělávání ve víceletých oborech vzdělání gymnázií vykazují nejnižší úspěšnost při přijímacím řízení (58,7% úspěšnost). Tato nízká úspěšnost při přijímacím řízení na obory vzdělání víceletých gymnázií je dána především faktem, že rodiče a žáci v mnohých případech berou obory vzdělání víceletých gymnázií jako „první šanci“, jak se dostat na střední školu, a k přijímacímu řízení se hlásí i prospěchově slabší žáci.

Celkový podíl nově přijatých žáků středních škol denního vzdělávání na počtu absolventů základních škol v procentuálním vyjádření je v dlouhodobém horizontu vyšší než 100%. V roce 2008/09 se tento ukazatel rovná 109,5%. Do celkového počtu nově přijímaných jsou totiž zahrnuti nejen nově přijatí absolventi základních škol, ale i ti, kteří nastupují na střední školy z jiných škol (tzn. že jim buď stávající střední škola nevyhovuje, nebo na obor vzdělání, v kterém se vzdělávají, nestačí apod.), ze zaměstnání i odjinud. Podobně se chová i indikátor podílu nově přijatých do oborů středního vzdělávání vzhledem k populaci 15letých. I tento ukazatel dlouhodobě dosahuje hodnot vyšších než 100%, konkrétně v roce 2008/09 činí 108,5%. Příčina hodnot vyšších než 100% je obdobná jako u předchozího ukazatele. Svou roli zde hrají i odklady povinné školní docházky a meziroční změny velikosti věkové kohorty 15letých.

Podíl absolventů oborů středního vzdělávání vzhledem k populaci 19letých¹² (nejsou uvažováni absolventi zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo výučním listem ani nástavbového studia) má v posledních třech letech klesající tendenci. V roce 2006 dosáhl 88,6 %, v roce 2008 jen 84,4 %. Z tohoto ukazatele vyplývá, že se snižuje počet žáků, kteří získávají vzdělání v oborech vzdělání středních škol. Z celkového počtu absolventů středních škol je 69,4 % žáků, kteří absolvují v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou. V ukazateli nejsou zahrnuti absolventi nástavbového studia a absolventi zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo výučním listem. Dalším ukazatelem vztahujícím se k absolventům středních škol je podíl absolventů středního vzdělávání s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni. Jedná se o podíl celkového počtu všech absolventů středního vzdělávání s maturitní zkouškou včetně absolventů nástavbového studia a zkráceného studia s maturitní zkouškou k celkovému počtu absolventů všech oborů vzdělání středních škol. Hodnota tohoto ukazatele mírně vzrůstá, v roce 2006 to bylo 68,5 % a v roce 2008 již 71,2 %. To ovšem neznamená, že všichni potenciální uchazeči o terciární vzdělávání také budou v terciéru studovat.

3.3.1 Všeobecné vzdělávání

Školy vyučující obory vzdělání gymnázií¹³ poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou s všeobecným základem vzdělání a jejich hlavním úkolem je připravit absolventy k dalšímu studiu na vysoké a vyšší odborné škole a v malé míře k výkonu profesí, které vyžadují především všeobecné vzdělání. **Délka vzdělávání** v oborech vzdělání gymnázií je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb.,

¹² Populační ročník ve věku odpovídajícím absolvování střední školy (19 let).

¹³ Včetně oborů vzdělání na sportovních školách.

o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn, na **čtyři, šest a osm let**. Pro žáky zdravotně postižené jsou určeny školy vyučující obory vzdělání gymnázií pro žáky se zdravotním postižením, případně se mohou zdravotně postižení žáci vzdělávat ve speciálních třídách středních škol s obory vzdělání gymnázií (týká se především žáků v nižším stupni škol s víceletým vzděláváním, kde plní povinnou školní docházku), nebo být integrováni do běžných tříd mezi ostatní žáky.

Role škol vyučujících v oborech vzdělání gymnázií a lyceí je v českém vzdělávacím systému nezastupitelná, neboť jde o obory vzdělání všeobecně vzdělávacího zaměření. Ostatní střední školy vyučují v oborech vzdělání odborně profilovaného středního vzdělávání. V porovnání se zeměmi Evropské unie je zastoupení žáků ve všeobecně vzdělávacích oborech vzdělání v České republice nižší, kdy průměr za země EU se pohybuje okolo 80 % žáků ve všeobecně zaměřeném vzdělávání.¹⁴ V České republice jde zhruba o 25 % podíl žáků ve všeobecně vzdělávacích oborech středního vzdělávání.

Na všech školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v České republice se vyučuje podle schválených učebních dokumentů. Tyto dokumenty umožňují školám realizovat výuku nejen v různých zaměřeních, posilovat výuku povinných vyučovacích předmětů v rámci disponibilních hodin, ale i zavádět volitelné předměty podle zájmu žáků, podle pedagogických záměrů a podmínek jednotlivých škol. **Rámcové vzdělávací programy** pro gymnázia (RVP G) a **Rámcové vzdělávací programy** pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP) jsou určeny pro čtyřletá gymnázia a vyšší stupeň víceletých gymnázií. Od září

¹⁴ Metodika vykazování žáků ve všeobecně vzdělávacích a odborně profilovaných oborech vzdělání je v jednotlivých zemích EU různá, a porovnání zastoupení žáků v jednotlivých zaměřeních je tudíž komplikované. Podrobnější informace lze najít v publikaci *Key data on education in the European Union*, kterou každoročně vydává Office for Official Publications of the European Communities v Lucembursku.

2007 trvá dvouleté období, ve kterém gymnázia připravují své **školní vzdělávací programy** (ŠVP), podle kterých začnou nejpozději od 1. září 2009 vyučovat. Školy vyučující obory vzdělání gymnázií (čtyřleté i víceleté), které chtěly vyučovat v prvním ročníku vyššího stupně podle svého ŠVP již od 1. 9. 2007, musely tuto skutečnost oznámit MŠMT nejpozději do 17. 8. 2007 tak, aby mohl být nový obor vzdělání zapsán do rejstříku škol a školských zařízení s účinností od 1. 9. 2007.

Sít škol vyučujících obory vzdělání gymnázií je v České republice velice hustá a umožňuje většině žáků získat střední vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru prakticky bez nutnosti náročného dojíždění. Školy vyučující obory vzdělání gymnázií existují ve všech okresech s výjimkou okresu Praha-západ. Žáci z tohoto okresu však bez problémů mohou navštěvovat školy s tímto zaměřením v Praze.

Školy vyučující obory vzdělání gymnázií jsou na území České republiky rozloženy víceméně rovnoměrně. Jednotlivé regiony se liší zastoupením soukromých a církevních škol, největší podíl škol těchto zřizovatelů je v Praze (46,5 % s 29,4 % žáků) a v Jihomoravském kraji (31,0 % škol s 16,9 % žáků), naopak nejmenší podíl soukromých a církevních škol vyučujících obory vzdělání gymnázií je v Libereckém kraji (7,1 % škol s 11,0 % žáků). Nejvyšší průměrná velikost škol vyučujících obory vzdělání gymnázií v denní formě vzdělávání byla v roce 2008/09 v Olomouckém kraji (500 žáků na jedno gymnázium), naopak v průměru nejmenší školy vyučující gymnaziální obory vzdělání jsou v Karlovarském kraji (332 žáků na jednu školu). I školy vyučující obory vzdělání lyceí jsou na území naší republiky rozmístěny celkem rovnoměrně, nejvíce těchto škol má Moravskoslezský kraj. Průměrný počet žáků na jednu školu vyučující obory vzdělání lyceí je 107,9 žáka.

Počet škol vyučujících obory vzdělání gymnázií se v posledních třech letech příliš nemění, v roce 2008/09 fungovalo v České republice celkem 377 těchto škol, z nichž 25,7 % bylo zřizováno soukromým zřizovatelem

nebo církví. Všeobecné vzdělávání v oborech vzdělání lyceí poskytovalo 221 škol. Z toho 11,8 % škol vyučujících obory vzdělání lyceí je soukromých a církevních.

Počty nově přijímaných žáků do denní formy vzdělávání do **víceletých oborů vzdělání gymnázií** se v roce 2008/09 proti předešlému školnímu roku mírně zvýšily na 11,6 tis. nově přijímaných. Celkově bylo do denní formy vzdělávání na školy vyučující obory vzdělání gymnázií přijato 26,0 tis. žáků. Na soukromé a církevní školy bylo přijato 3,4 tis. žáků. Do oborů vzdělání lyceí bylo v roce 2006/07 přijato 6,2 tis. žáků, v roce 2008/09 to bylo již 6,5 tis. žáků.

Podíl **nově přijatých** do gymnaziálních oborů vzdělání¹⁵ na celkovém počtu nově přijatých na střední školy (nejsou uvažováni nově přijatí do zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo výučním listem ani nástavbového studia) se za poslední tři roky mírně zvyšuje, v roce 2006/07 byl podíl 19,2 % a v letošním roce 2008/09 činí 19,7 %. Nově přijatých do oborů vzdělání lyceí je 4,9 %. Tento ukazatel porovnává počet žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru jak oborů vzdělání gymnázií, tak oborů vzdělání lyceí k celkovému počtu nově přijatých na střední školy. Celkový podíl nově přijatých do oborů vzdělání všeobecného vzdělávání s maturitní zkouškou je 24,6 %, v soukromých a církevních školách se vzdělává 6,2 % všech žáků oborů vzdělání lyceí.

Počet žáků na školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v denní formě vzdělávání se v roce 2008/09 ve srovnání s předešlým rokem mírně snížil a činí 145,0 tis. (v roce 2007/08 to bylo 145,4 tis. žáků). Žáci víceletých oborů vzdělání tvoří téměř 59,1 % všech žáků na školách vyučujících obory vzdělání gymnázií v denní formě vzdělávání. Nezanedbatelný podíl na celkovém počtu žáků

¹⁵ Mezi nově přijaté do gymnaziálních oborů vzdělání jsou zahrnováni žáci odpovídajících ročníků 6letých a 8letých oborů vzdělání gymnázií (tedy 3. ročník 6letých a 5. ročník 8letých oborů vzdělání gymnázií).

Tabulka 11

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi v denní formě vzdělávání v letech 2006/07–2008/09

		2006/07	2007/08	2008/09
Nově přijatí celkem		33 329	32 447	32 506
v tom	obory gymnázií	27 112	25 845	25 979
	obory lyceí	6 217	6 602	6 527
Žáci celkem		160 381	166 694	168 898
v tom	obory gymnázií	145 450	145 447	145 044
	obory lyceí	14 931	21 247	23 854
Absolventi celkem		26 133	27 691	.
v tom	obory gymnázií	24 001	24 193	.
	obory lyceí	2 132	3 498	.

Zdroj: ÚIV

Tabulka 12

Podíl nově přijímaných v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru na celkovém počtu nově přijatých na střední školy v letech 2006/07–2008/09 bez žáků nástavbového studia

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl nově přijímaných do oborů všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou	23,7 %	24,2 %	24,6 %
Počet přijímaných do oborů všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou	33 329	32 447	32 506
Celkový počet nově přijatých na střední školy	140 564	133 990	131 841

Poznámka: Počet přijímaných = počet přijatých do oborů vzdělání gymnázií (u 8letých a 6letých gymnázií jsou zahrnuty ročníky odpovídající prvnímu ročníku středních škol) a do oborů vzdělání lyceí.

Zdroj: ÚIV

tvoří žáci soukromých a církevních škol – v posledních letech je jejich podíl v oborech vzdělání gymnázií téměř 13%. V oborech vzdělání lyceí se v roce 2008/09 vzdělává v denní formě vzdělávání 23,9 tis. žáka.

V roce 2007/08 **absolvovalo** v denní formě vzdělávání ve čtyřletých oborech vzdělání gymnázií 14,0 tis. žáků (proti předchozímu školnímu roku došlo k mírnému nárůstu), v oborech vzdělání víceletých gymnázií absolvovalo 10,2 tis. žáků, což je téměř stejně jako v předchozím roce. Celkově absolvovalo v roce 2007/08 v oborech vzdělání gymnázií 24,2 tis. žáků, což je o 91 žáků více než v předchozím roce. V oborech vzdělání lyceí absolvovalo 3,5 tis. žáků, což je o 480 žáků více než v roce 2006/07.

Podíl absolventů středního vzdělávání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání, na počtu všech absolventů středních škol v posledních letech mírně roste, v roce 2005/06 to bylo 22,5% absolventů, v roce 2006/07 se podíl zvýšil na 23,9% a v roce 2007/08 se podíl dále zvýšil na 24,9%. Ukazatel je vypočítán ze všech absolventů středního vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru, tzn. vč. oborů vzdělání lyceí.

3.3.2 Odborné střední vzdělávání

Na středních školách odborně zaměřených mohou žáci v České republice získat **střední vzdělání, střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem**. Střední vzdělání s maturitní zkouškou poskytují školy i v nástavbovém studiu a zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Konstrukcí kódu oboru vzdělání se zahrnují do oborů vzdělání středních odborných škol i obory vzdělání lyceí, i když svým charakterem se jedná o obory všeobecného vzdělání (resp. obecně odborného charakteru). Pro zachování kontinuity časových řad publikovaných v minulosti je proto zahrnujeme i do této kapitoly. O lyceích byla zmínka rovněž v kapitole o všeobecném vzdělávání. Střední vzdělání s výučním listem získávají žáci zejména ve dvouletých a tříletých oborech vzdělání a ve zkráceném

studiu pro získání středního vzdělání s výučním listem. Střední školy odborného charakteru nabízejí absolventům základních škol také střední vzdělání. Odbornou přípravu pro žáky, kteří ukončili základní školu v nižším než devátém ročníku, poskytují školy ve dvouletých oborech vzdělání, odborné vzdělávání žákům, kteří absolvovali základní školu praktickou nebo základní školu speciální ve dvouletých a tříletých oborech vzdělání, a těm, kteří absolvovali praktické školy, umožňují vzdělávání v jednoletých, dvouletých a tříletých oborech vzdělání. V rámci odborného vzdělávání školy nabízejí i další možnosti vzdělávání – např. studium jednotlivých předmětů a rekvalifikační kurzy.

Odborné střední školství je jednou z oblastí vzdělávání, ve které se nejdříve odrážejí ekonomické změny a změny požadavků trhu práce. Otázka oborové struktury středního odborného vzdělávání se stala v posledních letech předmětem cíleného výzkumného sledování, polemiky mezi odborníky, sociálními partnery i širokou veřejností. Tyto diskuse vycházejí především z vysoké míry nezaměstnanosti absolventů některých skupin vzdělávání a naopak nedostatku absolventů „řemeslných“ oborů.

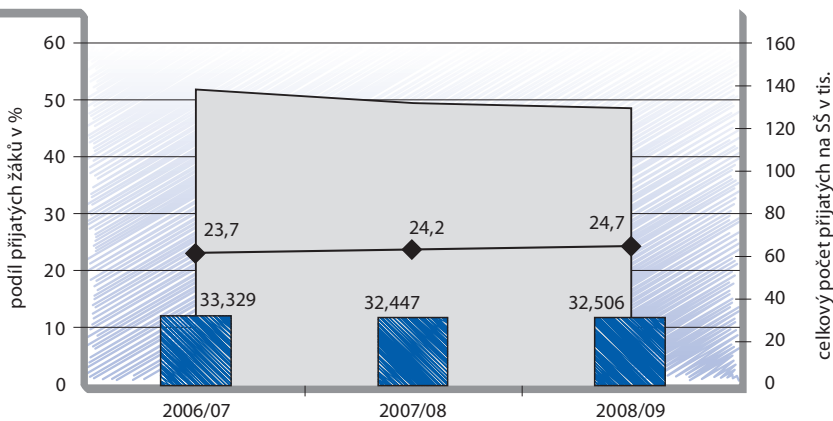
Pro další rozvoj odborného středního vzdělávání jsou podstatné otázky jeho cílů, obsahu a kvality. Odborné střední vzdělávání by se nemělo orientovat pouze na přípravu absolventů pro přímý vstup do prvního zaměstnání, ale mělo by vytvořit předpoklady pro jejich vstup do vzdělávání vyššího stupně i pro další profesní uplatnění v průběhu celého života. Z tohoto důvodu nemůže odborná příprava vycházet pouze z potřeb současnosti, ale musí být směřována k budoucím potřebám pracovního trhu především z hlediska požadované kvalifikace. Ze škol by měli odcházet jak specializovaní odborníci, tak absolventi se širokým profilem odpovídajícím obecně odbornému vzdělávání, absolventi schopní dále rozvíjet svůj potenciál, schopní a ochotní vzdělávat se v průběhu celého života v souladu s potřebami trhu práce.

Významný krok v oblasti vzdělávacích programů odborného vzdělávání představuje postup podle § 4 odst. 3

Obrázek 9

Podíl nově přijímaných v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru na celkovém počtu nově přijatých na střední školy v letech 2006/07 až 2008/09

- Celkový počet nově přijatých na střední školy v tis. (bez žáků nástavbového studia)
- Počet přijímaných do oborů všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou v tis.
- Podíl nově přijímaných do oborů všeobecného středního vzdělávání s maturitní zkouškou v %

Zdroj: ÚIV

Tabulka 13

Podíl absolventů středního vzdělání v denní formě vzdělávání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání, na počtu absolventů středních škol v letech 2005/06–2007/08

	2005/06	2006/07	2007/08
Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání	22,5%	23,9%	24,9%
Počet absolventů všeobecného středního vzdělání s maturitní zkouškou	26 133	27 211	27 691
Počet absolventů středních škol (bez zkráceného a nástavbového studia)	116 344	114 092	111 016

Poznámka: Počet absolventů = počet absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání gymnázií a středního vzdělání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání lyceí.

Zdroj: ÚIV

zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, týkající se přijetí rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé obory vzdělání, jak popisujeme výše.

Od roku 2005/06 se do celkového počtu žáků škol poskytujících odborné střední vzdělání nezapočítávají konzervatoře. Jsou uvedeny v samostatné kapitole.

Školy, na kterých lze získat střední vzdělání s maturitní zkouškou v oborech vzdělání odborného zaměření, připravují své žáky pro výkon odborných činností (technických, hospodářských, ekonomických, zemědělských, zdravotnických, pedagogických, uměleckých a kulturních). V roce 2008/09 nabízelo toto vzdělávání v denní formě vzdělávání 913 škol, z toho 221 z nich mělo ve své vzdělávací nabídce zároveň i obory vzdělání lyceí. Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou poskytovalo v denní formě vzdělávání 6 škol, v ostatních formách vzdělávání 10 škol. Nástavbové studium, které je určeno absolventům tříletých oborů středního vzdělání s výučním listem a je také ukončené maturitní zkouškou, nabízelo 363 škol. Střední vzdělávání s výučním listem v denní formě vzdělávání poskytovalo v roce 2008/09 celkem 535 škol a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem bylo v denní formě vzdělávání vyučováno na 7 školách, v ostatních formách vzdělávání v jedné škole. Kratší vzdělávací programy poskytující střední vzdělávání, a to především v oborech vzdělání zaměřených na oblasti ošetrovatelství, pečovatelství a charitativní služby, nabízí v roce 2008/09 celkem 109 škol. Žáci, kteří získali odborné střední vzdělání s maturitní zkouškou, mohou pokračovat v dalším studiu na vyšší odborné nebo vysoké škole. Školy, které nabízejí především střední vzdělávání s maturitní zkouškou, o které je poměrně velký zájem, nemají problémy s nedostatkem uchazečů.

Bližší údaje o nástavbovém studiu jsou v samostatné podkapitole.

V posledních letech zaznamenalo střední odborné vzdělávání mírný pokles počtu nově přijímaných žáků do denní formy vzdělávání. V roce 2008/09 bylo přijato do denní formy vzdělávání celkem 105,9 tis. žáků. Většina žáků byla přijata ke střednímu vzdělávání s maturitní zkouškou (61,5 %), ke střednímu vzdělávání s výučním listem bylo přijato 37,7 % žáků a 0,8 % bylo přijato do oborů středního vzdělávání.

Oborová struktura nově přijímaných žáků se v průběhu posledních tří let ustálila, co se týče pomyslného prvního místa zájmu žáků. Tradičně nejvíce žáků (13,4 % ze všech přijatých žáků na odborné střední školy) nastupuje do skupiny oborů vzdělání Gastronomie, hotelnictví a turismus, do oboru vzdělání Strojírenství, strojírenská výroba se hlásí 13,3 % žáků a dále pak do skupin oborů vzdělání Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, Ekonomika a administrativa a Podnikání v oborech, odvětví. Počet přijatých žáků do těchto tří skupin oborů vzdělání představuje 26,7 % ze všech přijatých žáků na střední školy odborného zaměření. Na dalších místech se ve školním roce 2008/09 dostaly do popředí obory vzdělání Stavebnictví, geodézie, kartografie, Obecně odborná příprava (převážně obory vzdělání lyceí) a Zemědělství a lesnictví, na které bylo přijato 17,8 % žáků.

Celkový počet žáků škol středního odborného vzdělávání v roce 2008/09 proti předchozímu roku klesl o 6,2 tis. na 373,2 tis. (v denní formě vzdělávání 362,2 tis. žáků). Většina žáků se v denní formě vzdělávání vzdělává v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou (67,8 %), v oborech středního vzdělávání s výučním listem se vzdělává 31,7 %.

Vývoj počtu absolventů na školách středního odborného vzdělávání kopíruje vývoj nově přijímaných žáků na tyto školy v minulých letech. V roce 2007/08 absolvovalo v denní formě vzdělávání na těchto školách 86,8 tis. žáků, z toho většina (52,7 tis.) v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou (bez žáků nástavbového studia) a v oborech středního vzdělávání s výučním listem (33,5 tis. žáků).

Tabulka 14

Střední odborné vzdělávání, školy, žáci, nově přijatí a absolventi v denní formě vzdělávání ve školním roce 2008/09 podle druhu vzdělávání

Druh vzdělávání	Školy	Žáci celkem	Nově přijatí do 1. roč. celkem	Absolventi za školní rok 2007/08 celkem
Denní forma vzdělávání	1 108	381 025	116 788	94 136
střední vzdělávání	109	1 675	883	558
střední vzdělávání s výučním listem	535	114 994	39 858	33 517
střední vzdělávání s maturitní zkouškou – odborné	913	245 366	65 090	52 657
z toho lycea	221	23 854	6 527	3 498
nástavbové studium	363	19 847	10 908	7 369
zkrácené studium střední s výučním listem	7	69	40	30
zkrácené studium střední s maturitní zkouškou	6	50	9	5

Zdroj: ÚIV

Tabulka 15

Podíl nově přijatých v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s výučním listem

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl nově přijatých do oborů středního vzdělání s výučním listem	32,3 %	31,4 %	30,2 %
Počet nově přijatých do oborů středního vzdělání s výučním listem	45 472	42 010	39 858
Celkový počet nově přijatých na střední školy (bez nástavbového studia)	140 564	133 990	131 841

Zdroj: ÚIV

Školy středního odborného vzdělávání na území České republiky jsou z regionálního hlediska celkem optimálně rozloženy, především vzhledem k počtu obyvatel kraje. Na 100 obyvatel ve věku 15–18 let připadá v průměru 0,28 školy poskytující střední vzdělávání odborného charakteru. Kraje se ale odlišují podle průměrné velikosti škol středního odborného vzdělávání. Průměrná velikost se pohybuje od 262,4 žáka na školu ve Středočeském kraji až po hodnoty 382,2 žáka na školu v Jihomoravském a 398,4 žáka na školu v Moravskoslezském kraji.

3.3.3 Nástavbové studium

Střední školy mají ve své nabídce i nástavbové studium určené absolventům tříletého středního vzdělávání s výučním listem. Toto studium vede (v denní formě vzdělávání ve dvouletých oborech vzdělání) k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Absolventi získávají stejné vzdělání jako absolventi oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou a mohou dále pokračovat ve studiu na vyšší odborné, případně vysoké škole.

Ve školním roce 2008/09 se bylo možno vzdělávat v nástavbovém studiu na 443 školách, z toho na 363 školách v denní formě vzdělávání. Téměř třetina škol (29,0 %) je soukromých nebo církevních.

Ve školním roce 2008/09 přijaly školy do denní formy vzdělávání v nástavbovém studiu 10,9 tis. žáků. Největší zájem byl o tyto skupiny oborů vzdělání: Podnikání v oborech, odvětví (45,6 % žáků), Strojírenství, strojírenská výroba (9,0 % žáků), Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (9 % přijatých žáků) a Gastronomie, hotelnictví, turismus (8,1 % žáků). Podíl nově přijímaných do nástavbového studia k absolventům středního vzdělávání s výučním listem stoupá. V roce 2006/07 to bylo 29,7 % žáků, v roce 2008/09 to je 33,3 % žáků.

V **denní formě vzdělávání** se v nástavbovém studiu vzdělává 19,8 tis. žáků. V rámci **ostatních forem vzdělávání** tvoří žáci nástavbového studia na středních školách většinu – v roce 2008/09 se v ČR vzdělávalo v nástavbo-

vém studiu v ostatních formách vzdělávání celkem 25,2 tis. žáků, což je více než 67,6 % všech, kteří se vzdělávají v ostatních formách vzdělávání na středních školách. Pokud porovnáme podíl nově přijatých do nástavbového studia v ostatních formách vzdělávání ke všem přijatým v ostatních formách vzdělávání, vidíme, že i tady je procento vysoké. V roce 2006/07 bylo do nástavbového studia realizovaného v rámci ostatních forem vzdělávání přijato 70,3 % žáků, v roce 2008/09 to bylo již 74,9 % žáků.

Podíl počtu žáků nástavbového studia na počtu všech žáků středního vzdělávání (včetně nástavbového a zkráceného studia) se nemění. Poměr se ustálil na 3,8 % žáků.

V roce 2007/08 absolvovalo v nástavbovém studiu bez ohledu na formu vzdělávání 12,3 tis. žáků. Podíl absolventů nástavbového studia v denní formě vzdělávání k počtu všech absolventů středního vzdělávání (včetně nástavbového a zkráceného studia) byl za rok 2007/08 celkem 6,2 % žáků.

3.4 Vzdělávání v konzervatoři

Od školního roku 2005/06 na základě zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, jsou konzervatoře samostatným druhem školy a i ve školských statistikách se již nevykazují spolu se středoškolským vzděláváním, ale zcela samostatně.

Vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo uměleckých a umělecko-pedagogických činností v oborech vzdělání Hudba, Tanec, Zpěv a Dramatické umění.

Na konzervatoři je možno dosáhnout buď středního vzdělání s maturitní zkouškou (nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu), nebo vyššího odborného vzdě-

Tabulka 16

Podíl nově přijatých do nástavbového studia (denní formy vzdělávání) z absolventů 3letých oborů středního vzdělání s výučním listem v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl nově přijímaných do nástavbového studia z absolventů 3letých oborů středního vzdělání s výučním listem	29,7 %	32,6 %	33,3 %
Počet nově přijatých do nástavbového studia do denní formy vzdělávání	11 174	11 406	10 908
Počet absolventů středního vzdělání s výučním listem v denní formě vzdělávání v předchozím školním roce	37 564	34 944	32 771

Zdroj: ÚIV

Tabulka 17

Podíl žáků nástavbového studia ze všech žáků středních škol (vč. žáků nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl žáků nástavbového studia ze všech žáků středních škol (vč. žáků nástavbového a zkráceného středního studia)	3,8 %	3,8 %	3,8 %
Počet žáků nástavbového studia v denní formě vzdělávání	20 722	20 232	19 847
Počet žáků SŠ (vč. nástavbového a zkráceného středního studia)	541 770	533 940	527 045

Zdroj: ÚIV

Tabulka 18

Podíl absolventů nástavbového studia denní formy vzdělávání ze všech absolventů středních škol (vč. absolventů nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2005/06–2007/08

	2005/06	2006/07	2007/08
Podíl absolventů nástavbového studia ze všech absolventů středních škol (vč. absolventů nástavbového a zkráceného středního studia)	6,7 %	6,7 %	6,2 %
Počet absolventů nástavbového studia	8 306	8 142	7 369
Počet absolventů SŠ (vč. nástavbového a zkráceného středního studia)	124 655	122 254	118 420

Zdroj: ÚIV

lání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu), v němž absolventi získávají titul „diplomovaný specialista“ uváděný za jménem (zkráceně „DiS.“). Do osmiletého oboru vzdělání Tanec jsou žáci přijímáni po pátém ročníku základní školy. Taneční konzervatoř v působnosti kraje se nachází v Praze a Brně, v Ostravě je taneční oddělení součástí Janáčkovy konzervatoře a Gymnázia v Ostravě. V Praze působí ještě dvě soukromé taneční konzervatoře. Ke vzdělávání do prvního ročníku šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky.

Síť konzervatoří v České republice není příliš hustá, v některých oblastech se konzervatoře nevyskytují vůbec. Ve školním roce 2008/09 působí 18 konzervatoří, z toho u většiny je zřizovatelem kraj (12), dále MŠMT (1) a soukromý nebo církevní zřizovatel provozuje 5 konzervatoří. Nejvíce konzervatoří je v Praze (8), z toho jedna pro žáky se zdravotním postižením, na ostatní kraje připadá v Jihomoravském, Zlínském a Moravskoslezském kraji po dvou školách a v Jihočeském, Plzeňském, Ústeckém a Pardubickém kraji působí po jedné škole. Průměrná velikost jedné školy je 196,4 žáka.

Na konzervatořích se ve školním roce 2008/09 vzdělává v denní formě vzdělávání celkem 3 323 žáků, v tom 2 725 v šestileté formě vzdělávání a 598 v osmileté formě vzdělávání obor vzdělání Tanec. V ostatních formách vzdělávání se vzdělává 212 žáků.

Do prvních ročníků denního vzdělávání bylo přijato celkem 591 žáků, v tom do šestileté formy vzdělávání po ukončení povinné školní docházky 518, do osmileté formy vzdělávání po ukončení 5. ročníku základní školy 73 žáků.

Podíl nově přijatých žáků do oborů vzdělání konzervatoří na počtu absolventů povinné školní docházky je celkem stabilní a pohybuje se od 0,4 % žáků v roce 2006/07 do 0,5 % žáků v posledních dvou letech.

3.5 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

V českém vzdělávacím systému má vzdělávání dětí, žáků, studentů i dospělých osob se speciálními vzdělávacími potřebami své nezastupitelné místo. Toto vzdělávání je tedy určeno dětem, žákům a studentům se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním, kterým toto zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění nedovolují dosáhnout příslušné úrovně vzdělání standardními pedagogickými metodami a postupy a při jejichž vzdělávání je nutné volit odpovídající obsahovou a organizační formu vzdělávání a využívat metody a postupy speciální pedagogiky. Školy při zajišťování podmínek ke vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami spolupracují se školskými poradenskými zařízeními, která zajišťují pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, taktéž poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání (speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče). Za prioritní vzdělávací formu je považováno inkluzivní vzdělávání ve smyslu individuální integrace žáků ve školách hlavního proudu, dále skupinová integrace ve třídách s upravenými vzdělávacími programy a pro žáky s nejtěžšími formami zdravotního postižení vzdělávání v samostatných školách s upravenými vzdělávacími programy. Cílem inkluzivního vzdělávání poskytovaného v rámci hlavního vzdělávacího proudu je, aby žáci se speciálními vzdělávacími potřebami byli co nejméně izolováni od svých vrstevníků, aby postižení nebylo limitujícím faktorem ve vzdělávání a aby všichni žáci byli vychováni k vzájemné pomoci a solidaritě.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a stu-

Tabulka 19

Vzdělávání v konzervatořích – žáci, nově přijatí, absolventi – podle formy a délky vzdělávání 2008/09

Forma vzdělávání Délka vzdělávání	Žáci celkem	Nově přijatí do 1. roč.	Absolventi za školní rok 2007/08 ¹⁾
Žáci – celkem	3 535	634	490
Denní forma vzdělávání	3 323	591	463
se 6–7letým vzděláváním	2 725	518	386
s 8letým vzděláváním	598	73	74
Ostatní formy vzdělávání	212	43	27
se 6letým vzděláváním	212	43	27
s 8letým vzděláváním	x	x	x

Komentář:

1 V počtech absolventů podle délky vzdělávání (se 6–7letým a 8letým vzděláváním) nejsou započítáni absolventi 4letých oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Zdroj: ÚIV

Tabulka 20

Podíl nově přijatých do oborů vzdělání konzervatoří z absolventů povinné školní docházky v letech 2006/07–2008/09

	2006/07	2007/08	2008/09
Podíl nově přijatých do oborů konzervatoří z absolventů povinné školní docházky	0,4 %	0,5 %	0,5 %
Celkový počet nově přijatých do oborů konzervatoří	565	623	608
Počet absolventů povinné školní docházky v předchozím školním roce	129 271	121 479	120 392

Poznámka: Celkový počet nově přijatých do oborů vzdělání konzervatoří = celkový počet nově přijatých do 1. ročníků oborů vzdělání 6–7letých konzervatoří a žáků nastupujících do 5. ročníku 8letých oborů vzdělání konzervatoří odpovídající prvnímú ročníku středních škol.

Zdroj: ÚIV

Tabulka 21

Počty škol a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle druhu integrace v roce 2008/09

	Postižené děti, žáci a studenti celkem			Postižené děti, žáci a studenti ve speciálních třídách				Individuálně integrované postižené děti, žáci a studenti		
	počet škol	počet dětí, žáků a studentů	podíl na celkovém počtu dětí, žáků a studentů	počet škol	počet tříd	počet dětí, žáků a studentů	podíl na celkovém počtu postižených dětí, žáků a studentů	počet škol	počet dětí, žáků a studentů	podíl na celkovém počtu postižených dětí, žáků a studentů
mateřské školy	1 022	8 673	2,9 %	354	653	6 980	80,5 %	740	1 693	19,5 %
základní školy	3 352	72 854	8,9 %	647	4 552	38 504	52,9 %	2 919	34 350	47,1 %
střední školy	618	18 698	3,3 %	212	1 548	13 540	72,4 %	438	5 158	27,6 %
konzervatoře	2	64	1,8 %	1	–	62	96,9 %	1	2	3,1 %
vyšší odborné školy	11	25	0,1 %	–	–	–	–	11	25	100,0 %

Zdroj: ÚIV

dentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných pravidla a náležitosti zajišťování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a úpravu organizace, přijímání, průběhu a ukončování vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, náležitosti individuálního vzdělávacího plánu a podmínky pro přerazování do vyššího ročníku.

Organizační formy, ve kterých se vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami uskutečňuje, jsou určeny na základě § 16 školského zákona,¹⁶ kdy je stanoveno, že vzdělávání probíhá jednak formou **individuální integrace ve spádové škole na základě § 36 odst. 5 školského zákona**, kdy jsou dítě nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami začleněni do třídy běžného vzdělávacího proudu se současným zajištěním nezbytné speciálně pedagogické nebo psychologické podpory, jednak se **pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami zřizují školy, popřípadě v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy (tzv. skupinová integrace)**. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak. Současně může docházet ke kombinaci jednotlivých typů integrace.

Kromě pedagogických pracovníků škol pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, u kterých je vyžadováno speciálně pedagogické vzdělání, působí na školách další pracovníci, kteří zajišťují komplexní péči o žáky – **školní psychologové, odborní zdravotničtí pracovníci** (na základě smluvního vztahu se zdravotní pojišťovnou – jedná se především o rehabilitační pracovníky), **sociální pracovníci, pedagogičtí asistenti a další pracovníci**. Spolu s integrací dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol

se rozšiřuje i počet učitelů škol běžného vzdělávacího proudu, kteří mají kvalifikaci pro speciální pedagogiku, a tudíž mají odbornou pedagogickou způsobilost pro práci s žáky vyžadujícími speciální péči. To vše příznivě ovlivňuje proces integrace postižených dětí, žáků a studentů do běžné společnosti. Tento proces integrace spolu s vytvořením vhodných vzdělávacích podmínek pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami je nezbytným předpokladem jejich vzdělávání, které jim následně umožní aktivně se zapojit do života společnosti.

Při základních školách speciálních může být zřízen **přípravný stupeň základní školy speciální**, který poskytuje přípravu na vzdělávání dětem s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami nebo autismem. Do přípravného stupně lze zařadit dítě od 5 let věku nebo dítě, kterému byl z důvodu zdravotního postižení povolen odklad povinné školní docházky. O zařazení dítěte do třídy přípravného stupně základní školy speciální rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Délka přípravy na vzdělávání v přípravném stupni základní školy speciální je 1 až 3 školní roky. V roce 2008/09 se v přípravném stupni vzdělávalo 198 dětí, přičemž přípravný stupeň byl zřízen u 51 základních škol speciálních. Mimo to ve 25 základních školách speciálních je integrováno dalších 53 dětí, které jsou připravovány podle vzdělávacího programu přípravného stupně.

Speciální vzdělávání poskytuje vzdělávání a výchovu dětem, žákům a studentům od předškolního až do úrovně vyššího odborného vzdělávání, a to v rámci diferencovaných vzdělávacích programů, které respektují vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů s různými druhy a stupni postižení. Vzdělávací proces mohou děti a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami často absolvovat v rámci jednoho právního subjektu s několika úrovněmi vzdělávání, tedy od úrovně školy mateřské přes základní až po střední. Jak základní školy a střední školy běžného typu, tak i základní školy speciálně zřízené pro děti a žáky se

¹⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 22

Počty a procentuální zastoupení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami podle druhu postižení v roce 2008/09

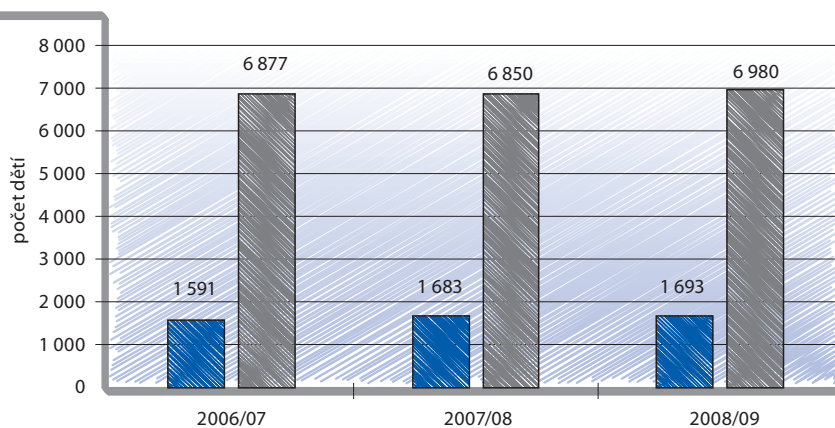
	Celkem	dětí, žáci a studenti podle postižení																	
		mentální		sluchové		zrakové		vadami řeči		tělesné		více vadami		vývojové poruchy učení		vývojové poruchy chování		autismus	
MŠ	8 673	497	5,7%	268	3,1%	500	5,8%	5 033	58,0%	335	3,9%	1 312	15,1%	–	–	335	3,9%	393	4,5%
ZŠ	72 854	25 485	35,0%	1 264	1,7%	720	1,0%	2 074	2,8%	1 314	1,8%	4 756	6,5%	33 695	46,3%	2 348	3,2%	1 198	1,6%
SŠ	18 698	10 708	57,3%	523	2,8%	301	1,6%	38	0,2%	770	4,1%	828	4,4%	236	1,3%	5 203	27,8%	91	0,5%
konzervatoře	64	–	–	–	–	58	90,6%	–	–	2	3,1%	3	4,7%	1	1,6%	–	–	–	–
VOŠ	25	–	–	6	24,0%	4	16,0%	–	–	7	28,0%	–	–	8	32,0%	–	–	–	–

Zdroj: ÚIV

Obrázek 10

Vývoj počtu dětí individuálně integrovaných a ve speciálních třídách v mateřských školách v letech 2006/07–2008/09

- Individuálně integrované
- Ve speciálních třídách

Zdroj: ÚIV

speciálními vzdělávacími potřebami nabízejí kurzy pro doplnění základního vzdělání. Tyto kurzy jsou určeny občanům, kteří ukončili povinnou školní docházku a nezískali odpovídající stupeň vzdělání. Ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole speciální získá žák základy vzdělání.

Do systému speciálního vzdělávání patří taktéž školy při zařízeních pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a preventivně výchovnou péči. Podrobněji se těmto zařízením věnujeme v kapitole 1.3.7 Školská zařízení.

Sít škol poskytující vzdělání dětem a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně speciálních tříd na běžných školách) je v současné době poměrně hustá a zajišťuje dostupnost pro většinu žáků se zdravotním postižením. Školy zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou z velké většiny zřizovány obcemi a kraji (speciální třídy na základních školách jsou zřizovány především obcemi), část sítě tvoří školy zřizované MŠMT (jde o školy, které mají celorepublikový dosah) a také školy zřizované soukromým subjektem nebo církvemi poskytující vzdělání dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

V roce 2008/09 zajišťovalo předškolní vzdělávání **1 022 mateřských škol**, které navštěvovalo **8,7 tisíce dětí vyžadujících speciální péči**. Prostřednictvím skupinové integrace bylo vzděláváno necelých 7 tisíc dětí, individuálně integrováno bylo 1,7 tisíce dětí. U 84,6 % individuálně integrovaných dětí jejich zdravotní stav vyžadoval zvýšené náklady na vzdělávání. Mateřské školy nejčastěji navštěvovaly děti s vadami řeči (58 % ze všech postižených dětí) a děti s více vadami (15,1 %). Přes 5 % dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je postiženo poruchami zraku (5,8 %) a mentálními poruchami (5,7 %). Celkově v předškolním vzdělávání tvoří děti vyžadující zvláštní péči 2,9 % ze všech dětí v tomto typu vzdělávání.

Na úrovni **základního vzdělávání** působilo v roce 2008/09 v České republice celkem 3 352 základních škol, na kterých se vzdělávalo 72,8 tisíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Formou skupinové integrace

(tedy i ve speciálních třídách, kterých bylo 4 552) se vzdělávalo 38,5 tisíce žáků a poskytovalo ji 647 škol. Individuálně integrováno bylo 34,3 tisíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, přičemž zvýšené náklady na vzdělání byly nutné u 40,6 % individuálně integrovaných žáků. Individuálně integrované žáky vzdělávalo 2 919 škol. Zhruba polovina dětí se zdravotním postižením (47,1 %) se tedy vzdělává formou individuální integrace. Z celkového počtu žáků v základním vzdělávání tvoří žáci se speciálními vzdělávacími potřebami 8,9 % žáků. Nejvíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou v základním vzdělávání, je postiženo vývojovými poruchami učení (46,3 % ze všech postižených žáků) a na druhém místě jsou děti a žáci s mentálním postižením (35 %). Třetí v pořadí co do četnosti výskytu postižení jsou žáci s více vadami (6,5 %). Ostatní druhy postižení jsou mezi dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami zastoupeny 1–3 %.

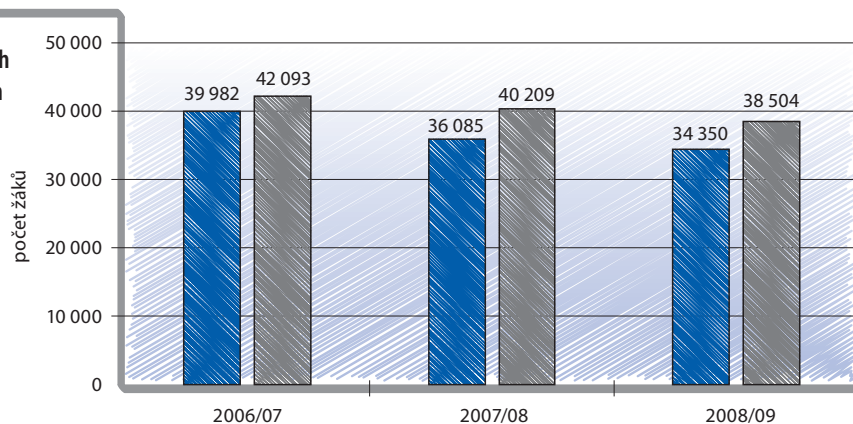
Na úrovni středoškolského vzdělávání v roce 2008/09 poskytovalo 18,7 tisíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělání 618 **středních škol**. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami na této úrovni vzdělávání činili 3,3 % ze všech žáků středních škol. Individuálně integrováno bylo 5,2 tisíce žáků, formou skupinové integrace se vzdělávalo 13,5 tisíce žáků. U 26,7 % individuálně integrovaných žáků byly nutné zvýšené výdaje na zajištění jejich vzdělávání. Střední školy navštěvují nejčastěji žáci s mentálním postižením (59,0 % ze všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami), vývojovými poruchami učení (29,1 % včetně žáků nižšího stupně středních škol), žáci s více vadami (4,4 %) a žáci s tělesným postižením (4,1 %). Žáků s ostatními druhy postižení je méně než 3 %.

Konzervatoře v roce 2008/09 navštěvovalo 64 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, což představuje 1,8 % ze všech žáků konzervatoří. Tito žáci se vzdělávali na 2 školách, přičemž 90,6 % z nich bylo zrakově postiženo, 4,7 % bylo handicapováno více vadami a 3,1 % žáků bylo postiženo tělesně.

Obrázek 11

Vývoj počtu žáků individuálně integrovaných a ve speciálních třídách v základních školách v letech 2006/07–2008/09

- Individuálně integrovaní
- Ve speciálních třídách

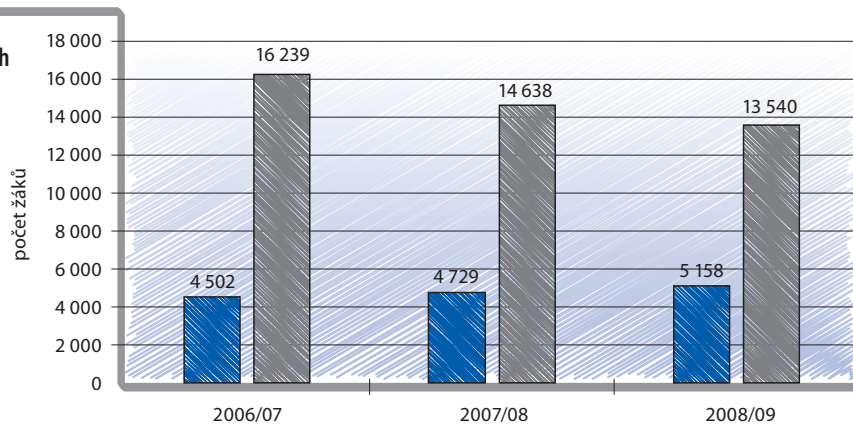

Zdroj: ÚIV

Obrázek 12

Vývoj počtu žáků individuálně integrovaných a ve speciálních třídách ve středních školách v letech 2006/07–2008/09

- Individuálně integrovaní
- Ve speciálních třídách

Zdroj: ÚIV

Vyšší odborné školy v roce 2008/09 statisticky vykázaly 25 individuálně integrovaných studentů se zdravotním postižením, což je 0,1 % ze všech studentů vyšších odborných škol. Tito studenti se vzdělávali na 11 vyšších odborných školách. Nejčastěji se na vyšších odborných školách vzdělávali studenti s vývojovými poruchami učení (32,0 % ze všech studentů se speciálními vzdělávacími potřebami), s tělesným postižením (28 %), se sluchovým postižením (24 %) a se zrakovým postižením (16 % ze studentů se speciálními vzdělávacími potřebami).

3.6 Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání je uskutečňováno ve vyšších odborných školách (VOŠ), které jsou součástí vzdělávací soustavy ČR od školního roku 1996/97. Rozšiřují vzdělávací nabídku v oblasti terciárního vzdělávání a poskytují především odborně orientované vyšší vzdělání. Tento samostatný stupeň vzdělání je v rámci mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED–97 hodnocen stupněm 5B. V terciární vzdělávací sféře představují vzdělávací programy vyššího odborného vzdělávání svébytnou a respektovanou vzdělávací nabídku, která vhodně a flexibilně doplňuje tradiční vzdělávací obory bakalářských studijních programů vysokých škol. Vyšší odborné vzdělání je **vzdělání ukončené**. Vyšší odborné školy poskytují v jednotlivých akreditovaných vzdělávacích programech vyšší odborné vzdělání zahrnující všeobecné a odborné vzdělání s náročnou praktickou přípravou. Toto vzdělávání je ukončeno absolutoriem. Absolvent vyššího odborného vzdělávání má právo v souladu s ustanovením § 101 školského zákona užívat označení „diplomovaný specialista“ uváděné za jménem (zkráceně „DiS.“). Denní forma vzdělávání trvá tři roky včetně odborné praxe, u zdravotnických oborů až 3,5 roku. Délka ostatních forem vzdělávání, zejména dálkové, je nejvýše o 1 rok delší než doba vzdělávání v denní formě. Na všech odborných školách včetně škol veřejných zřizovaných krajem se platí školné.

Se vznikem vyšších odborných škol se především pro praktičtější zaměřené maturanty rozšířily možnosti pokračovat ve vzdělávání. Tito studenti, pro které má vysokoškolské studium příliš teoretický charakter a kteří z tohoto důvodu neuvažují o studiu na vysoké škole, mají tak možnost zvýšit si stupeň vzdělání, a to i v oblastech, které vysoká škola dosud nenabízí či je nabízí v podobě, která zájemci o studium nevyhovuje.

Ve školním roce 2008/09 bylo registrováno 184 škol, z nichž třetinu (61 škol) tvořily školy neveřejné – 26,6 % škol bylo soukromých a 6,5 % škol bylo církevních. Pro srovnání například v roce 2001/02 bylo registrováno 166 vyšších odborných škol, v roce 2004/05 celkem 170 škol a v roce 2007/08 to bylo 177 škol. Většina škol nabízí denní formu vzdělávání (téměř 95 % škol) a současně přes 39 % škol realizuje také vzdělávání v ostatních formách vzdělávání.

Počet nově přijatých ke vzdělávání na VOŠ se v průběhu jejich existence mění. Zejména v důsledku větší otevřenosti vysokých škol poklesl počet nově přijímaných na vyšší odborné školy. V roce 2008/09 bylo ke vzdělávání na vyšších odborných školách nově přijato 11 tisíc studentů, což je o 8,1 % studentů méně než v předchozím roce. Tento pokles v posledním roce je způsoben nejen nižším počtem studentů přijatých do denního vzdělávání, ale i ostatních forem vzdělávání. Z celkového počtu nově přijatých studentů jich 25,6 % bylo přijato ke vzdělávání v ostatních formách vzdělávání, což je o necelých 12 % méně než v předchozím školním roce. Do denní formy vzdělávání bylo přijato o téměř 7 % studentů méně než v předchozím roce. V roce 2007/08 došlo k navýšení počtu nově přijatých do ostatních forem vzdělávání přibližně o 64 %. Toto navýšení bylo zřejmě způsobeno změnou kvalifikačních požadavků u některých povolání, kdy zaměstnanci byli nuceni doplnit si potřebnou kvalifikaci (např. zdravotní sestry, policisté a pedagogové).

Ačkoliv je zájem o studium na vyšších odborných školách stále poměrně vysoký, v předchozích letech jsme

Tabulka 23

VOŠ – Počty škol, studentů, nově přijatých, absolventů a učitelů ve školních letech 2006/07–2008/09

Poznámka: Počet absolventů v předchozím školním roce.
Zdroj: ÚIV

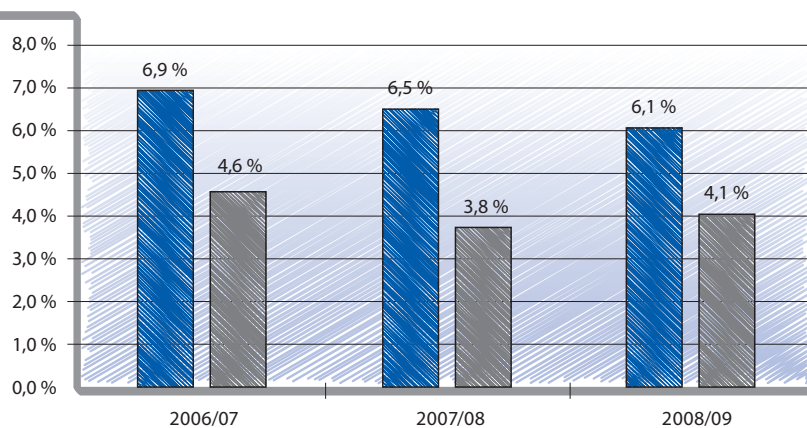
	2006/07	2007/08	2008/09
školy	174	177	184
studenti	27 650	28 774	28 027
nově přijati	11 052	11 975	11 003
absolventi	7 521	6 233	6 696
učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	1 792	1 799	1 815

Obrázek 13

VOŠ – Podíl nově přijatých a absolventů denní formy vzdělávání vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2006/07–2008/09

- Podíl nově přijímaných na VOŠ vzhledem k populaci 19letých
- Podíl absolventů VOŠ vzhledem k populaci 22letých

Poznámka: Počet absolventů v předchozím školním roce.
Zdroj: ÚIV

zaznamenali pokles zájmu o vzdělávání na vyšších odborných školách. V roce 2008/09 se ke vzdělávání přihlásilo 16,7 tisíce uchazečů (což je zhruba o 4,5 % uchazečů méně než v předchozím roce). V průměru si každý z nich podal 1,1 přihlášky. Více než tři čtvrtiny uchazečů měly zájem o denní formu vzdělávání.

Většina z **přijatých uchazečů o vzdělávání** přichází na vyšší odborné školy ihned po složení maturitní zkoušky. Tento podíl je víceméně stabilní a pohybuje se okolo 70 %, přičemž v roce 2008/09 činil 72,9 %. V předchozím roce šlo o 71,7 %.

Podíl nově přijatých do denní formy vzdělávání na VOŠ vzhledem k odpovídající věkové skupině (tedy k populaci 19letých, resp. populaci ve věku typickém pro vstup do tohoto typu vzdělávání) činí 6,1 %. Ve srovnání s předchozím rokem zde došlo k poklesu, a to o 0,4 procentního bodu. V předchozích letech byl tento podíl poměrně stabilní, pohyboval se okolo 7 %. Zda jde o náhodný výkyv či o nový trend, bude možné říci až na základě dalších údajů z několika následujících let. Tento pokles může být ovlivněn rostoucí nabídkou vzdělávacích programů na vysokých školách, které uspokojují stále větší počet uchazečů o vzdělávání na vysoké škole, a to zejména „čerstvých“ maturantů. Pokud bude tento nárůst pokračovat, je pravděpodobné, že zastoupení nově přijatých v porovnání s populací 19letých na vyšší odborné školy bude naopak klesat.

Celková úspěšnost¹⁷ uchazečů při přijímání na vyšší odborné školy v roce 2008/09 činila 86,3 %. U denní formy vzdělávání dosáhla dokonce 88,0 %. Úspěšnější byli uchazeči, kteří měli zájem o vzdělávání na soukromých vyšších odborných školách (94,8 %). Na veřejných školách byla úspěšnost uchazečů 83,0 % a na církevních školách 79,2 %. Muži byli při přijímacím řízení úspěšnější než ženy – u mužů dosáhla úspěšnost 88,7 % a u žen

85,4 %. Nejvyšší úspěšnost byla zaznamenána u humanitních a společenských oborů vzdělání (99,4 %), dále u přírodních (92,9 %), právních (90,8 %), ekonomických (90,4 %) a technických oborů vzdělání (90,2 %).

Ve školním roce 2008/09 **se vzdělávalo na vyšších odborných školách** celkem 28 tisíc studentů, z nichž 34,8 % navštěvovalo školy soukromé a církevní. Většina studentů (74 %) se vzdělávala v denní formě.

Vyšší odborné školy vykazovaly v roce 2006/07 okolo 6,2 tisíce **absolventů**. V roce 2007/08 však tento počet vzrostl na 6,7 tis. Z hlediska **podílu absolventů VOŠ k odpovídající věkové skupině** tvoří absolventi denní formy vzdělávání 4,1 % vzhledem k věkové skupině 22letých, což ve srovnání s předchozím rokem znamená nárůst o 0,3 procentního bodu.

Nabídka vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání je od počátku jejich existence poměrně pestrá. Nejvíce studentů bývá tradičně přijímáno ke vzdělávání v ekonomických, zdravotnických a pedagogických programech. Z tohoto trendu nevybočil ani rok 2008/09, kdy nejvíce studentů bylo přijato ke studiu do programů ekonomických (27 %), zdravotnických (23 %) a pedagogických (18 %). Následují vzdělávací programy technické a právní (12 %).

Vyšší odborné školy jsou po území České republiky rozloženy značně nerovnoměrně, jsou soustředěny především do velkých měst a mnohé z nich mají nadregionální působnost. Nejvyšší koncentraci vyšších odborných škol lze tak nalézt v Praze (38 škol), dále ve Středočeském (19 škol) a Jihočeském kraji (17 škol). Naopak nejméně vyšších odborných škol je zřízeno v Karlovarském (4 školy) a Plzeňském kraji (6 škol).

3.7 Školská zařízení

Vzdělávací systém zahrnuje vedle škol i zařízení a instituce, které vytvářejí sociální zázemí škol (stravování a ubytování žáků a studentů) a podporují mimoškolní vzdělávací aktivity (školní družiny a kluby, základní umě-

¹⁷ Úspěšnost při přijímacím řízení je podíl přijatých uchazečů a všech uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení na vyšší odbornou školu.

Tabulka 24**VOŠ – Úspěšnost uchazečů při přijímacím řízení podle skupin oborů vzdělání v letech 2006/07–2008/09**

Skupiny oborů	2006/07	2007/08	2008/09
Přírodní vědy a nauky	93,4 %	100,0 %	92,9 %
Technické vědy a nauky	91,4 %	92,0 %	90,2 %
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky	88,1 %	84,2 %	85,7 %
Zdravotnictví, lékařské a farmaceut. vědy a nauky	83,1 %	78,3 %	79,7 %
Humanitní a spol. vědy a nauky	85,6 %	95,8 %	99,4 %
Ekonomické vědy a nauky	85,5 %	93,5 %	90,4 %
Právní vědy a nauky	77,3 %	91,2 %	90,8 %
Pedagogika, učitelství a soc. péče	66,4 %	74,5 %	83,6 %
Vědy a nauky o kultuře a umění	69,3 %	65,1 %	66,3 %
Celkem	84,4 %	87,4 %	86,3 %

Poznámka: Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a všech uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.
Zdroj: ÚIV

lecké školy,¹⁸ jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, střediska pro volný čas dětí a mládeže aj.). Školní zařízení slouží i dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami. Důležitou součástí systému vzdělávání jsou dále zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. **Soustava školských zařízení** vytváří systém doplňkové péče a plní zejména následující funkce:

- zájmové vzdělávání v době mimo vyučování (školní družiny a kluby, střediska volného času, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, základní umělecké školy);
- ubytování a stravování dětí, žáků a studentů (internáty, domovy mládeže a zařízení školního stravování);
- náhradní rodinnou, ochrannou a preventivně výchovnou péči: jedná se o zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, která poskytují jednak náhradní rodinnou péči (dětský domov), jednak výkon ústavní a ochranné výchovy (výchovný ústav a dětský domov se školou) a zabezpečující diagnostické úkoly při výkonu ústavní a ochranné výchovy (diagnostické ústavy);
- výchovné poradenství (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra).

3.7.1 Péče o děti a žáky mimo vyučování

Hlavním úkolem zařízení, která poskytují péči o děti mimo vyučování, je rozvoj vědomostí a dovedností dětí, posílení jejich orientace na hodnotné zájmy a dále i působení výchovné a socializační. Významná je i funkce výpomoci zaměstnaným rodičům v péči o potomka.

Školní družiny jsou určeny přednostně pro žáky 1. stupně základní školy. K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy,

žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu. Družina zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost, nabízí spontánní činnosti, dále jsou využívány odpočinkové činnosti a příprava na vyučování. Školní družiny jsou většinou zřizovány přímo v základních školách. Počet školních družin ve sledovaném období jen velmi mírně klesá (3 963 v roce 2008/09). I přes nepříznivou demografickou situaci počet žáků (v roce 2008/09 se jednalo o 234 566 žáků) ve školních družinách roste. Jejich podíl vztahený k počtu žáků 1. stupně meziročně roste a v roce 2008/09 překročil 50 % (51,2 %).

Školní kluby poskytují zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol. Činnost klubu je určena přednostně pro žáky 2. stupně základních škol, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Účastníkem může být i žák 1. stupně základní školy, který není přijat k pravidelné denní docházce do družiny. Školní klub zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost, nabízí příležitostné a spontánní činnosti. Školní kluby zpravidla vznikají při základních školách, víceletých gymnáziích, ale mohou také existovat jako samostatná školská zařízení pro zájmové vzdělávání. V počtu školních klubů došlo k mírnému nárůstu; v roce 2008/09 bylo 483 školních klubů. Počet žáků navštěvujících školní kluby neustále roste (v roce 2008/09 navštěvovalo školní kluby 38 279 žáků). Meziroční přírůstek činil 235 žáků, za předchozí období byl však meziroční nárůst více než dvojnásobný. Podíl zapsaných na počtu žáků 2. stupně a adekvátních ročníků střední škol a konzervatoří vzrostl z 8,2 % v roce 2006/07 na 9,6 % v roce 2008/09.

Střediska volného času organizují různorodé pravidelné či jednorázové aktivity a plní funkci výchovně-vzdělávací a rekreační. Člení se na **domy dětí a mládeže**, se širokou působností v mnoha zájmových oborech, a na

¹⁸ V těchto případech se nejedná o školská zařízení, ale o školy. Vzhledem k tomu, že neposkytují stupeň vzdělání, však byly zařazeny do této kapitoly.

Tabulka 25

Vývoj počtu školních družin a klubů, počtu žáků v nich a jejich podílu na odpovídající školské populaci ve školních letech 2006/07–2008/09

Zdroj: ÚIV

	2006/07	2007/08	2008/09
Počet školních družin	4 114	4 101	3 963
Počet zapsaných žáků	221 827	228 135	234 566
Podíl na počtu žáků 1. stupně základních škol	47,9 %	49,8 %	51,2 %
Počet školních klubů	465	476	483
Počet zapsaných žáků	37 373	38 044	38 279
Podíl na počtu žáků 2. stupně ZŠ a nižších ročníků víceletých středních škol a konzervatoří	8,2 %	8,8 %	9,6 %

Tabulka 26

Vývoj počtu základních uměleckých škol, počtu absolventů a počtu žáků v jednotlivých oborech ve školních letech 2006/07–2008/09

Zdroj: ÚIV

	2006/07	2007/08	2008/09	
Počet škol	476	478	478	
Počet žáků	218 822	222 517	225 997	
v tom v oboru	tanečním	25 574	26 244	26 990
	výtvarném	44 632	44 827	45 337
	literárně-dramatickém	7 446	7 601	7 856
	hudebním	141 170	143 845	145 814
z toho dívky	155 358	156 865	158 883	
v tom v oboru	tanečním	24 073	24 702	25 232
	výtvarném	32 212	32 241	32 580
	literárně-dramatickém	5 284	5 348	5 543
	hudebním	93 789	94 574	95 528
Absolventi za minulý školní rok	15 667	15 925	15 812	
z toho dívky	11 358	11 591	11 392	

stanice zájmových činností specializované na konkrétní zájmovou činnost. Nabídka činností je určena všem věkovým kategoriím dětí, žáků a studentů včetně rodičů a dalších zájemců a je velmi široká. Vedle pravidelné zájmové činnosti (zájmové kroužky, kluby, kurzy) organizují střediska příležitostné akce včetně víkendových (exkurze, přednášky, besedy), prázdninovou činnost (tábory, odborná soustředění), soutěže, přehlídky a nabídku různých spontánních aktivit. Ve sledovaných letech 2006/07 až 2008/09 se počet středisek mírně snížil z 301 na 296. Jejich činnost zabezpečovalo 12,2 tis. pedagogických pracovníků, z nichž téměř 85 % bylo externích. Počet členů zájmových útvarů se za sledované období zvýšil o 14 434 na 234 774.

Základní umělecké školy poskytují základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech (hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém) a rovněž mohou připravovat děti pro vzdělávání na konzervatořích a mládež ke studiu na vysokých školách s uměleckým zaměřením. Existují již téměř 60 let a v letech 1961 až 1990 byly zřizovány pod názvem lidové školy umění. Tyto školy organizují studium pro žáky ve věku 5–18 let (1–2leté přípravné studium, 6–7letý I. stupeň základního studia, 3–4letý II. stupeň základního studia) a dále rozšířené studium obou stupňů a nejdéle 4leté studium pro dospělé. Vývoj základních uměleckých škol nezaznamenal za poslední tři sledované roky výraznější změnu. Základní umělecké vzdělávání poskytovalo ve školním roce 2008/09 celkem 478 škol a 710 jejich poboček. Počet škol víceméně stagnuje, zatímco počet žáků narůstá (v roce 2008/09 se vzdělávalo 225 997 žáků), a to o 1,6 % ročně. Na základních uměleckých školách je tradičně vysoké zastoupení dívek (cca 70 %). Nejvíce žáků navštěvuje hudební obory cca 64 % žáků, výtvarné obory cca 20 %, taneční obory cca 12 % a literárně-dramatické obory cca 3 % žáků. Z toho taneční obory navštěvuje cca 93 % dívek a hudební obory cca 66 % dívek (přibližně 65 % dívek v hudebních oborech se skupinovou výukou a cca 74 % dívek v hudebních oborech s individuální výukou). Základní umělecké školy absolvovalo

v roce 2007/08 celkem 15 812 žáků. Uvedené údaje neobsahují studium určené dospělým.

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky zabezpečují studium cizích jazyků pro děti, mládež a dospělé na všech úrovních znalostí v různě zaměřených kurzech. Studium může být zakončeno státní závěrečnou zkouškou. Kromě veřejných jazykových škol nabízí studium cizích jazyků celá řada soukromých jazykových škol, údaje o jejich počtu a celkovém počtu zapsaných však nejsou k dispozici (s výjimkou jednoletých kurzů cizích jazyků s denní výukou, kde se statistika sleduje). V roce 2008/09 existovalo 40 jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, které navštěvovalo 12 910 žáků; počet žáků jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky přitom od roku 2006/07 poklesl o více než 1,5 tisíce. Klesá rovněž počet žáků, kteří ukončí své studium státní jazykovou zkouškou (v roce 2008/09 to bylo 1 524 žáků). Klesá, avšak pomalejším tempem, rovněž počet žáků, kteří navštěvují jednoleté kurzy cizích jazyků s denní výukou (vyhláška č. 322/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to z 6 181 v roce 2006/07 na 5 222 v roce 2008/09.

3.7.2 Školní stravování a ubytování žáků základních a středních škol

Zařízení školního stravování při mateřských, základních, středních, vyšších odborných školách a konzervatořích zajišťují stravování pro děti, žáky, studenty a personál škol. Tato zařízení existují buď přímo při škole, domově mládeže, nebo fungují samostatně. Kromě stravování žáků a pedagogů mohou zařízení na komerční bázi nabízet stravování i jiným osobám. Počet jednotlivých pracovišť školního stravování (včetně náhradního stravování) ve školním roce 2008/09 vzrostl (nyní 9 163), tzn. asi o 50 oproti školnímu roku 2007/08. Počet stravujících se dětí, žáků a studentů poklesl od školního roku 2006/07 o cca 4,3 tis., mezi školními roky 2007/08 a 2008/09 však nedošlo k tak výraznému poklesu (1,6 tis. stravníků). V roce 2008/09 se ve školních jídelnách stravovalo 1 269 tis.

Tabulka 27

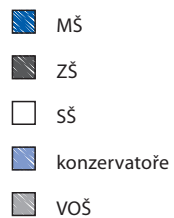
**Zařízení školního stravování v letech
2006/07–2008/09**

	2006/07	2007/08	2008/09
počet zařízení	9 094	9 111	9 163
počet stravovaných (dětí, žáků a studentů) celkem	1 273 391	1 270 649	1 269 095
z toho			
MŠ, přípravný stupeň, přípravné třídy	286 489	292 704	302 939
ZŠ	679 751	667 810	654 234
SŠ	293 833	298 046	300 322
konzervatoře	2 362	2 373	2 375
VOŠ	9 043	8 897	8 090
škol. zař. pro výkon ústav.-ochr. vých.	1 913	819	1 135
počet ostatních pravidelně stravovaných	336 059	341 104	345 365
z toho pracovníků škol a školských zařízení	184 670	185 139	187 948
počet pravidelně stravovaných celkem	1 609 450	1 611 753	1 614 460

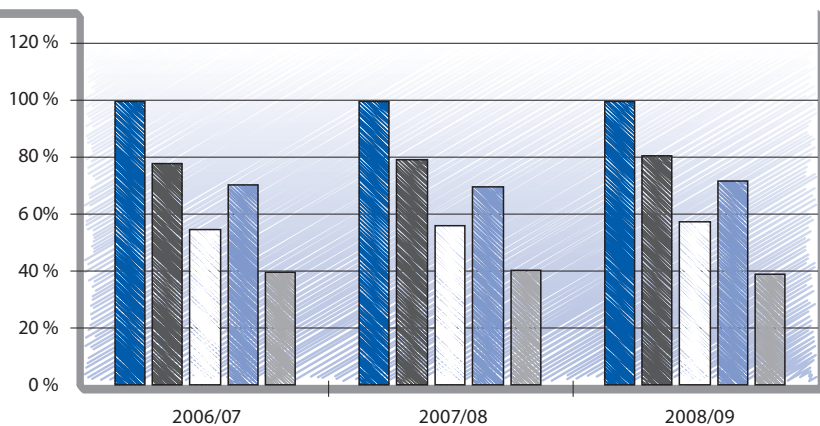
Zdroj: ÚIV

Obrázek 14

**Zařízení školního stravování –
podíl stravujících se žáků podle druhu školy
v letech 2006/07–2008/09**

Zdroj: ÚIV

žáků. Podíl stravníků ve školní jídelně na celkovém počtu dětí činil v případě mateřských škol 99,8 %; v případě žáků základních škol 80,2 % a u žáků škol středních a studentů vyšších odborných škol 56,4 %.

Domovy mládeže zabezpečují celotýdenní ubytování žáků a studentů zejména středních a vyšších odborných škol, konzervatoří a umožňují tak přístup ke vzdělání žákům, kteří chtějí navštěvovat školu vzdálenou od místa bydliště. Součástí domovů je obvykle i školní jídelna a kromě ubytování a stravování nabízejí tato zařízení ubytovaným žákům i jiné služby a aktivity (náplň využití volného času). Počet domovů mládeže je do školního roku 2006/07 vykazován podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2007/08 je uveden počet ubytovacích zařízení bez ohledu na počet jejich pracovišť, proto došlo meziročně k obrovskému poklesu. V roce 2008/09 klesl počet domovů mládeže pouze o 5. Po celé sledované období klesá počet ubytovaných žáků (v roce 2008/09 jich bylo 46 159). Klesá rovněž podíl ubytovaných žáků na celkovém počtu žáků denní formy vzdělávání středních, vyšších odborných škol a konzervatoří (z 8,7 % v roce 2006/07 na 8,4 % v roce 2008/09).

Kromě domovů mládeže existují další ubytovací zařízení – **internáty**, které ubytovávají především žáky škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Počet těchto zařízení i počet ubytovaných žáků klesá; v roce 2008/09 existovalo 87 internátů, ve kterých bylo ubytováno 3 133 dětí, žáků, studentů.

3.7.3 Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče

Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji rizikových projevů chování dětí a mladých lidí nebo narušení jejich zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dětí a mládeže. Speciálně pedagogické a psychologické služby tohoto typu poskytují

střediska výchovné péče a diagnostické ústavy. Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče jsou určena dětem a mládeži ve věku 3–18 let, kterým poskytují ochranu před nepříznivým působením nefunkčního rodinného nebo jiného sociálně nepříznivého prostředí a zajišťují tak zaopatření a výchovu, kterou by za normálních okolností měla plnit rodina. Uvedené služby zajišťují diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Do těchto zařízení mohou být děti umístěny jak na základě rozhodnutí soudu, tak na žádost rodičů nebo jejich zákonných zástupců.

Diagnostické ústavy jsou zařízení, která přijímají děti na základě výsledků komplexního vyšetření z hlediska psychologického, speciálně pedagogického a zdravotního a na základě volné kapacity jednotlivých zařízení je následně umísťují do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Ve zvláště odůvodněných případech, vyžaduje-li to zájem dítěte, je dítě umístěno mimo zařízení do smluvní rodiny. Pobyt dítěte v těchto zařízeních trvá zpravidla osm týdnů. Diagnostické ústavy mohou poskytovat péči také dětem, o jejichž umístění v důsledku zjištěných poruch chování požádaly osoby odpovědné za výchovu, a po dobu nezbytně nutnou dále i dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zadržným na útěku z jiných zařízení, popřípadě z místa pobytu nebo přechodného ubytování. Pro děti, které ukončily povinnou školní docházku, jsou jako součást diagnostického ústavu zřizovány diagnostické třídy, v nichž je zajišťována příprava dětí na jejich budoucí povolání. Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v diagnostických ústavech je výchovná skupina, kterou tvoří nejméně 4 a nejvíce 6 dětí.

Diagnostické ústavy plní zejména následující úkoly:

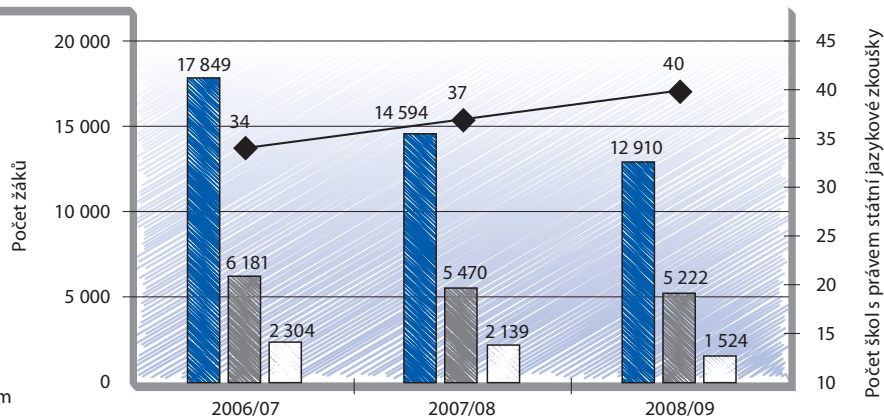
- diagnostické, spočívající ve vyšetření dětí formou pedagogických a psychologických činností,
- vzdělávací, v jejichž rámci se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti

Obrázek 15

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky – počet škol, žáků, počet žáků v jednoletých kurzech ve školních letech 2006/07–2008/09

- Počet žáků
- Počet žáků v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou podle vyhlášky č. 322/2005 Sb.
- Žáci, kteří v minulém roce složili státní jazykovou zkoušku
- Počet škol (jen jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky)

Zdroj: ÚIV

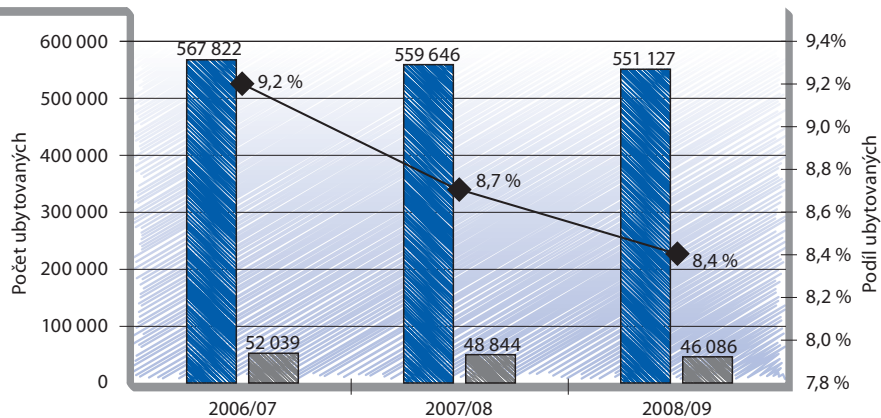

Obrázek 16

Domovy mládeže – počet ubytovaných a jejich podíl na celkovém počtu žáků denního vzdělávání středních škol, konzervatoří a VOŠ ve školních letech 2006/07–2008/09

- žáci SŠ, konzervatoří, VOŠ DFV
- ubytovaní žáci SŠ, konzervatoří, VOŠ
- podíl ubytovaných z celkového počtu žáků DFV

Zdroj: ÚIV

děti přiměřeně jejich věku, individuálním předpokladům a možnostem,

- terapeutické, které prostřednictvím pedagogických a psychologických činností směřují k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dětí,
- výchovné a sociální, vztahující se k osobnosti dětí, k jejich rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně,
- zprostředkovávají zdravotní vyšetření dětí,
- organizační, související s umístováním dětí do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu vymezeném ministerstvem, popř. i mimo územní obvod,
- spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany při přípravě návrhu na nařízení předběžného opatření, které bude vykonáváno v diagnostickém ústavu,
- koordinační, směřující k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, k ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami zabývajícími se péčí o děti.

Péči o děti a mládež, které nemají z různých důvodů možnost vyrůstat ve vlastní rodině ani v náhradní rodinné péči a které nemají poruchy chování, zajišťují dětské domovy. Děti umístěné v domově se vzdělávají v běžných školách. Ve vztahu k dětem plní **dětské domovy** zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Do těchto zařízení mohou být umístovány děti s nařízenou ústavní výchovou ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let; v dětských domovech je poskytována péče rovněž nezletilým matkám spolu s jejich dětmi. Základní organizační jednotkou v dětském domově je rodinná skupina, kterou tvoří nejméně 6 a nejvíce 8 dětí. V dětském domově lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin, přičemž zařazování dětí do skupin probíhá se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.

Pro děti s poruchami chování jsou určeny **dětské domovy se školou**. Účelem těchto zařízení je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají poru-

chy chování nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči. V dětských domovech se školou jsou umístovány také děti s uloženou ochrannou výchovou. Dále jsou zde umístovány nezletilé matky splňující podmínky pro umístění v dětském domově se školou a jejich děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou. Do dětského domova se školou mohou být umístovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud v průběhu povinné školní docházky pominou důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě dle příslušného právního předpisu¹⁹ zařazeno do školy, která není součástí ústavního zařízení. Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovníprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu. Stejně jako v dětském domově je i v domově se školou základní jednotkou rodinná skupina – mívá nejméně 5 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví. V dětském domově se školou lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin.

O děti starší 15 let s poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, pečují **výchovné ústavy**. Výchovné ústavy jsou zpravidla zřizovány odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou, popřípadě jako výchovné ústavy nebo výchovné skupiny pro nezletilé matky a jejich děti a děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči. Do výchovného ústavu mohou být umístěny i děti starší 12 let, mají-li uloženu ochrannou výchovu a v jejich chování se projevují tak závažné poruchy, že nemohou být umístěny v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování,

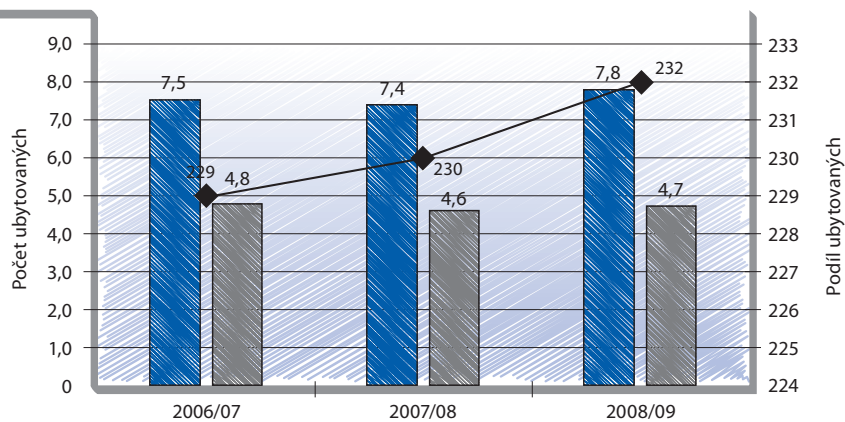
¹⁹ Viz odst. 5 § 13 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Obrázek 17

Vývoj počtu školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a dětí v nich (v tis.) ve školních letech 2006/07–2008/09

- děti ve všech zařízeních
- děti v dětských domovech
- zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Zdroj: ÚIV

Tabulka 28

Struktura dětí ve výchovných zařízeních v letech 2006/07–2008/09

Zdroj: ÚIV

	2006/07	2007/08	2008/09
děti před zahájením povinné školní docházky	411	384	462
děti plnící povinnou školní docházku	4 108	4 097	4 131
mládež po ukončení povinné školní docházky	2 940	2 946	3 227

lze do těchto zařízení umístit i děti s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let. Při výchovných ústavech se jako jejich součást zřizují základní nebo střední školy.

Střediska výchovné péče poskytují preventivní, speciálně pedagogické a psychologické služby dětem s rizikovým chováním, včetně prevence užívání návykových látek, a rizikem rozvoje negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Tato péče je zaměřena na odstranění či zmírnění rizikového chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí. Obdobnou výchovně vzdělávací péči poskytují též diagnostické ústavy. Střediska poskytují zejména konzultace, odborné informace a pomoc osobám odpovědným za výchovu a vzdělávání dětí. Mimo to spolupracují střediska s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě dětí se zdravotním postižením i se speciálně pedagogickými centry, dále se školními metodiky prevence a s orgány, které se podílejí na prevenci rizikového chování včetně závislostního chování. Střediska preventivně výchovné péče mohou poskytovat své služby i za úplatu (její výše a způsob úhrady jsou stanoveny Příkazem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 21/2007 k činnosti středisek výchovné péče). Dne 29. června 2007 nabyl účinnosti Příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 21/2007 k činnosti středisek výchovné péče a Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti středisek výchovné péče čj.: 14 744/2007–24. Cílem dokumentů, které byly zveřejněny v sešitu 9/2007 Věstníku MŠMT ČR, je dále zkvalitnit, modernizovat a více individualizovat poskytovanou péči.

Počet všech typů výchovných zařízení mezi školními roky 2007/08 a 2008/09 stagnoval. Ve školním roce 2008/09 existovalo v ČR 232 zařízení ústavní a ochranné výchovy, z nichž většinu (155) tvořily dětské domovy, dále bylo 34 výchovných ústavů, 29 dětských domovů se školou a 14 diagnostických ústavů. Celkový počet dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy po mírném poklesu v roce 2007/08 v posledním roce vzrostl. Počet dětí umís-

těných v dětských domovech (4 739, nárůst cca o 120 dětí) a dětských domovech se školou (742, nárůst cca o 70 dětí) rostl, k nárůstu došlo i v počtu dětí v diagnostických ústavech (793, nárůst cca o 90 dětí). Ve výchovných ústavech počet dětí mezi školními roky 2007/08 a 2008/09 vzrostl o cca 120 dětí (1 546).

V ČR působí 17 středisek výchovné péče se 40 organizačními součástmi. Za školní rok 2007/08 vykázaly péči o 8 800 klientů, což je o 165 méně než v předchozím školním roce. Z celkového počtu klientů jich 181 přišlo z mateřských škol, 6 685 ze základních škol, 1 780 ze středních škol, 2 z konzervatorií a 152 klientů nenavštěvuje žádnou školu. Klientům byla poskytována převážně ambulantní péče (7 775), internátní péči poskytlo 12 středisek výchovné péče 956 klientům, celodenní péči pak jen 2 střediska, a to 69 klientům. Z hlediska iniciátora příchodu klienta do střediska výchovné péče přišlo v roce 2007/08 nejvíce klientů na popud rodiny – 3 295 (v roce 2006/07 celkem 3 740), dále pak z iniciativy orgánu sociálně-právní ochrany dětí – 2 070 (v roce 2006/07 celkem 1 946), škola iniciovala příchod klienta v 1 872 případech (v roce 2006/07 celkem v 1 703 případech). V roce 2007/08 přišlo z vlastní iniciativy 445 klientů, což je podstatně méně než v roce 2006/07 (538 klientů). Zdravotnické zařízení iniciovalo příchod klienta ve 204 případech, v roce 2006/07 to bylo ve 217 případech, jiným iniciátorem pak byl zapříčiněn příchod klientů ve 206 případech (v roce 2006/07 ve 271 případech). Nejčastějším důvodem příchodu klienta do střediska byly školní problémy, a to v 3 535 případech (v roce 2006/07 celkem 3 236), dále potom klienti přicházeli s rodinnými problémy (2 338 klientů v roce 2007/08, 2 304 v roce 2006/07). S osobnostními problémy vyhledalo péči ve středisku v roce 2007/08 celkem 1 603 klientů (v roce 2006/07 to bylo 1 871 klientů). Z důvodu prekriminálních a kriminálních problémů byla poskytována péče 895 klientům, v roce 2006/07 celkem 1 065 klientům. Zneužívání návykových látek bylo důvodem k příchodu 405 klientů (v roce 2006/07 pak 442 klientů). Z jiného důvodu pak vyhledalo péči 24 klientů (v roce 2006/07 to bylo 67 klientů).

4

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Vysoké školství

4.1 České vysoké školství v evropském prostoru

Pro Českou republiku je stejně jako pro další zúčastněné země akčním plánem rozvoje tzv. Boloňský proces, který směřuje k vytvoření otevřeného Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA) do roku 2010. Mezi hlavní rysy naplnění Boloňské deklarace patří rozčlenění vysokoškolského studia do tří srovnatelných a srovnatelných stupňů vzdělávání – bakalářského, magisterského a doktorského, které již v českém vysokoškolském systému úspěšně proběhlo, stejně jako zavedení Evropského kreditního systému European credit transfer system – ECTS nebo zavedení Dodatku k diplomu Diploma Supplement – DS (dvojjazyčně, bezplatně a automaticky). Tyto dva evropské nástroje činí výuku a učení transparentnější a usnadňují vzájemné uznávání studií a kvalifikací. Evropský systém kreditů se stal prostředkem pro vyjádření studijní zátěže a zároveň nástrojem podpory všestranné studentské mobility, čímž mimo jiné naplnil potřebu dostupnosti do dalších forem vzdělávání a podpořil evropskou spolupráci v udržování kvality vysokoškolského vzdělávání a v neposlední řadě také konkurenceschopnost absolventů evropských vysokých škol na národním, evropském i globálním trhu práce. Dodatek k diplomu obsahuje popis národního systému a postavení vysoké školy, popis studijního programu a získaných kompetencí, čímž absolventům usnadňuje přístup ke studiu či zaměstnání v zahraničí. V červnu 2009 byl udělen 65 vysokým školám v 16 zemích speciální evropský certifikát kvality za jejich úsilí usnadnit studentům studium v zahraničí. Tento certifikát byl udělen univerzitám, které prokázaly výbornou kvalitu při uplatňování Evropského kreditního systému pro přenos a akumulaci kreditů a Dodatku k diplomu. Pokud jde o Evropský kreditní systém, certifikát obdrželo 23 vysokých škol. Certifikát pro Dodatek k diplomům získalo 52 vysokých škol. Deset institucí obdrželo oba certifikáty. V České republice byl ev-

ropský certifikát kvality, ECTS Label²⁰ nebo DS Label²¹, udělen 15 vysokým školám, přičemž 2 vysoké školy obdržely oba certifikáty – Vysoké učení technické v Brně a Vysoká škola ekonomická v Praze. Evropská komise má v plánu v následujících letech každoročně organizovat soutěž o udělení certifikátu ECTS a DS. Přihlásit se mohou pouze vysoké školy, kterým byla udělena standardní nebo rozšířená listina programu Erasmus pro univerzity.

Na základě evropského rámce kvalifikací přijatého na konferenci ministrů v Bergenu (2005) první cyklus (bakalářský) trvá 3–4 roky (tj. student získává 180–240 ECTS kreditů) a, stejně jako cykly dále zmíněné, vede k vysokoškolskému diplomu. Druhý cyklus (magisterský) trvá obvykle 1,5–2 roky, ve výjimečných případech 1 rok (tj. student získává 90–120 ECTS kreditů, ve výjimečných případech minimálně 60 ECTS kreditů). Třetí cyklus (doktorský) má standardní dobu 3–4 roky (není zatím vyjadřován v ECTS kreditech).

Evropská spolupráce týkající se udržování kvality vysokoškolského vzdělávání (vypracování srovnatelných kritérií a metodologie) a podpora spolupráce v oblasti zpracování obsahu vzdělávání lépe odpovídá tradicím a potřebám Evropy, je přitažlivější pro studenty, posiluje atraktivitu a konkurenceschopnost vzdělávacího systému a absolventů evropských vysokých škol na trhu práce.

Ministři zúčastněných zemí rozhodli, že Boloňský proces, který se stal největší reformou v evropském měřítku od 70. let minulého století, potřebuje neustálou podporu a přizpůsobení reálnému vývoji. Proto se scházejí každé dva roky v některé ze signatářských zemí. V současné době je do Boloňského procesu zapojeno 46 zemí. V dubnu 2009 se konala v Leuven/Louvain-la-Neuve již

²⁰ Certifikát „ECTS Label“ je ocenění vysokým školám za správnou implementaci kreditního systému ve všech bakalářských a magisterských programech.

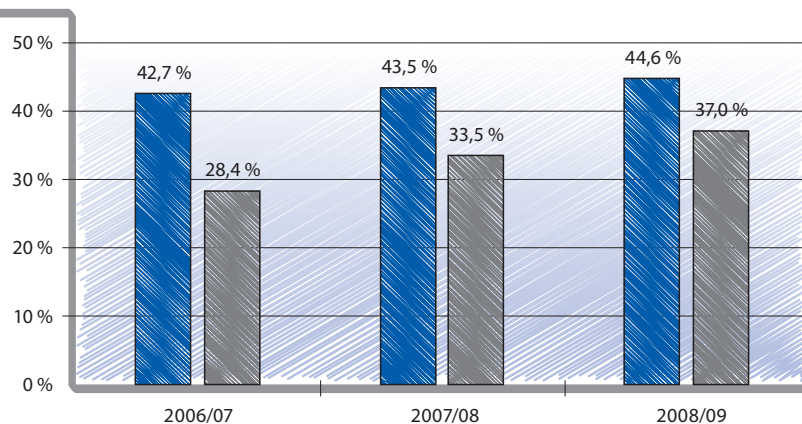
²¹ Certifikát „DS Label“ je ocenění vysokým školám za správné udělení dodatku k diplomu všem absolventům.

Obrázek 18

Podíl poprvé zapsaných a absolventů denní formy vzdělávání vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2006/07–2008/09

- Podíl poprvé zapsaných na VŠ vzhledem k populaci 19letých
- Podíl absolventů VŠ vzhledem k populaci 24letých

Poznámka: Počet absolventů za kalendářní rok.
Zdroj: ÚIV

Tabulka 29

Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2006/07–2008/09

Vysoké školy veřejné a soukromé	2006/07	2007/08	2008/09
počet škol	63	68	71
počet studentů	316 496	344 615	369 619
z toho ve stud. prog.:			
bakalářských	182 138	208 481	230 623
magisterských	79 482	65 201	53 478
magisterských navazujících	35 951	51 493	66 335
doktorských	23 319	23 995	24 611
počet poprvé zapsaných	73 292	78 856	82 220
z toho ve stud. prog.:			
bakalářských	69 676	77 281	80 907
magisterských	10 912	8 225	7 321
magisterských navazujících	20 669	28 180	33 374
doktorských	5 103	5 238	5 232
počet absolventů (za kalendářní rok)	53 461	63 611	73 153
z toho ve stud. prog.:			
bakalářských	25 071	32 827	39 094
magisterských	19 378	17 892	15 748
magisterských navazujících	7 089	10 735	16 070
doktorských	2 055	2 262	2 340

Poznámka: Podle stavu k 31. 12. příslušného roku.
Zdroj: ÚIV

6. konference ministrů odpovědných za vysoké školství. Konference měla nejen vyhodnotit dosavadní vývoj a stanovit cíle na nejbližší období, ale zároveň představit vizi pro příští desetiletí. Ministři se shodli, že prvou prioritou je dokončit reformy již započaté. Mottem celého procesu pro příští desetiletí se stala vysoká kvalita a excelence ve všech činnostech vysokých škol (tj. od výuky přes výzkum a vývoj, službu regionu apod.), zároveň však s důrazem na sociální aspekty a kulturní rozvoj společnosti. Důraz kladli zejména na celoživotní vzdělávání, sociálně spravedlivý systém vysokého školství a mobilitu studentů a akademických pracovníků (do roku 2020 by mělo mít 20 % absolventů v rámci celé EHEA zkušenost s pobytem na zahraniční vysoké škole či praktickou stáží v cizině). Ve svém komuniké pak stanovili prioritní oblasti pro příští desetiletí – sociální aspekty (rovný/spravedlivý přístup ke studiu, větší úspěšnost v ukončování studia), celoživotní učení, zaměstnanost, učení orientované na studenta a výuka na vysokých školách, vzdělávání, výzkum, inovace, mezinárodní otevřenost, mobilita, více-rozměrné nástroje pro zajištění transparentnosti, sběr kvalitních dat, financování. Hodnocení České republiky v zásadě potvrdilo, že struktury vysokoškolského systému jsou implementovány v souladu s Boloňským procesem. Není však dosud implementován národní rámec kvalifikací, což je případ většiny zemí. Tato skutečnost vedla i k prodloužení termínu pro jeho zavedení do roku 2012. V systému zabezpečení kvality je třeba dopracovat vnější hodnocení Akreditační komise. V oblasti uznávání Česká republika implementovala principy Lisabonské úmluvy, které jsou součástí zákona o vysokých školách. Nicméně z hodnocení vyplývá, že ČR nemá téměř vůbec řešen systém uznávání předchozího vzdělávání. K řešení problému by mohlo napomoci vytváření národního rámce kvalifikací, zejména popisy studijních programů a jejich částí pomocí výsledků učení a následně na tyto výsledky navázané kredity ECTS. Bezprostředně po zasedání evropských ministrů následovalo Boloňské politické fórum (Bologna Policy Forum), na kterém se sešly

delegace členských zemí Boloňského procesu se zástupci mimoevropských zemí (Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína, Egypt, Etiopie, Izrael, Japonsko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Mexiko, Maroko, Nový Zéland, Tunis a USA). Toto fórum bylo zejména odpovědí na rostoucí zájem, který Boloňský proces vyvolává mimo Evropu. Některé ze zúčastněných zemí chtějí přistoupit k Boloňskému procesu (Izrael, Kazachstán, Tunis), jiné mají zájem spolupracovat s Evropským prostorem vysokoškolského vzdělávání jako celkem nebo se pokouší o podobné reformy (např. země Latinské Ameriky). Nejžádanějšími oblastmi spolupráce byly: uznávání vzdělávání a jeho částí, rámce kvalifikací (evropský i implementace rámců národních), systémy a metody zabezpečení kvality a mobilita akademických pracovníků, studentů a výzkumníků. Další konference ministrů v rámci Boloňského procesu, stejně tak i dialog v rámci Boloňského politického fóra, se plánuje na březen 2010 a proběhne ve Vídni a Budapešti.

Velmi důležitým nástrojem pro podporu mobility studentů a učitelů i další mezinárodní spolupráci byly pak zejména vzdělávací programy EU, případně některé programy regionální či bilaterální spolupráce.

Hlavní cíle a principy vysokého školství v České republice jsou definovány zejména prostřednictvím Dlouhodobého záměru vzdělávací, vědecké, výzkumné a vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysokých škol zpracovaného ministerstvem a dlouhodobých záměrů jednotlivých vysokých škol a jejich každoročních aktualizací. Hlavními prioritami Aktualizace Dlouhodobého záměru MŠMT pro rok 2008 byly: efektivní využití Strukturálních fondů Evropské unie, další zvyšování konkurenceschopnosti vysokých škol, podpora mezinárodní spolupráce vysokých škol a vytváření vhodných podmínek pro jejich účast na mezinárodních projektech a programech, vzájemná spolupráce jednotlivých VŠ, navazování vazeb se soukromým sektorem, zlepšování sociálních podmínek studentů a aktivit pro seniory a řešení problémů generovaných stávajícím nastavením sociálního systému. Účinným nástrojem pro konkrétní podporu jsou

Obrázek 19

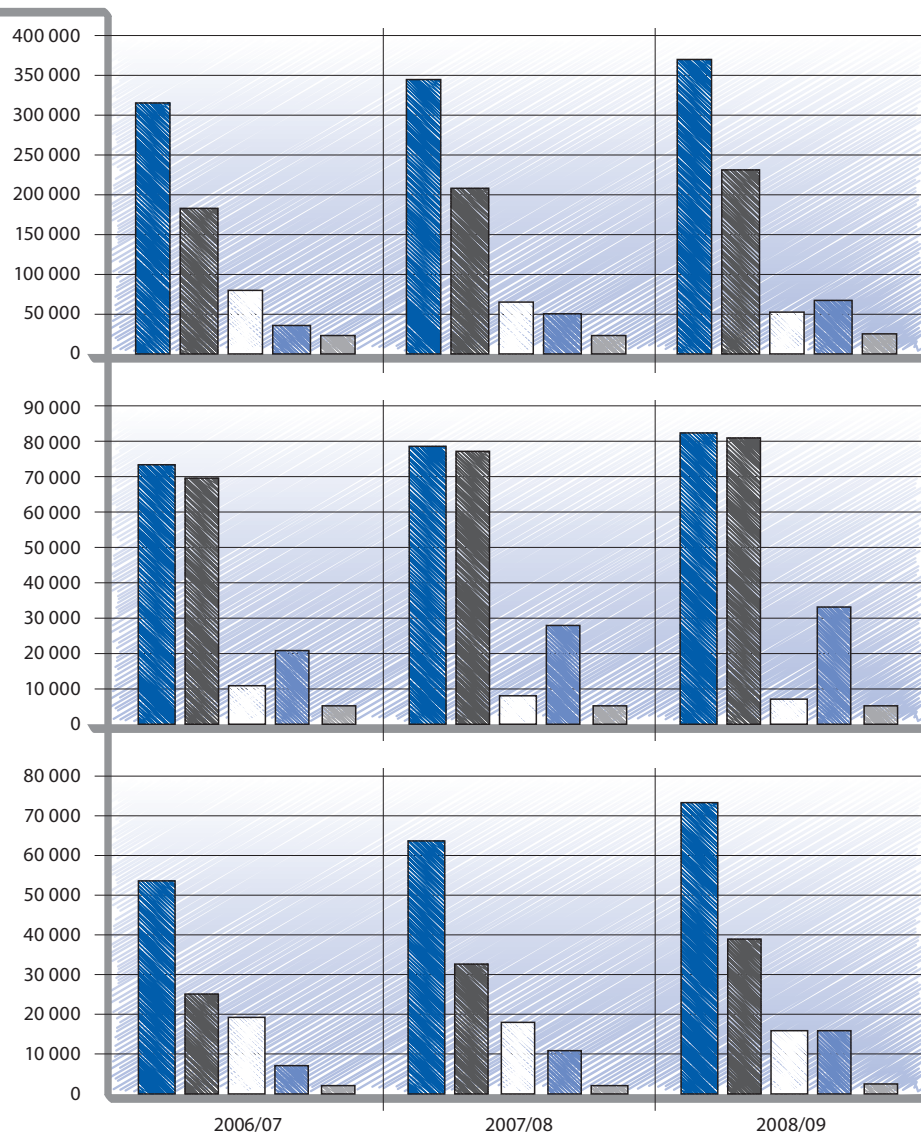
**Počet studentů, poprvé zapsaných
a absolventů veřejných
a soukromých VŠ v letech
2006/07–2008/09**

■ počty studentů
z toho ve studijních programech:
■ bakalářských
□ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

■ počty poprvé zapsaných
z toho ve studijních programech:
■ bakalářských
□ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

■ počty absolventů
(za kalendářní rok)
z toho ve studijních programech:
■ bakalářských
□ magisterských
■ magisterských navazujících
■ doktorských

Zdroj: ÚIV

již od roku 2002 Rozvojové programy vyhlášené ministerstvem za účelem motivace veřejných vysokých škol k odstraňování slabých a posilování silných stránek. Tyto programy umožnily na základě souladu Dlouhodobého záměru ministerstva a jednotlivých vysokých škol finančně podpořit zejména transformaci tradičních „dlouhých“ magisterských studijních programů do dvou cyklů – bakalářského a navazujícího magisterského, lepší přístupnost v terciární sféře, zejména formou spolupráce vysokých škol a vyšších odborných škol, zavádění Evropského kreditního systému, vydávání Dodatku k diplomu všem absolventům vysokých škol. V rámci rozvojových programů pro rok 2008 byly vyhlášeny a podpořeny: Program na podporu rozvoje internacionalizace, Program na přípravu a rozvoj lidských zdrojů, Program na rozvoj přístrojového vybavení a moderních technologií, Program na podporu rovných příležitostí pro vstup na VŠ a studium na ní včetně rozvoje poradenských služeb, Program na podporu rozvoje a činnosti univerzit třetího věku a dalších forem celoživotního učení pro seniory, Program na podporu odstranění slabých stránek školy.

4.2 Systém vysokého školství v ČR

V roce 2008/09 uskutečňovalo svoji vzdělávací činnost 71 vysokých škol, z toho 26 veřejných. Soustavu vysokých škol dále doplňují 2 státní vysoké školy Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra. Většina (24) veřejných, dvě soukromé a obě státní vysoké školy jsou vysokými školami univerzitního typu. Všechny ostatní soukromé vysoké školy a dvě veřejné (Vysoká škola polytechnická Jihlava a Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích) byly vysokými školami neuniverzitního typu, které se nedělí na fakulty. V této kapitole se budeme zabývat studenty na veřejných a soukromých školách. Údaje za státní vysoké školy nejsou k dispozici v potřebném členění (např. studenti ve fyzických osobách), proto zde nejsou uváděny. Následující údaje týkající se studentů, poprvé zapsaných a absolventů zahrnují jak osoby s čes-

kým státním občanstvím, tak cizince. Kdežto údaje týkající se přijímacího řízení jsou uváděny pouze za uchazeče s českým státním občanstvím. Sledovaným obdobím jsou školní roky 2006/07–2008/09.

V akademickém roce 2008/09 (stav k 31. 12. 2008) studovalo na veřejných a soukromých vysokých školách celkem 369,6 tis. studentů. Na veřejných vysokých školách studovalo v roce 2006/07 celkem 285,2 tis. studentů, v roce 2007/08 došlo k nárůstu na 303,2 tis. studentů a v roce 2008/09 již na 319,6 tis. studentů. Na soukromých vysokých školách byl počet studentů v roce 2006/07 celkem 31,6 tis., v roce 2007/08 vzrostl až na 41,9 tis. a v roce 2008/09 studovalo na soukromých vysokých školách 50,7 tis. studentů. Meziroční nárůst celkového počtu studentů oproti předchozímu akademickému roku dosahuje v roce 2008/09 u veřejných vysokých škol 5,4 %, zatímco v roce 2007/08 byl 6,3 %. U soukromých vysokých škol dosáhl meziroční nárůst počtu studentů 21,0 % v roce 2008/09 a 32,4 % v roce předchozím. Z difference mezi celkovým počtem studií (384,1 tis.) a evidovaným počtem studentů pro rok 2008/09 (369,6 tis.) je zřejmé, že část studentů studuje ve více než jednom studijním programu. Pro rok 2007/08 byl celkový počet studií 357,8 tis. a počet studentů 344,6 tis. Současné rozložení studentů na veřejných a soukromých školách podle typu studijního programu vykazuje následující údaje: 230,6 tis. studentů v bakalářském studijním programu, 53,5 tis. studentů v magisterském, 66,3 tis. studentů v navazujícím magisterském studijním programu a 24,6 tis. studentů v programu doktorském. Celkem 264,3 tis. studentů (tj. 71,5 %) se vzdělává v prezenční formě a 109,2 tis. studentů (tj. 29,5 %) v ostatních formách vzdělávání. K nárůstu počtu studentů došlo ve sledovaném období zejména v bakalářských a navazujících magisterských studijních programech. V souvislosti s výrazným nárůstem počtu studentů a absolventů došlo v uplynulých 10 letech k poklesu indexu nerovnosti v přístupu k terciárnímu vzdělávání pod evropský průměr. Ve srovnání s jinými evropskými zeměmi však Česká republika vykazuje nízký

Tabulka 30
Přehled o přijímacím řízení na VŠ podle typu studijních programů v letech 2006/07–2008/09

Studijní programy	2006/07		2007/08		2008/09	
	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské	bakalářské	magisterské
Prezenční forma vzdělávání						
Počet podaných přihlášek	190 932	52 919	211 451	42 647	212 240	37 707
Počet přihlášených	87 073	28 873	92 462	23 151	92 484	20 124
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	80 757	26 020	86 167	20 645	86 771	17 644
Počet přijatých	59 987	11 735	65 711	8 152	69 739	7 198
Počet zapsaných	54 815	9 748	60 062	6 771	63 820	6 123
Ostatní formy vzdělávání						
Počet podaných přihlášek	54 848	4 635	66 566	3 040	68 437	1 981
Počet přihlášených	44 830	4 123	52 879	2 721	55 002	1 783
Počet uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	39 358	3 544	46 540	2 365	48 786	1 426
Počet přijatých	22 683	1 174	28 066	993	32 001	737
Počet zapsaných	21 263	1 098	26 416	893	29 573	671

Poznámka: Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů s českým státním občanstvím.

Zdroj: ÚIV

podíl občanů s vysokoškolským vzděláním (13,5 % vysokoškoláků ve věku 25–64 let v roce 2006).

Významným způsobem se také zvyšuje počet studentů cizinců studujících na českých vysokých školách. Ti v roce 2006/07 již při počtu 24,1 tis. představovali 7,6 % všech studentů vysokých škol, v roce 2007/08 to bylo 8 % a v roce 2008/09 již 8,4 % studentů (31,2 tis.). Cizinci studují na našich vysokých školách za stejných podmínek jako Češi (pokud studují v českém jazyce, mají studium bezplatné, pokud studují v jazyce cizím, platí stejnou částku jako studenti čeští), tím jsou naše VŠ atraktivní v prvé řadě pro studenty ze Slovenska.

Většina nabízených studijních programů byla po roce 2001 postupně transformována dle požadavků Boloňského procesu z tzv. dlouhých magisterských studijních programů na kratší bakalářské studijní programy (zpravidla tříleté) a na ně navazující magisterské studijní programy (zpravidla dvouleté). Kromě oborů odpovídajících struktuře stanovené Boloňským procesem existují i „dlouhé magisterské“ programy, u nás se jedná o obory práva, medicíny a veterinární medicíny (jsou obvykle delší, studium trvá standardně pět nebo šest let).

V oborové struktuře studentů vysokých škol se stále udržuje výraznější zastoupení studentů ekonomických oborů, následují obory technické, humanitní a pedagogické. Řada vysokých škol konzultuje případné potřeby trhu práce se svými partnery z praxe a snaží se podle toho přizpůsobovat svou nabídku studijních programů. V jednotlivých oborech je situace rozdílná podle možnosti přímé spolupráce s budoucími zaměstnavateli. Některé univerzity mají své vlastní podniky určené mimo jiné k zajištění odborné praxe studentů. Odborné praxe studentů vysokých škol prošly složitým vývojem, ve kterém se stabilizoval především v učitelských, lékařských, přírodovědných a technických oborech systém odborných praxí v rámci studia, praxe byly promyšleny, zařazeny do studijních plánů, dlouhodobě dohodnuty s partnery z praxe (garance, odborná úroveň i dohled, hodnocení studentů). Praxe přirozenou cestou stimulovaly zájem

o práci v oboru, v lepším případě diplomovou práci a zaměstnání. Obecně lze říci, že nezaměstnanost absolventů vysokých škol je ve srovnání s absolventy jiných typů škol výrazně nižší a na trhu práce nepatří mezi ohrožené skupiny.

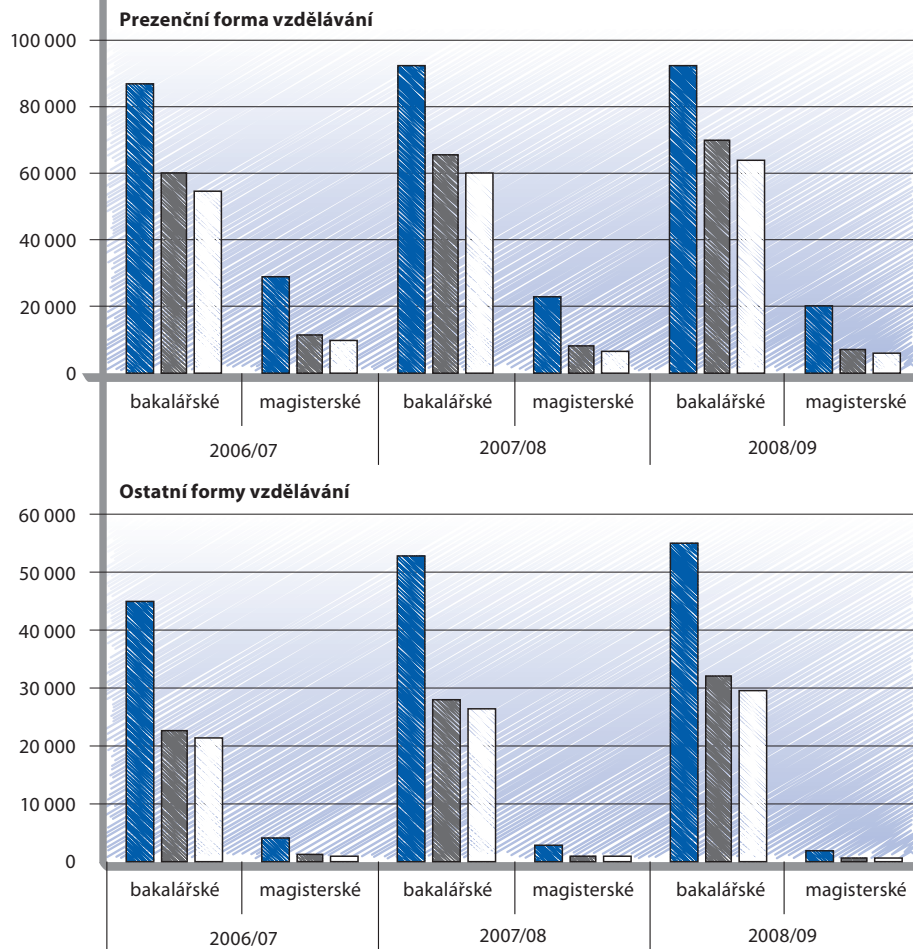
Počet **poprvé zapsaných studentů** (tedy těch, kteří na vysokých školách dosud nikdy nestudovali) na veřejné a soukromé vysoké školy stále roste. Průměrné roční tempo růstu absolutního počtu poprvé zapsaných na vysoké školy v České republice v posledních třech letech dosahovalo 4,3–7,6 %. V roce 2008 činil celkový počet poprvé zapsaných na veřejné a soukromé vysoké školy 82,2 tis. studentů. Do bakalářských studijních programů bylo poprvé zapsáno 80,9 tis. studentů, do navazujících magisterských studijních programů 33,4 tis. studentů, do magisterských studijních programů 7,3 tis. studentů, na doktorské studium se poprvé zapsalo 5,2 tis. studentů. Podíl poprvé zapsaných do terciárního vzdělávání vzhledem k populaci 19letých se v akademickém roce 2008/09 pohyboval okolo 61 %, přičemž do denní formy studia bylo poprvé zapsáno vzhledem k populaci 19letých 44,6 % studentů.

V roce 2008 **absolvovalo** vysokoškolské studium celkem 73,2 tis. studentů. Oproti roku 2006 vzrostl počet absolventů o 36,7 %. Zde se již projevuje nárůst absolventů zejména bakalářských a navazujících magisterských studijních programů. Počet absolventů bakalářských studijních programů se zvýšil během sledovaného období o 55,9 %. Navazující magisterské programy absolvovalo v roce 2008 o 126,7 % studentů více než na začátku sledovaného období. Počet absolventů doktorských studijních programů vzrostl o 13,9 %. Absolventů dlouhých magisterských studijních programů bylo naopak v roce 2008 méně v porovnání s rokem 2006, jejich počet poklesl o 18,7 %. Současné rozložení absolventů podle jednotlivých studijních programů vypadá následovně: bakalářské studijní programy absolvovalo 39,1 tis. studentů; navazující magisterské studijní programy absolvovalo 16,1 tis. studentů; magisterské studijní programy absol-

Obrázek 20

Přehled o přijímacím řízení na VŠ podle typu studijních programů v letech 2006/07–2008/09

- Počet přihlášených
- Počet přijatých
- Počet zapsaných

Poznámka: Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů s českým státním občanstvím.
Zdroj: ÚIV

vovalo 15,7 tis. studentů a doktorské studium absolvovalo 2,3 tis. studentů.

V roce 2008 i nadále pokračoval rozvoj **celoživotního vzdělávání** a jeho nabídky poskytované vysokými školami, a to jak bezplatně, tak za úplatu. Jedná se o nabídku kurzů a programů, které jsou určeny široké veřejnosti jako zájmové studium (např. zájmové kurzy, univerzita třetího věku), ale i odborné veřejnosti pro doplnění či aktualizaci předchozího odborného vzdělání (např. programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků). V období od 1. 11. 2007 do 31. 10. 2008 se kurzů celoživotního vzdělávání na vysokých školách účastnilo celkem 44,1 tis. studentů,²² z toho 65,7 % žen. Programy celoživotního vzdělávání úspěšně ukončilo v témže období 18,7 tis. studentů, z toho 63,6 % žen. Přibližně 88 % studentů i absolventů kurzů celoživotního vzdělávání připadá na veřejné vysoké školy.

4.2.1 Soukromé vysoké školy

Zákon o vysokých školách z roku 1998 umožňuje vznik soukromých vysokých škol, a přispívá tak k diverzifikaci a rozšiřování nabídky vysokoškolského vzdělávání v České republice. První soukromé vysokoškolské instituce začaly vznikat v roce 1999. Po období rychlého nárůstu počtu těchto institucí v letech 2000–2003 nastalo období stabilizační, v němž se soukromé vysoké školy soustředily na vybudování pevné struktury materiálního, technického a personálního zázemí a také na stabilizování počtu posluchačů ve studijních programech. K 31. 12. 2008 existovalo v České republice 45 soukromých vysokých škol. V průběhu roku 2008 však existovalo celkem 47 soukromých vysokých škol, z nichž dvě zanikly. Jedna soukromá vysoká škola se sloučila s ve-

řejnou vysokou školou (Vysoká škola v Plzni, o. p. s., se transformovala ve Fakultu zdravotnických studií Západočeské univerzity v Plzni) a jedné byl odejmut státní souhlas (Pražský technologický institut, o. p. s.). Přesto jsou stále předkládány další žádosti o udělení státního souhlasu spojeného se vznikem nové soukromé vysoké školy. V roce 2008 bylo předloženo celkem 8 žádostí o udělení státního souhlasu. Z toho státní souhlas byl udělen jen v jediném případě (Akcent College, s. r. o.). U zbylých žádostí vydala Akreditační komise nesouhlasné stanovisko, vesměs se jednalo o zamítnutí z důvodu nedostatečného personálního zabezpečení navržených programů. Od roku 1999, tedy od počátku zřizování soukromých vysokých škol, do konce května 2009 projednávala Akreditační komise 133 žádostí o udělení státního souhlasu. Souhlasné stanovisko bylo uděleno v 50 případech, 30 žádostí bylo staženo samotným žadatelem, 50 žádostí bylo zamítnuto, 3 se projednávají. Téměř všechny projekty soukromých vysokých škol zamýšlejí uskutečňovat studijní programy, u kterých se předpokládá masový zájem uchazečů, a to i starších, studujících při zaměstnání (např. cestovní ruch, právo, obory ekonomické, správní a pedagogicko-psychologické). Vesměs se jedná o studijní programy, které nejsou finančně náročné na technické, laboratorní či informační zajištění.

Na soukromých vysokých školách je v současné době akreditováno 72 bakalářských studijních programů, 33 magisterských navazujících programů a 2 doktorské studijní programy. V roce 2006 studovalo na soukromých vysokých školách 31,6 tis. studentů, v roce 2007 se jejich počet zvýšil na 41,9 tis. studentů a v roce 2008 studovalo na soukromých VŠ celkem 50,7 tis. studentů, kteří realizovali 52,4 tis. studií. Přibližně třetina studentů (17,3 tis.) se v současné době vzdělává v prezenční formě, zbylé dvě třetiny studentů (33,5 tis.) připadají na ostatní formy vzdělávání. Nejvíce z nich jich v současné době studuje na *Univerzitě Jana Amose Komenského, s. r. o.* (8,4 tis.), na *Bankovním institutu vysoké školy, a. s.* (6,4 tis.) a na *Vysoké škole finanční a správní, o. p. s.* (5,3 tis.).

²² Studenti zde zahrnutí nemají statut studenta VŠ podle zákona č. 111/1998 Sb., jejich studium nesměřuje k získání VŠ titulu. Nejedná se o studenty, ale o účastníky programů celoživotního vzdělávání.

Tabulka 31

Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacímu řízení, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09

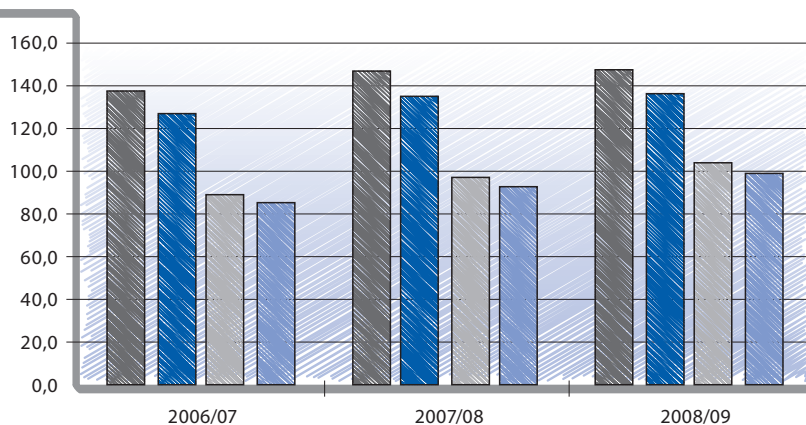
Vysoké školy veřejné a soukromé	2006/07	2007/08	Index 08/07	2008/09	Index 09/08
počet přihlášených	137 836	146 800	106,5 %	147 277	100,3 %
přihlášení, kteří se dostavili k přijímacímu řízení	127 125	135 231	106,4 %	136 117	100,7 %
počet přijatých osob	89 075	97 190	109,1 %	104 003	107,0 %
počet zapsaných osob	85 482	92 727	108,5 %	98 726	106,5 %
úspěšnost v %	70,1 %	71,9 %	102,6 %	76,4 %	106,3 %

Poznámka: Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů vysokých škol s českým státním občanstvím.
Zdroj: ÚIV

Obrázek 21

Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacímu řízení, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09

- Počet přihlášených
- Přihlášení, kteří se dostavili k přijímacímu řízení
- Počet přijatých osob
- Počet zapsaných osob

Poznámka: Jedná se o uchazeče o studium bakalářských a magisterských studijních programů vysokých škol s českým státním občanstvím.
Zdroj: ÚIV

Spolu s nárůstem počtu studentů stoupá i počet absolventů. Zatímco v roce 2006 bylo na soukromých vysokých školách 4,9 tis. absolventů, v roce 2007 celkem 6,9 tis. a v roce 2008 již 9,5 tis. absolventů. Absolventy mělo v uvedeném roce 2008 celkem 35 soukromých vysokých škol, přičemž nejvíce jich absolvovalo *Univerzitu Jana Amose Komenského, s. r. o.* (2,0 tis.), *Vysokou školu finanční a správní, o. p. s.* (1,3 tis.) a *Bankovní institut vysokou školu, s. r. o.* (1,2 tis.). Jedná se převážně o absolventy bakalářských studijních programů (6,8 tis.). Magisterské navazující studijní programy, kterých je na soukromých vysokých školách akreditováno výrazně méně, absolvovalo v roce 2008 celkem 2,7 tis. studentů. Přitom většina absolventů připadá od roku 2006 na ostatní formy vzdělávání (63,6 % v roce 2008): bakalářské studijní programy absolvovalo v roce 2008 celkem 3,9 tis. studentů a magisterské navazující programy absolvovalo 2,1 tis. studentů.

4.2.2 Přijímací řízení

V posledních deseti letech došlo nejen k silnému nárůstu přihlášených a přijatých uchazečů o studium bakalářských a magisterských studijních programů českého státního občanství, ale začala se zvyšovat pravděpodobnost jejich přijetí ke studiu. Ke studiu na veřejné a soukromé vysoké školy se v roce 2008 hlásilo celkem 147,3 tis. uchazečů, kteří podali 320,4 tis. přihlášek. K přijímacímu řízení se dostavilo celkem 92,4 % z nich, tj. 136,1 tis. uchazečů. Ke studiu bylo přijato celkem 104 tis. uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení (tj. 76,4 %). Naprostá většina uchazečů (91,2 %) se hlásila na veřejné vysoké školy, úspěšných bylo 72 %. Na soukromých školách bylo úspěšných 97,5 % uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení. Z uvedených údajů vyplývá, že počet uchazečů o studium stále roste. Oproti roku 2007/08 vzrostl celkový počet přijatých uchazečů na vysoké školy o 7,0 %. Lze předpokládat, že zájem uchazečů, a pokud to podmínky na vysokých školách umožní, tak i nárůst počtu studentů přijatých ke studiu na vysoké školy, bude v ná-

sledujících letech přetrvávat. „Čerství“ maturanti tvořili pouze 41,9 % všech přihlášených, 47,5 % všech přijatých a 48,4 % všech zapsaných uchazečů; jejich úspěšnost činí 83,1 %.

Od roku 2002/2003 byl zaznamenán značný nárůst počtu uchazečů o studium (i přijatých a zapsaných ke studiu) v bakalářských studijních programech, což je v souladu s vývojovým trendem posledních let, kdy se postupně zavádí třístupňová struktura studia a v případě restrukturovaných studijních programů nastupují studenti nejprve do bakalářských studijních programů, teprve po jejich absolutoriu mohou vstoupit do programu magisterského nebo odejít do praxe. Strukturalizace studia rovněž přispívá ke zlepšování vertikální dostupnosti ve vysokém školství.

Na vysoké školy se hlásí ve větší míře ženy (56,8 %), které od akademického roku 2005/2006 představují také nadpoloviční většinu přijatých (53,1 %) i zapsaných (53,1 %). Muži jsou však při přijímacím řízení úspěšnější (82,9 % úspěšnost)²³ v porovnání s ženami (71,4 % úspěšnost). Drtivou většinu uchazečů o prezenční studium tvoří 19 a 20letí, v roce 2008 tvořili 19letí celkem 47,3 % přihlášených do prezenčního studia a 20letí tvořili 22,4 %. Procento uchazečů starších 25 let se v současné době udržuje na úrovni 6,1 %.

Nejvyšší počet přihlášek podali uchazeči ke studiu humanitních a společenských oborů (29 %), ekonomických (28 %), technických (23 %) a pedagogických oborů (20 %).

²³ Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Pracovníci ve školství

Zaměstnanost ve školství a platová situace učitelů, pedagogických i nepedagogických pracovníků je jedním z podstatných témat, které zajímá nejen školskou veřejnost, ale i většinu populace. S výší platového ohodnocení učitelů mimo jiné úzce souvisí kvalita učitelského sboru. Další v současnosti velmi diskutovanou oblastí je struktura pedagogických pracovníků podle věku, kvalifikace a aprobací, praxe atd. Z těchto důvodů je třeba této oblasti věnovat velkou pozornost.

V roce 2008 pracovalo ve školství celkem 272,5 tisíce zaměstnanců,²⁴ z toho 233,3 tis. (85,6%) v regionálním školství a 37,1 tis. (13,6%) na veřejných vysokých školách.²⁵ Zbylých 2,1 tis. (0,8%) zaměstnanců bylo zaměstnáno ve státní správě, servisních organizacích přímo řízených MŠMT a ostatních organizačních složkách státu (jedná se o ostatní organizační složky státu spadající pod MŠMT).

Většinu zaměstnanců ve školství tvoří lidé, kteří pracují přímo na školách (mateřských, základních, středních, vyšších odborných, vysokých, školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami) a zabývají se výukou nebo jejím zajištěním – tito pracovníci se podílejí na celkové zaměstnanosti ve školství – 77,4%. Na zajišťování sociálního zázemí dětí, žáků a studentů (tzn. stravování, ubytování, volnočasové aktivity)²⁶ se podílí 21,8% zaměstnanců a v oblasti řízení školství pracuje 0,8% zaměstnanců.

Na zaměstnanosti ve školství se v roce 2008 podle druhu a typu školy nejvíce z celkového počtu zaměstnanců ve školství podíleli zaměstnanci na základních²⁷

24 Počet zaměstnanců je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok.

25 Včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS.

26 Přesně řečeno se jedná o stravování (školní jídelny a menzy), ubytování (domovy mládeže a koleje), volnočasové aktivity (základní umělecké školy, školní družiny a školní kluby, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, školská zařízení pro zájmové vzdělávání – střediska volného času, školy v přírodě, jiná školská účelová zařízení), ústavní a ochrannou výchovu a poradenství.

27 Základní školy bez ZŠ určených pro žáky se SVP.

(26,4%) a středních školách²⁸ (21,2%). Vysoké školy (mimo koleje a menzy) se podílely na zaměstnanosti ve školství 13,1%. Akademičtí pracovníci, vědeckí pracovníci a ostatní nepedagogičtí pracovníci tvoří 96,4% zaměstnanců veřejných vysokých škol, 3,6% pak tvoří zaměstnanci kolejí a menz, kteří se podílejí na sociálním zázemí studentů.

V následujícím textu budou údaje o zaměstnancích ve školství a jejich průměrných měsíčních mzdách uváděny **bez údajů o zaměstnancích státní správy (MŠMT, ČŠI)**, aby byly údaje porovnatelné s údaji za jiné resorty.

Mezi lety 2006 a 2008 celkový **počet zaměstnanců v regionálním školství** poklesl o 2,8 tis., z toho nejvíce u základních škol (o 2,3 tis.). Naopak na **veřejných vysokých školách** (včetně kolejí a menz a včetně údajů o zaměstnancích VŠZS a VŠLS) **počet zaměstnanců** stoupl mezi roky 2006 a 2008 o 1,4 tis., tedy o 4,1%.

Průměrná měsíční nominální mzda (včetně mimořádných zdrojů) v resortu školství v roce 2008 činila 21 901 Kč, z toho **v regionálním školství** 20 519 Kč a **na veřejných vysokých školách**²⁹ 30 535 Kč. Meziročně vzrostla průměrná měsíční **nominální mzda** ve školství celkem o 3,7%, v oblasti regionálního školství vzrostla meziročně o 3,4% a u vysokých škol o 4,4%. Ve vysokém školství byl nárůst měsíční nominální mzdy způsoben lepší efektivitou využití prostředků v rámci vlastních mzdových předpisů jednotlivých vysokých škol.

Úroveň **reálných mezd** ve školství (tzn. výše platů se zohledněním inflace v jednotlivých letech) v roce 2008 oproti roku 2007 **poklesla** o 2,4%, v regionálním školství meziročně o 2,7% a ve vysokém školství o 1,7%. Tento pokles je důsledkem faktu, že jak v resortu školství celkem, tak v regionálním školství byl meziroční nárůst průměrné měsíční nominální mzdy nižší než ná-

28 Střední školy bez SŠ určených pro žáky se SVP.

29 Včetně kolejí a menz, výzkumu a vývoje, VŠZS a VŠLS (placeni ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně doplňkové činnosti a ostatních aktivit).

Tabulka 32
Přůměrné přepočtené počty zaměstnanců podle druhů škol¹⁾ a veřejných VŠ v letech 2006–2008

	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	všichni zřizovatelé ¹⁾			z toho zřizovatel MŠMT, obec, kraj ⁴⁾		
Školství celkem	273 862	273 596	272 498	x	x	x
Regionální školství	236 085	234 899	233 315	217 793	216 303	214 387
z toho:						
Mateřské školy	30 579	30 885	31 625	29 666	29 946	30 636
Základní školy	82 702	82 023	80 586	80 188	79 327	77 716
Gymnázia a sportovní školy ⁶⁾	13 467	13 691	13 837	11 597	11 764	11 763
SOŠ a konzervatoře ²⁾	23 066	23 383	23 394	19 353	19 483	19 504
SOU včetně SPV	21 628	21 065	20 424	18 905	18 448	17 867
SŠ a konzervatoře určené pro žáky se SVP ²⁾	3 744	3 541	3 374	3 528	3 319	3 152
VOŠ	2 174	2 076	2 001	1 487	1 399	1 352
VŠ³⁾	35 678	36 597	37 124	x	x	x

Komentáře:

- Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 109 odst. 3 a 2 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).
- Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.
- Veřejné vysoké školy včetně koleji, menz, výzkumu a vývoje, VŠZS a VŠLS (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně doplňkové činnosti a ostatních aktivit).
- Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně magistrátních škol; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 109 odst. 3 (placení ze státního rozpočtu včetně ESF).
- Údaje o MŠ a ZŠ jsou včetně škol určených pro děti (žáky) se SVP.
- Sportovní školy jsou střední školy se sportovním zaměřením.

Zdroj: ÚIV

růst průměrné reálné mzdy v České republice a současně také nižší než v nepodnikatelské sféře. V oblasti vysokého školství vzrostla průměrná měsíční nominální mzda oproti minulému roku méně než v ČR celkem, ale více než v nepodnikatelské sféře. Průměrná měsíční reálná mzda zaměstnanců ve vysokém školství v roce 2008 meziročně poklesla, avšak tento pokles byl menší než meziroční pokles průměrné měsíční reálné mzdy v nepodnikatelské sféře. Tato situace nastala z důvodu vysoké inflace v roce 2008. Při vysokém růstu indexu spotřebitelských cen (za rok 2008 o 6,3 %) byla významná část mzdového růstu znehodnocena rostoucími cenami a reálná mzda v ČR celkem v roce 2008 vzrostla meziročně pouze o 2,1 % a v nepodnikatelské sféře a ve školství dokonce meziročně poklesla.

5.1 Pracovníci regionálního školství

5.1.1 Zaměstnanost v regionálním školství

Počet zaměstnanců v regionálním školství v roce 2008 činil 233,3 tis., což představuje pokles oproti roku 2007 o 1,6 tis. (0,7 %). Za poslední tři roky, tzn. od roku 2006 do roku 2008, poklesl počet zaměstnanců regionálního školství všech zřizovatelů o 2,8 tis. osob (tj. 1,2 %). Snížení počtu zaměstnanců v resortu školství ovlivňoval především demografický vývoj.

Největší pokles mezi roky 2008 a 2007 byl zaznamenán v případě **základních škol**, kdy počet zaměstnanců poklesl o 1,4 tis. (1,8 %). V pozadí tohoto snížení stojí především nepříznivý demografický vývoj týkající se poklesu počtu žáků základních škol. Klesl i počet zaměstnanců **středních odborných učilišť včetně středisek praktického vyučování** o 0,6 tis. (3,0 %). K mírnému snížení průměrného počtu zaměstnanců došlo také u **středních škol určených pro žáky se SVP a konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením**, o 0,2 tis. (4,7 %), a u **vyšších odborných škol** o 0,1 tis. (3,6 %). V případě **mateřských škol** jsme naopak zaznamenali meziroční nárůst průměrného počtu zaměstnanců o 0,7 tis. (2,4 %). Zde se již za-

číná projevovat postupný nárůst počtu dětí odrážející demografický vývoj posledních let. K mírnému zvýšení průměrného počtu zaměstnanců došlo také u **středních odborných škol a konzervatoří** – o 0,01 tis. (0,1 %) – a u **gymnází včetně škol s rozšířenou výukou sportovního zaměření** o 0,1 tis. (1,1 %).

Největší část zaměstnanců regionálního školství tvoří učitelé. V roce 2008 pracovalo v regionálním školství cca 131,9 tis. učitelů,³⁰ kteří tvořili 56,5 % všech zaměstnanců regionálního školství. Zúžíme-li výběr pouze na zřizovatele **MŠMT, obec, kraj**, jednalo se o 123,3 tis. učitelů, tj. 57,6 % zaměstnanců regionálního školství.

Mezi lety 2008 a 2007 celkový počet učitelů klesl o 1,0 tis. osob (tj. o 0,8 %), v období posledních tří let, tedy od roku 2006 do roku 2008, se jejich počet snížil o 1,9 tis. (tj. 1,4 %).

Nejvíce učitelů působí na základních školách – v roce 2008 to bylo 60,4 tis. Počet učitelů mateřských škol činil v roce 2008 celkem 23,4 tis. Na středních školách a konzervatořích působilo ve stejném roce 39,1 tis. učitelů, z toho 11,1 tis. na gymnáziích, 17,1 tis. na středních odborných školách a 8,4 tis. na středních odborných učilištích a 0,9 tis. na konzervatořích. Nejméně učitelů – což je dáno počtem těchto škol – je na středních školách určených pro žáky se SVP (1,6 tis.) a vyšších odborných školách (1,4 tis.).

5.1.2 Platy a platová úroveň v regionálním školství

V roce 2008 činila **průměrná nominální měsíční mzda zaměstnanců v regionálním školství** ve školách a školských zařízeních **všech zřizovatelů**³¹ 20 519 Kč a dosahovala 84,5 % průměrné celorepublikové mzdy. **Průměrná**

³⁰ Počet učitelů je uváděn jako průměrný přepočtený počet za kalendářní rok. Do kategorie učitel jsou zahrnuti i ředitelé škol a jejich zástupci, pokud vykonávají přímou vyučovací povinnost.

³¹ Za zaměstnance odměňované dle ustanovení § 109 odst. 3 a odst. 2 zákoníku práce.

Tabulka 33
Průměrné přepočtené počty učitelů podle druhů škol⁽³⁾⁽⁵⁾ v letech 2006–2008

	2006	2007	2005	2006 ⁷⁾	2007 ⁸⁾	2008 ⁸⁾
	všichni zřizovatelé ¹⁾			z toho zřizovatel MŠMT, obec, kraj ⁴⁾		
Regionální školství	133 793	132 876	131 876	125 343	124 463	123 338
z toho:						
Mateřské školy	22 564	22 765	23 378	22 125	22 306	22 901
Základní školy	62 871	61 933	60 404	61 390	60 598	59 008
Gymnázia a sportovní školy ⁶⁾	10 776	10 960	11 075	9 299	9 434	9 450
SOŠ a konzervatoře ²⁾	17 794	17 976	18 006	14 904	14 982	15 017
SOU včetně SPV	8 651	8 493	8 359	7 707	7 561	7 423
SŠ a konzervatoře určené pro žáky se SVP ²⁾	1 844	1 685	1 610	1 715	1 555	1 479
VOŠ	1 576	1 500	1 447	1 085	1 030	997

Komentáře:

- 1 Školy a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně soukromých a církevních škol; zákoník práce, § 109 odst. 3 a odst. 2 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).
- 2 Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepočtená data podle původní metodiky.
- 3 Regionální školství podle jednotlivých druhů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.
- 4 Školy zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně magistrátních škol; zákoník práce, § 109 odst. 3 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF).
- 5 Údaje o MŠ a ZŠ jsou včetně škol určených pro děti (žáky) se SVP.
- 6 Sportovní školy jsou střední školy se sportovním zaměřením.
- 7 Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou v roce 2006 a 2007 dle výkazu P1-04 vykazováni pouze ze státního rozpočtu bez ESF.
- 8 Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou od roku 2008 dle výkazu P1-04 vykazováni pouze ze státního rozpočtu, včetně ESF.

Zdroj: ÚIV

nominální měsíční mzda učitelů (včetně ředitelů a zástupců ředitele) v regionálním školství pak dosahovala částky 24 661 Kč a převyšovala průměrnou republikovou mzdu o 1,6 %.

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů od roku 2006 rostou na všech druzích škol. Z hlediska **meziročního vývoje mezd** byla v roce 2008 průměrná měsíční nominální mzda jak zaměstnanců, tak učitelů o 3,4 % vyšší oproti předchozímu roku. Ve dvouletém období, tedy mezi roky 2006 a 2008, pak vzrostly průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců o 9,2 % a u učitelů o 9,1 %. K nárůstu nominálních mezd došlo na všech druzích škol, nejvýrazněji v případě vyšších odborných škol.

Pokud však bereme v úvahu i vliv inflace a porovnáme-li tedy průměrné měsíční **reálné mzdy v regionálním školství** (při použití stálých cen roku 2006), je naopak zřejmý **nepříznivý vývoj platové situace zaměstnanců a klesající tendence ve vývoji mezd**. V roce 2008 oproti roku 2007 obecně poklesly reálné mzdy zaměstnanců o 2,7 %, učitelů o 2,8 %. Ve dvouletém horizontu, tzn. oproti roku 2006, jsme zaznamenali 0,1 % pokles průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců i učitelů. Reálné mzdy zaměstnanců a učitelů v regionálním školství klesly u všech typů škol, nejvíce však v případě gymnázií, naopak relativně nejnižší pokles jsme zaznamenali u vyšších odborných škol.

V poměru ke mzdové úrovni v celé České republice byli nejlépe hodnoceni v roce 2008 učitelé vyšších odborných škol, jejich průměrná měsíční mzda převyšovala průměrnou měsíční mzdu v České republice o 14,5 %, dále učitelé středních škol určených pro žáky se SVP (o 11,0 % více) a učitelé gymnázií včetně středních škol se sportovním zaměřením (o 9,5 % více).

Za rok 2008 bylo ve školství vyplaceno celkem 71 336,6 mil. Kč na **mzdy a platy** (bez OPPP/OON), tj. z prostředků státního rozpočtu včetně mimorozpočtových zdrojů. Celkový objem mzdových prostředků se oproti stejnému období předchozího roku zvýšil o 3,3 %.

Mzdy a platy učitelů činily za rok 2008 celkem 67,9 % celkového objemu vyplacených mzdových prostředků v regionálním školství. Zbytek, tj. 32,1 %, připadá na mzdy a platy ostatních pedagogických a nepedagogických pracovníků.

Průměrná nominální mzda zaměstnanců **mateřských škol** v roce 2008 činila 17 589 Kč, učitelů 19 866 Kč. Nominální mzdy se v porovnání s rokem 2007 zvýšily o 3,4 % v případě zaměstnanců i učitelů. Naproti tomu reálné mzdy zaměstnanců mateřských škol z důvodu vysoké inflace proti předchozímu roku klesly o 2,7 %, v případě učitelů o 2,8 %.

Průměrná nominální mzda zaměstnanců **základních škol** v roce 2008 činila 22 105 Kč, učitelů 25 209 Kč. Oproti předchozímu roku vzrostla nominální mzda o 3,4 %, u učitelů o 3,6 %. Průměrná měsíční reálná mzda zaměstnanců základních škol dosahovala 20 228 Kč (23 069 Kč v případě učitelů) a v porovnání s rokem 2007 poklesla o 2,7 %, v případě učitelů o 2,5 %.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců **gymnázií (včetně středních škol se sportovním zaměřením)** byly v roce 2008 v porovnání s rokem 2007 vyšší o 3,1 %, mzdy učitelů o 3,0 %. Průměrná nominální mzda zaměstnanců gymnázií činila v roce 2008 celkem 24 241 Kč, učitelů 26 581 Kč. Reálná mzda zaměstnanců gymnázií, která v roce 2008 dosahovala 22 183 Kč, resp. učitelů 24 324 Kč, se v porovnání s předchozím rokem snížila o 3,1 %, resp. o 3,0 % u učitelů.

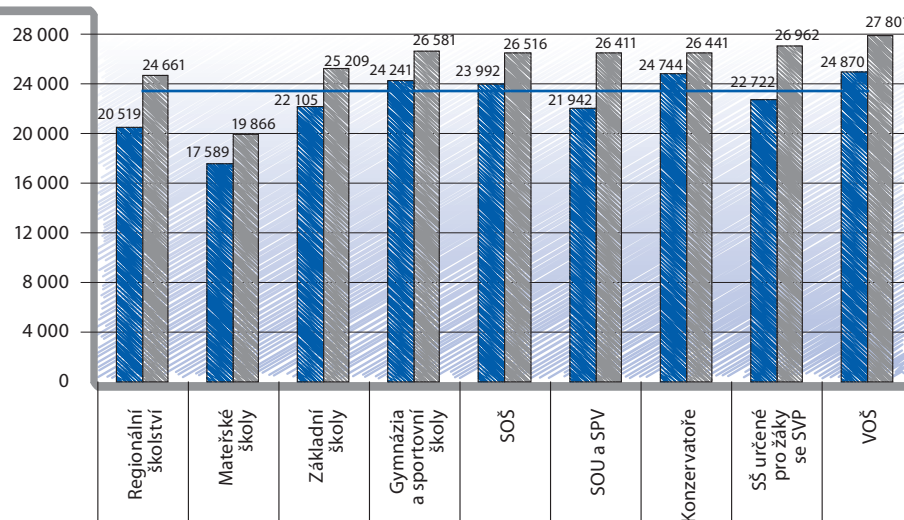
U zaměstnanců **středních odborných škol a konzervatoří** průměrná nominální mzda v roce 2008 činila 24 023 Kč a 26 509 Kč v případě učitelů, což představuje v obou případech (učitelé i zaměstnanci) meziroční nárůst o 3,5 %. Průměrná měsíční reálná mzda stejně jako u pracovníků ostatních druhů škol v porovnání s předchozím rokem klesla – meziroční pokles činí u zaměstnanců 2,6 % a u učitelů o 2,7 %.

Průměrné nominální měsíční mzdy zaměstnanců **středních škol určených pro žáky se SVP a konzervatoří pro žáky se zdravotním postižením** se meziročně

Obrázek 22

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů¹⁾²⁾³⁾ (za všechny zřizovatele) v porovnání se mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v roce 2008

■ nominální mzda zaměstnanců
 ■ nominální mzda učitelů
 — nominální mzda v nepodnikatelské sféře

Komentáře:

1 Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákoník práce, § 109 odst. 3 a 2 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).

2 Regionální školství podle druhů a typů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

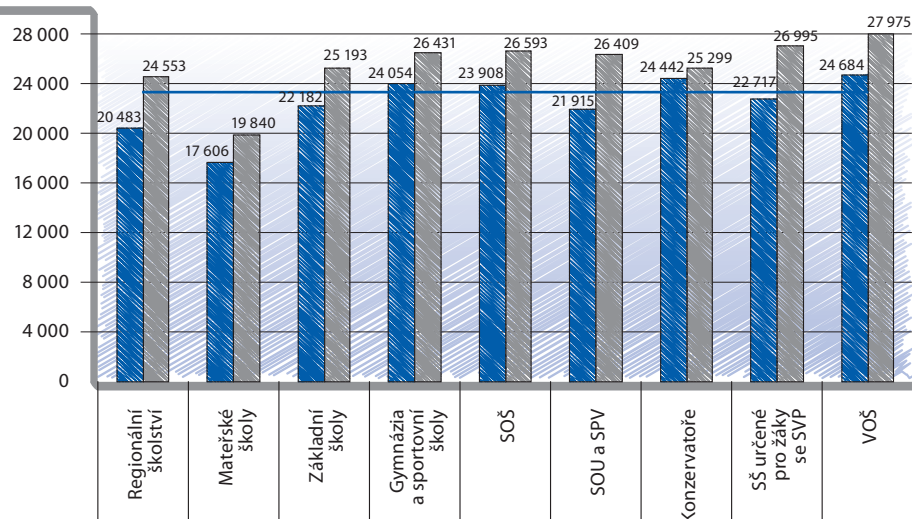
3 Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou od roku 2008 dle výkazu P1-04 vykazováni pouze ze státního rozpočtu, včetně ESF.

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Obrázek 23

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů¹⁾²⁾ (za zřizovatele MŠMT, obec, kraj) v porovnání se mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v roce 2008

■ nominální mzda zaměstnanců
 ■ nominální mzda učitelů
 — nominální mzda v nepodnikatelské sféře

Komentáře:

1 Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji; zákoník práce, § 109 odst. 3, pouze ze státního rozpočtu, včetně ESF.

2 Regionální školství podle druhů a typů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Tabulka 34

Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů regionálního školství podle druhů škol^{3,4)} v letech 2006–2008 (všichni zřizovatelé)¹⁾

	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	zaměstnanci			z toho učitelé		
ČR	20 844 Kč	22 384 Kč	24 282 Kč	.	.	.
Regionální školství	18 787 Kč	19 842 Kč	20 519 Kč	22 598 Kč	23 858 Kč	24 661 Kč
Mateřské školy	16 115 Kč	16 973 Kč	17 589 Kč	18 266 Kč	19 216 Kč	19 866 Kč
Základní školy	20 337 Kč	21 370 Kč	22 105 Kč	23 097 Kč	24 327 Kč	25 209 Kč
Gymnázia a sportovní školy ⁵⁾	22 055 Kč	23 515 Kč	24 241 Kč	24 231 Kč	25 819 Kč	26 581 Kč
SOŠ a konzervatoře ²⁾	21 864 Kč	23 200 Kč	24 023 Kč	24 156 Kč	25 619 Kč	26 509 Kč
SOU včetně SPV	19 933 Kč	21 133 Kč	21 942 Kč	24 114 Kč	25 541 Kč	26 411 Kč
SŠ a konzervatoře určené pro žáky se SVP ²⁾	20 693 Kč	22 063 Kč	22 786 Kč	24 176 Kč	26 158 Kč	26 988 Kč
VOŠ	22 292 Kč	23 859 Kč	24 870 Kč	24 921 Kč	26 712 Kč	27 801 Kč

Komentáře:

1 Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně soukromých a církevních škol; zákoník práce, § 109 odst. 3 a odst. 2 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).

2 Od 1. 1. 2006 došlo ke změně ve vykazování, kdy dříve byla data za konzervatoře vykazována v rámci středních odborných škol, ale vzhledem k zachování homogenity časových řad uvádíme přepracovaná data podle původní metodiky.

3 Regionální školství podle jednotlivých druhů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

4 Údaje o MŠ a ZŠ jsou včetně škol určených pro děti (žáky) se SVP.

5 Sportovní školy jsou střední školy se sportovním zaměřením.

6 Učitelé regionálního školství, ZŠ, SŠ jsou od roku 2008 dle výkazu P1-04 vykazováni pouze ze státního rozpočtu, včetně ESF.

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

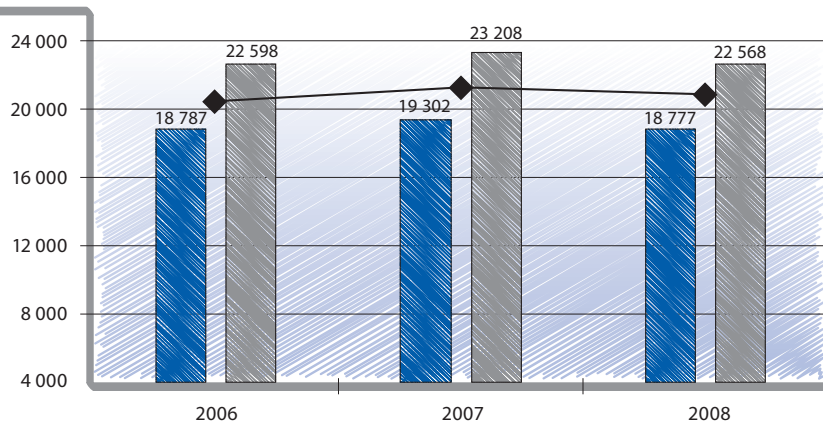
Obrázek 24

Průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců a učitelů^{1,2)} v regionálním školství za všechny zřizovatele v porovnání s reálnou mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v letech 2006–2008 (index spotřebitelských cen pro rok 2006 = 100 %)

■ Reálná mzda zaměstnanců

■ Reálná mzda učitelů

◆ Reálná mzda v nepodnikatelské sféře

Komentáře:

1 Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji, včetně církevních a soukromých škol; zákoník práce, § 109 odst. 3 a 2 (placení ze státního rozpočtu, včetně ESF, včetně jiné činnosti a ostatních zdrojů).

2 Regionální školství podle druhů a typů škol, včetně ředitelů škol a školských zařízení a zástupců ředitelů.

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Tabulka 35

Průměrné přepočtené počty zaměstnanců (počet osob) a průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS a včetně prostředků na projekty EU podle kategorií zaměstnanců za rok 2008 a jejich meziroční index

Kategorie zaměstnanců placených ze státního rozpočtu	Průměrný evidenční počet zaměstnanců za rok 2008	Průměrná měsíční mzda za rok 2008 ¹⁾	Index 2008/2007	
			průměrného evidenčního počtu zaměstnanců	průměrné měsíční mzdy
Zaměstnanci celkem (ze SR včetně ESF)	33 055,4	29 384 Kč	101,3 %	104,3 %
v tom				
zaměstnanci veřejných vysokých škol	27 702,5	28 070 Kč	102,1 %	104,9 %
zaměstnanci VŠZS, VŠLS	35,1	20 028 Kč	50,4 %	101,6 %
zaměstnanci kolejí	671,9	16 465 Kč	84,8 %	106,7 %
zaměstnanci menz	667,6	14 898 Kč	109,2 %	105,4 %
zaměstnanci výzkumu a vývoje (z kap. 333-MŠMT)	3 867,9	43 288 Kč	103,9 %	100,5 %
prostředky na projekty EU	110,5	41 259 Kč	36,9 %	119,3 %
Akademičtí pracovníci	16 976,6	35 529 Kč	102,7 %	103,1 %
v tom				
pedagogičtí pracovníci VaV	543,5	37 198 Kč	105,8 %	103,6 %
profesoři	1 890,3	57 596 Kč	103,3 %	103,5 %
docenti	3 384,2	44 409 Kč	100,8 %	103,6 %
odborní asistenti	8 914,2	30 306 Kč	102,8 %	103,2 %
asistenti	1 652,7	23 843 Kč	105,0 %	101,6 %
lektori	591,7	24 032 Kč	101,8 %	101,1 %
Vědeckí pracovníci	1 755,6	29 297 Kč	99,8 %	104,3 %
Technicko-hospodářští pracovníci	9 460,4	25 558 Kč	102,0 %	106,4 %
Provozní pracovníci	3 548,8	13 947 Kč	98,6 %	104,8 %
Obchodně-provozní pracovníci	477,3	14 678 Kč	99,9 %	105,5 %

Komentáře:

1 Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (zákoník práce, § 109 odst. 2).

Zdroj: ÚIV

zvýšily o 3,3 %, mzdy učitelů o 3,2 %. V případě průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců naopak došlo k meziročnímu poklesu o 2,8 %, u učitelů o 2,9 %.

V případě zaměstnanců a učitelů **středních odborných učilišť (včetně středisek praktického vyučování)** činila průměrná nominální mzda zaměstnanců 21 942 Kč a učitelů 26 411 Kč. Meziroční nárůst nominální mzdy pak představuje 3,8 % u zaměstnanců a 3,4 % u učitelů. Průměrná reálná mzda však v roce 2008 činila 20 079 Kč (resp. 24 169 Kč) a oproti předešlému roku klesla u zaměstnanců o 2,3 %, u učitelů o 2,7 %.

Relativně nejvyšší meziroční nárůst průměrné nominální měsíční mzdy jsme v rámci uvedených druhů škol zaznamenali u zaměstnanců a učitelů **vyšších odborných škol**, který činil 4,2 %, resp. 4,1 % v případě učitelů. Průměrná nominální mzda zaměstnanců VOŠ dosahovala v roce 2008 celkem 24 870 Kč (27 801 Kč u učitelů). Reálná mzda zaměstnanců v porovnání s předchozím rokem však – stejně jako u všech ostatních druhů škol – klesla o 1,9 % a u učitelů o 2,1 %.

5.2 Pracovníci veřejných vysokých škol

5.2.1 Kvalifikační struktura akademických pracovníků

V roce 2008 působilo na veřejných vysokých školách 16 977 **akademických pracovníků**,³² což představuje o 451 osob více než v předešlé roce 2007. Počet vědeckých pracovníků na veřejných vysokých školách činil ve stejném roce 1 756 osob a vzhledem k minulému roku se jedná o zanedbatelný pokles (3 osoby).

Při pohledu na **kvalifikační strukturu** zjistíme, že z celkového počtu akademických pracovníků bylo v roce 2008 celkem 544 pedagogických pracovníků výzkumu

³² Akademickými pracovníky jsou zaměstnanci vysoké školy, kteří vykonávají pedagogickou, vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Zahrnují profesory, docenty, odborné asistenty, asistenty, lektory a vědecké, výzkumné a vývojové pracovníky podílející se na pedagogické činnosti. Akademickí pracovníci plní na veřejné vysoké škole funkci učitelů.

a vývoje, 1 890 profesorů, 3 384 docentů, dále 8 914 odborných asistentů, 1 653 asistentů a 592 lektorů. Podíl profesorů mezi všemi akademickými pracovníky tak činil 11,1 %, v případě docentů 19,9 % (v roce 2007 se jednalo o 11,1 % profesorů a 20,3 % docentů).

Zaměříme-li se podrobněji **na změny počtu akademických pracovníků v jednotlivých kvalifikačních kategoriích**, lze říci, že ve všech kvalifikačních skupinách tento počet oproti minulému roku mírně stoupl. Počet profesorů vzrostl v roce 2008 meziročně o 60 osob a počet docentů se zvýšil o 27 osob. Nejvyšší meziroční nárůst byl zaznamenán v kategorii odborní asistenti – jejich počet vzhledem k předešlému roku stoupl o 246 osob.

Procentuální zastoupení docentů a profesorů je na jednotlivých vysokých školách rozdílné. Relativně největší **podíl profesorů** lze nalézt na většině uměleckých vysokých škol (AMU v Praze, AVU v Praze, JAMU v Brně), kde tvoří 17,0 % až 22,1 % všech akademických pracovníků dané veřejné vysoké školy. Naopak nejnižší zastoupení profesorů z celkového počtu akademických pracovníků je na VŠ polytechnické Jihlava (3,7 %), dále na SU v Opavě (6,2 %), U Hradec Králové (7,5 %) a ZČU v Plzni (7,9 %).

Nejvyšší podíl **docentů** na celkovém počtu akademických pracovníků je registrován na JAMU v Brně (26,5 %), na AMU v Praze (26,0 %), na VUT v Brně (24,5 %), dále na VŠCHT v Praze (23,4 %), na VŠE v Praze (23,0 %), na ČVUT v Praze (22,2 %), UK v Praze (21,0 %) a na MU (20,8 %). Naopak relativně nejnižší zastoupení docentů mezi akademickými pracovníky lze nalézt na VŠ polytechnické Jihlava (7,7 %) a na VŠTE v Č. Budějovicích (8,4 %).

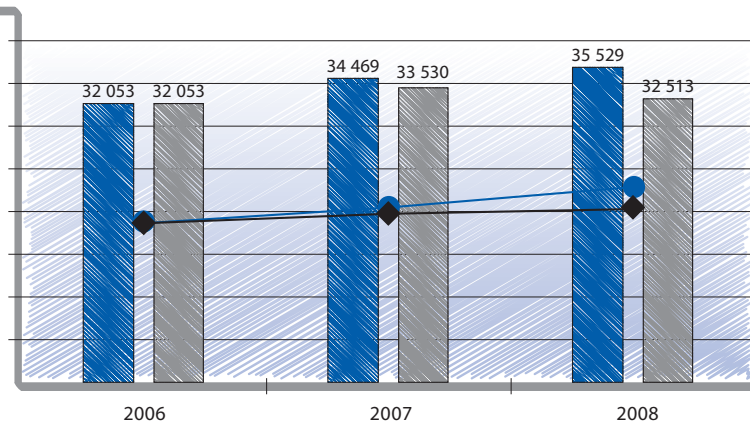
5.2.2 Veřejné vysoké školy – průměrné přepočtené počty pracovníků a průměrné měsíční mzdy

V letech 2006–2008 rostl průměrný přepočtený počet zaměstnanců veřejných vysokých škol i jejich průměrné měsíční nominální mzdy.

Obrázek 25

Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy akademických pracovníků¹⁾ placených ze státního rozpočtu v porovnání se mzdou v ČR v letech 2006–2008 (index spotřebitelských cen pro rok 2006 = 100 %)

- Nominální měsíční mzda akad. prac. celkem VVŠ
- Reálná měsíční mzda akad. prac. celkem VVŠ
- Nominální mzda v ČR
- Reálná mzda v ČR

Komentáře:

1 Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu (zákoník práce, § 109 odst. 2).

Zdroj: ÚIV, ČSÚ

Počet zaměstnanců veřejných vysokých škol³³ činil v roce 2008 cca 33,1 tis., přičemž tento počet oproti předšlému roku vzrostl o 1,3 %. Z tohoto celkového počtu tvořili zaměstnanci vysokých škol 27,7 tis., dále 1,4 tis. připadalo na zaměstnance kolejí a menz, VŠZS a VŠLS a na pracovníky pracující na projektech EU a 3,9 tis. na zaměstnance VaV z prostředků kapitoly 333. Vzhledem k minulému roku došlo k poklesu počtu pracovníků kolejí, menz, VŠZS a VŠLS (o 0,1 tis. osob) a rovněž ke snížení počtu pracovníků zapojených v projektech EU (o 0,2 tis.). V roce 2008 pracovalo na veřejných vysokých školách **17,0 tis. akademických pracovníků a 1,8 tis. pracovníků ve výzkumu a vývoji.**

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol v roce 2008 činila 29 384 Kč (jedná se o 121,0 % celorepublikové průměrné mzdy), přičemž u zaměstnanců kolejí to bylo 16 465 Kč (67,8 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnanců menz 14 898 Kč (61,4 % celorepublikové průměrné mzdy), u zaměstnanců VŠZS a VŠLS to bylo 20 028 Kč (82,5 % celorepublikové průměrné mzdy) a u zaměstnanců samotných škol 28 070 Kč (115,6 % celorepublikové průměrné mzdy). Průměrná měsíční nominální mzda **akademických pracovníků** představovala částku 35 529 Kč (146,3 % celorepublikové průměrné mzdy). Podle **kategorií akademických pracovníků³⁴** pobírali nejvíce profesori (57 596 Kč) a nejméně asistenti (23 843 Kč).

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol³³ v roce 2008 proti minulému roku vzrostla, a to o 4,3 %. Nejvíce stouply průměrné měsíční nominální mzdy u zaměstnanců zapojených v projektech EU (o 19,3 %), což je však především důsledkem výrazného poklesu celkového počtu zaměstnanců v těchto projektech. Dále došlo k poměrně vysokému

nárůstu mezd zaměstnanců kolejí (o 6,7 %), zaměstnanců menz (o 5,4 %) a zaměstnanců veřejných vysokých škol (o 4,9 %). Naopak nejméně vzrostly mzdy lektorů (o 1,1 %).

Průměrná měsíční reálná mzda zaměstnanců veřejných vysokých škol³³ – ve stálých cenách roku 2006 – **klesla oproti roku 2007** o 1,8 %. Meziroční pokles průměrné měsíční reálné mzdy se nejvíce projevil u lektorů (o 4,9 %), asistentů (o 4,4 %) a akademických pracovníků (o 3,0 %). Reálné mzdy stouply pouze v případě zaměstnanců zapojených v projektech EU, a to o 12,3 % (jak již bylo poznamenáno, je to způsobeno výrazným meziročním poklesem počtu pracovníků), a dále nepatrně meziročně vzrostly i reálné mzdy zaměstnanců kolejí (o 0,4 %).

5.3 Evropský sociální fond – ESF

Evropský sociální fond (ESF) je jeden ze čtyř Strukturálních fondů Evropské unie, který se po vstupu ČR do EU stal hlavním zdrojem finanční pomoci mj. i v oblasti rozvoje celoživotního učení. MŠMT se podílelo na zpracování důležitých dokumentů, na jejichž základě jsou České republice poskytovány prostředky z ESF. Díky tomu se také zvýšila možnost efektivněji a účinněji naplňovat dva strategické dokumenty českého školství: Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílou knihu) a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR.

5.3.1 Regionální školství a ESF

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců regionálního školství placených z prostředků ESF³⁵ za rok 2008 činil 145,8 osoby. Z toho 85,3 % (tj. 124,4 přepočtené osoby) připadá na pedagogické pracovníky a 14,7 % (tj. 21,4 přepoč-

33 Včetně kolejí, menz, VŠZS, VŠLS a zaměstnanců na projekty EU.

34 Jedná se o akademické pracovníky (placené ze státního rozpočtu) veřejných vysokých škol celkem včetně kolejí a menz (bez VŠZS a VŠLS).

35 Zřizovatelé: MŠMT, obec, kraj; zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, § 109 odst. 3.

Tabulka 36

Průměrné přepočtené počty a mzdové prostředky (v tis. Kč) zaměstnanců regionálního školství a veřejných vysokých škol vyplacených z ESF za rok 2008¹⁾

		Přepočtený počet zaměstnanců	Mzdové prostředky celkem (v tis. Kč)		Průměrný měsíční plat/mzda (bez OPPP/OON)	
			celkem	v tom		
				OPPP/OON		platy/mzdy
RgŠ územních celků¹⁾		145,8	73 118,0	56 891,8	16 226,1	9 272 Kč
v tom	pedagogičtí pracovníci	124,4	.	.	11 946,9	8 001 Kč
	nepedagogičtí pracovníci	21,4	.	.	4 279,2	16 663 Kč
Veřejné vysoké školy²⁾		110,5	136 116,2	81 413,8	54 702,4	41 259 Kč

Komentáře:

1 Školy, předškolní a školská zařízení zřizované MŠMT, obcemi, kraji; zákoník práce, § 109 odst. 3, prostředky vyplacené na projekty ESF.

2 Průměrná mzda je vypočtena ze mzdových prostředků poskytnutých z ESF; zákoník práce, § 109 odst. 2.

Zdroj: ÚIV

tené osoby) na nepedagogické pracovníky. V regionálním školství bylo za rok 2008 celkem vyplaceno 16,2 mil. Kč na platy z ESF (bez OPPP/OON) za všechny zaměstnance, z toho pedagogickým pracovníkům 11,9 mil. Kč a nepedagogickým pracovníkům 4,3 mil. Kč.

5.3.2 Veřejné vysoké školy a ESF

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců **veřejných vysokých škol** placených z prostředků ESF za rok 2008 činil 110,5. Z prostředků přidělených organizacím z ESF bylo vyplaceno na mzdy (bez OPPP/OON) 54,7 mil. Kč.

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Financování školství

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jím řízené organizační složky státu, příspěvkové organizace a veřejné vysoké školy hospodařily v roce 2008 podle zákona č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2008, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o státním rozpočtu na rok 2008 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky svým usnesením č. 553 ze dne 5. 12. 2007. Během roku 2008 došlo k úpravám schváleného rozpočtu, jednalo se jednak o přesuny v rámci kapitoly 333 MŠMT, jednak o převody mezi jinými rozpočtovými kapitolami a rozpočtem kapitoly 333 MŠMT. V průběhu roku bylo realizováno 39 rozpočtových opatření. V oblasti příjmů došlo oproti schválenému rozpočtu k nárůstu o 561 479,00 tis. Kč, v oblasti výdajů se jednalo o nárůst o 1 482 833,00 tis. Kč. Tento nárůst se týkal jak běžných, tak i kapitálových výdajů. Schválený rozpočet kapitoly 333 MŠMT činil v oblasti výdajů 119 211 935,00 tis. Kč, v oblasti příjmů 600 610,00 tis. Kč včetně příjmů z EU. Skutečné plnění rozpočtu k 31. 12. 2008 dosáhlo v oblasti příjmu 3 331 198,80 tis. Kč a v oblasti výdajů 119 382 698,35 tis. Kč. Ze 78,2 % se na plnění příjmů podílely převody finančních prostředků z rezervních fondů organizačních složek státu. Po konsolidaci, tedy očištění od převodů z rezervních fondů, činily příjmy 727 451,03 tis. Kč. Naprostou většinu (98,7 %) těchto příjmů činily příjmy z rozpočtu Evropské unie a EHP/Norsko. V souvislosti s informacemi o plnění státního rozpočtu je třeba zmínit, že od 1. 3. 2008 došlo vlivem aplikace zákona č. 26/2008 Sb. ke změně zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů. Vlivem této změny se nevyčerpané rozpočtované finanční prostředky nepřevádí do rezervního fondu organizačních složek státu, ale organizační složky státu na konci roku vypočítávají a sledují nároky z nespotřebovaných výdajů. Z praktického pohledu tedy došlo k poklesu výdajů na vzdělávání a údaje za rok 2008 nejsou plně porovnatelné s údaji vykazovanými v předchozích letech. Po konsoli-

dací výdaje na vzdělávání kapitoly 333 MŠMT vzrostly o 3,42 % (běžné výdaje – nárůst o 3,88 %, kapitálové výdaje – pokles o 3,31 %).

Hospodaření s prostředky státního rozpočtu v resortu školství, mládeže a tělovýchovy se v roce 2008 řídilo zejména: zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

6.1 Financování regionálního školství

Podle ustanovení § 161 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanovuje MŠMT republikové normativy jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby³⁶ pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných kraji,

³⁶ Jedná se o výdaje na stravování, ubytování, poradenské služby, DVPP, zájmové vzdělávání a ostatní volnočasové aktivity a dále příplatek související se zdravotním postižením dětí, žáků nebo studentů.

obcemi a svazky obcí na kalendářní rok. Objemem výdajů se zde míní celková výše přímých neinvestičních výdajů poskytovaných ze státního rozpočtu, členěných na mzdové prostředky včetně odvodů a na ostatní neinvestiční výdaje. Součástí republikových normativů je také vyjádření limitu počtu zaměstnanců připadajících na 1000 dětí, žáků nebo studentů v dané věkové kategorii. Počínaje rokem 2006 byla zavedena nová normativní kategorie – dítě, žák, student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy (3–18 let).

Regionální školství bylo kromě výkonového financování pomocí republikových normativů financováno rovněž finančními prostředky určenými na rozvojové programy, a to v souladu s § 163 školského zákona.

Za **použití republikových normativů** provedlo ministerstvo **rozpis přímých neinvestičních výdajů** rozpočtovaných na rok 2008 v kapitole 333 MŠMT na jednotlivé krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy (dále MHMP). Krajské úřady a MHMP pak za použití krajských normativů provedly rozpis a převedení těchto finančních prostředků jednotlivým právníkům osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení. Krajské normativy jsou upraveny **vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativích**, ve znění pozdějších předpisů.

Meziročně došlo ke zvýšení výše normativů ve všech normativních kategoriích. Porovnáním jednotlivých ukazatelů zjistíme, že ukazatel mzdových výdajů zaznamenal růst, naproti tomu ukazatel ostatních neinvestičních výdajů pokles.

Prostředky ve výši 72 020 670,00 tis. Kč³⁷ **poskytované školám a školským zařízením, jejichž zřizovateli jsou obce, kraje nebo dobrovolné svazky obcí** (DSO), byly z kapitoly MŠMT poskytovány neinvestičními transfery do rozpočtu krajů a MHMP. Krajské úřady a MHMP tyto prostředky přidělovaly podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů,

ze svého rozpočtu přímo jednotlivým školám a školským zařízením. Pro školy a školská zařízení zřizované krajem byl převeden objem finančních prostředků ve výši 29 471 566,00 tis. Kč, pro školy a školská zařízení zřizované obcemi 42 549 104,00 tis. Kč.

Prostředky poskytované soukromým školám a školským zařízením jsou ze státního rozpočtu do rozpočtů krajů a MHMP poskytovány jako účelové. Kraje a MHMP tyto prostředky poskytovaly podle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Výše dotací soukromým školám a školským zařízením sledovaná pod účelovým znakem 33155 činila za rok 2008 celkem 3 941 870,00 tis. Kč a byly rozděleny mezi 589 subjektů.

Neinvestiční transfer v celkové výši 78 403 736,62 tis. Kč mimo výše zmíněné finanční prostředky tvořily ještě přímé výdaje na vzdělávání pro sportovní gymnázia (63 442,00 tis. Kč), finanční prostředky na rozvojové programy (652 048,08 tis. Kč), programy protidrogové politiky a sociální prevence a prevence kriminality (15 035,32 tis. Kč), projekty integrace romské komunity (8 229,08 mil. Kč), programy vzdělávání národnostních menšin a multikulturní výchovy (1 635,45 tis. Kč), soutěže (25 280,49 tis. Kč), nákup učebních a kompenzačních pomůcek (6 339,0 tis. Kč), programy kofinancované z EU (1 658 979,30 tis. Kč) a další výdaje (10 207,9 tis. Kč).

Regionálnímu školství ve správě územně samosprávných celků byly dále zaslány transferem investiční finanční prostředky určené na učební a kompenzační pomůcky, a to ve výši 10 999,00 tis. Kč, a finanční prostředky ve výši 203 103,96 tis. Kč v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

MŠMT ekonomicky zabezpečovalo i 117 **církevních škol a školských zařízení** z celkového počtu 120, kterým zasílalo v souladu s § 162 zákona č. 561/2004 Sb.,

37 Finanční prostředky sledované pod účelovým znakem 33353.

o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, provozní dotace (skutečnost 927 994,00 tis. Kč) přímo z účtu MŠMT u ČNB. Pro rozpis rozpočtu byla použita soustava normativů (základní normativ a normativní příplatky) stanovená MŠMT. Kromě provozní dotace byly církevním školám a školským zařízením poskytnuty finanční prostředky určené na rozvojové programy a další účelové dotace na projekty včetně finančních prostředků určených na projekty spolufinancované z rozpočtu EU. Celkový objem finančních prostředků vyplacených církevním školám a školským zařízením činil 953 472,03 tis. Kč. Církevní školy dále obdržely 3 196,00 tis. Kč na nákup učebních a kompenzačních pomůcek.

MŠMT poskytovalo plné ekonomické zajištění příspěvkem 73 školám a školským zařízením poskytujícím vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (11) a zajišťujícím ústavní a ochrannou výchovu (62), jejichž je zřizovatelem. Skutečné čerpání výdajů bylo u těchto organizací vykázáno ve výši 1 972 171,99 tis. Kč. Školy zřízené MŠMT dále obdržely 1 296,97 tis. Kč na nákup učebních a kompenzačních pomůcek.

Veřejné výdaje na regionální školství

Zcela zásadním způsobem změnila systém regionálního školství reforma veřejné správy. V oblasti školství začala zánikem školských úřadů k 31. 12. 2000, pokračovala v roce 2001 decentralizací zřizovatelských funkcí škol a školských zařízení z ministerstva (z MŠMT, u zemědělského učitelského školství z MZe) na kraje, s výjimkou zařízení pro ústavní výchovu a ochrannou výchovu a preventivně výchovnou péči. Jednalo se o nejrozsáhlejší decentralizaci výkonu státní správy, která byla završena zrušením okresních úřadů ke dni 31. 12. 2002 a přesunem jejich kompetencí na kraje a obce s rozšířenou působností. Od roku 2003 do současnosti se finanční toky ve vzdělávání v podstatě nezměnily.

Výdaje na regionální školství, tedy na vzdělávání³⁸ od úrovně předškolního do vyššího odborného vzdělávání a na školská zařízení, v roce 2008 činily 109 957 338,98 tis. Kč. MŠMT se na těchto výdajích podílelo více než 75 %, většina finančních prostředků určených pro regionální školství byla transferem převedena do místních rozpočtů (78 604 675,29 tis. Kč). Výdaje regionálního školství byly více než z 90 % tvořeny neinvestičními výdaji. Podíl těchto výdajů na sezónně očištěném HDP dosáhl 3,0 %.

Běžné (neinvestiční) výdaje na regionální školství (včetně mzdových výdajů a výdajů na sociální a zdravotní pojištění) dosáhly 99 394 931,95 tis. Kč. **Kapitálové (investiční) výdaje na regionální školství** v běžných cenách činily 10 562 407,03 tis. Kč.

Údaje týkající se regionálního školství jsou uvedeny do souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se např. o zrušení speciálních škol jako samostatného druhu škol. Výdaje těchto druhů škol byly započteny do předškolního vzdělávání, základního vzdělávání a středního vzdělávání. Největší část výdajů v regionálním školství byla v roce 2008, stejně jako v roce předchozím, vynaložena na základní vzdělávání včetně školních družin a klubů (45,1 %), následovalo střední vzdělávání včetně konzervatoří³⁹ a vyšší odborné vzdělávání (30,5 %) a předškolní vzdělávání (12,8 %).

Výdaje na regionální školství ve stálých cenách roku 2005 meziročně klesly (o 2,7 %), v běžných cenách byl

³⁸ Oblast regionálního školství je vymezena rozpočtovým odvětvím 31 a částí odvětví 32 s očištěním o seskupení paragrafů 326x (správa ve vzdělávání) a seskupení paragrafů 321x a 322x (vysoké školy).

³⁹ Na základě změn rozpočtové skladby platných od 1. 1. 2007 je možné sledovat výdaje na konzervatoře odděleně, vzhledem k prezentaci údajů v tříleté časové řadě je uvádíme společně s výdaji středních odborných škol a vyšších odborných škol jako v předchozích letech.

Tabulka 37
Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2006–2008 a jejich podíl na HDP (v mil. Kč)

Případné aktualizace údajů publikovaných ČSÚ byly zpětně promítnuty i do předchozích období, se staršími publikacemi nemusí souhlasit.		2006	2007	2008 ²⁾
Hrubý domácí produkt v běžných cenách		3 218 655,0	3 533 615,0	3 705 693,0
Index spotřebitelských cen (2005 = 100 %)		102,5	105,4	112,0
Veřejné výdaje na vzdělávání v běžných cenách¹⁾		142 834,1	152 988,2	151 004,5
Veřejné výdaje na regionální školství v běžných cenách		104 402,7	106 371,4	109 957,3
v tom z rozpočtu	MŠMT (kapitola 333)	77 616,8	80 670,8	82 781,1
	transfery z MŠMT na KÚ a magistráty ²⁾	-72 593,5	-75 276,9	-78 604,7
	obcí a DSO (kapitola 700) ³⁾	70 227,8	73 091,1	75 099,4
	krajských úřadů (kapitola 700) ³⁾	29 151,6	27 886,3	30 681,6
Veřejné výdaje na školství v % HDP		4,4 %	4,3 %	4,1 %
Veřejné výdaje na regionální školství v % HDP		3,2 %	3,0 %	3,0 %

Komentáře:

1 Celkové výdaje na školství z kapitol 333 MŠMT, 700 Obce a DSO, KÚ.

2 Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

3 Z důvodu konsolidace nejsou zahrnuty z daných tříd rozpočtové skladby následující položky: 5321; 5323; 5329; 5344; 5345; 5349; 5366; 5641; 5642; 5649; 6341; 6342; 6349; 6441; 6442; 6449.

Zdroj: Závěrečný účet – kapitola 333 MŠMT, 700 Obce a DSO; KÚ, ČSÚ

Tabulka 38
**Regionální školství – veřejné výdaje
v běžných cenách v letech 2006–2008
(v mil. Kč)**

		2006	2007	2008
Celkem		104 402,7	106 371,4	109 957,3
v tom	neinvestiční výdaje	93 702,9	98 027,9	99 394,9
	investiční výdaje	10 699,9	8 343,5	10 562,4
v %	neinvestiční výdaje	89,8 %	92,2 %	90,4 %
	investiční výdaje	10,2 %	7,8 %	9,6 %

Komentáře:

Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT; 700 Obce a DSO; KÚ

však zaznamenán nárůst o 3,4%. Za zmiňovaným poklesem výdajů stojí zejména vysoká míra inflace, která v roce 2008 dosáhla 6,3%. Nejvyšší pokles výdajů ve stálých cenách roku 2005 byl zaznamenán u ostatních výdajů (26,2%), u ubytování (7,3%), u základního vzdělávání a vzdělávání ve středních odborných učilištích (2,6%), výdaje na stravování žáků poklesly o 1,3%, výdaje na vzdělávání ve středních školách, konzervatořích a vyšší odborných školách o 1,4%. Nejnižší pokles výdajů byl zaznamenán u základních uměleckých škol (o 0,5%). Naopak nárůst byl zaznamenán v kategorii předškolního vzdělávání, a to o 4,6%, a u gymnázií o 0,5%. V celém tříletém sledovaném období byl zaznamenán růst výdajů u předškolního vzdělávání, vzdělávání v gymnáziích, naopak pokles výdajů nastal u základního vzdělávání a stravování dětí, žáků a studentů. V ostatních kategoriích došlo k meziročnímu nárůstu výdajů ve stálých cenách mezi roky 2006 a 2007 a jejich následnému poklesu v roce 2008. Tato situace byla ve velké míře zapříčiněna výše zmíněným vlivem vysoké inflace.

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta v letech 2006–2008

Jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta charakterizují finanční náročnost vzdělávání jednoho dítěte/žáka/studenta. Pro porovnávání výdajů v časové řadě 2006–2008 je vhodnější neporovnávat tyto údaje v běžných cenách, ale v přepočtu na stálé ceny roku 2005, abychom eliminovali vliv inflace.

Právě vlivem zmíněné inflace došlo k meziročnímu poklesu výdajů ve stálých cenách (v běžných cenách došlo k nárůstu výdajů) ve všech uvedených kategoriích. U předškolního vzdělávání se jednalo o 3,2%, u základního vzdělávání o 0,7% a u středního vzdělávání včetně konzervatoří a vyšší odborných škol o 2,3%. Za celé sledované tříleté období došlo k poklesu jednotkových výdajů u předškolního vzdělávání o 1,5% a středního vzdělávání včetně konzervatoří a vyšších odborných škol o 0,6%, k nárůstu za toto období došlo u základního vzdělávání, a to o 3,9%.

Metodika výpočtu jednotkových výdajů je uvedena pod obrázkem prezentujícím vývoj jednotkových výdajů ve stálých cenách roku 2005.

6.2 Financování vysokého školství

Veřejným vysokým školám MŠMT poskytuje příspěvky podle § 18 odstavce 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o vysokých školách“) na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání a s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. V rámci příspěvků je prováděna úhrada stipendií studentům studujícím v doktorských studijních programech, ubytovacích a sociálních stipendií a úhrada projektů a aktivit fondu vzdělávací politiky. Změna ve financování ve smyslu zavedení příspěvku byla dána zákonem č. 552/2005 Sb. Zákonem č. 624/2006 Sb. byla zpřesněna definice příspěvku na činnost veřejných vysokých škol, došlo ke změně účelovosti a k upřesnění jeho vypořádání se státním rozpočtem. Veřejné vysoké školy mají podle § 18 odstavce 5 výše zmiňovaného zákona o vysokých školách nárok na dotaci na rozvoj vysoké školy a možnost získat dotaci na ubytování a stravování studentů. Financování výzkumu a vývoje se řídí zvláštním zákonem, a to zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje).

Soukromým vysokým školám může MŠMT poskytovat dotaci na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. V případě poskytování těchto dotací se postupuje podle rozhodnutí EK o státní podpoře ve formě vyrovnávací platby za závazek veřejné služby poskytované určitým podnikům pověřeným poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu. Tohoto ustanov-

Tabulka 39
Regionální školství – rozložení veřejných výdajů ve stálých cenách roku 2005 v letech 2006–2008

	Celkové výdaje na RgŠ ve stálých cenách roku 2005 v mil. Kč			Index 2008/07
	2006	2007	2008	
Předškolní vzdělávání	11 682,9	12 031,7	12 584,4	104,6 %
z toho mateřské školy ¹⁾	11 292,7	11 687,8	12 250,1	104,8 %
Základní vzdělávání, včetně šk. družin a klubů	46 969,9	45 424,2	44 235,1	97,4 %
z toho ZŠ, včetně škol. družin a klubů ¹⁾	42 821,1	41 298,8	40 307,6	97,6 %
Základní umělecké školy	3 069,3	3 180,5	3 164,6	99,5 %
Střední vzdělávání	30 512,2	30 572,6	29 986,9	98,1 %
z toho				
gymnázia, včetně sportovních škol ¹⁾	6 599,2	6 708,6	6 743,0	100,5 %
SOŠ a konzervatoře, včetně VOŠ ¹⁾	11 588,5	11 704,8	11 542,6	98,6 %
střední odborná učiliště ¹⁾	10 882,9	10 914,6	10 630,5	97,4 %
Stravování žáků MŠ, ZŠ a SŠ	3 326,2	3 270,9	3 228,7	98,7 %
Ubytování žáků	942,8	1 063,8	986,3	92,7 %
Ostatní výdaje	5 353,0	5 406,6	3 990,2	73,8 %
Celkem regionální školství	101 856,3	100 950,4	98 176,2	97,3 %

Komentáře:

1 Bez škol pro děti/žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

2 Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepreváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT; 700 Obce a DSO; KÚ

vení bylo využito při podpoře studijního programu Ošetřovatelství, aby se tak vyhovělo požadavkům Ministerstva zdravotnictví na pomoc při řešení nedostatku náležitě erudovaných zdravotních sester. Výzva byla otevřená pro všechny vysoké školy (veřejné i soukromé), které měly akreditaci pro uvedený studijní program. Zájem o přijetí závazku veřejné služby projevily pouze dvě soukromé VŠ. Ty pak ministerstvo závazkem veřejné služby v červnu 2008 pověřilo a poskytlo jim dotaci. Všem soukromým vysokým školám se poskytuje dotace na stipendia podle § 91 odst. 2 písm. d), podle § 91 odst. 3. zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Pro stanovení výše příspěvku je rozhodující typ a finanční náročnost akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, počet studentů a dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnost. Dále je pro výši příspěvku a též dotace rozhodný dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy a Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol vypracovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a jeho každoroční aktualizace.

Příspěvky a dotace veřejným vysokým školám se poskytují podle „Pravidel pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám“, která vydalo MŠMT dne 24. 2. 2006 pod č. j. 4 632/2006-30, popř. podle rozhodnutí ministra.

Na základě platných legislativních norem poskytlo MŠMT v roce 2008 vysokým školám z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT **neinvestiční příspěvky** na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání a s nimi spojenou uměleckou nebo tvůrčí činnost:

- na vzdělávací činnost veřejných vysokých škol v závislosti na počtu definovaných studentů a podle počtu absolventů ve výši 16 559 445 tis. Kč,

- na úhradu stipendií přiznaných studentům prezenční formy akreditovaných studijních programů ve výši 785 120 tis. Kč,
- na Fond vzdělávací politiky ve výši 80 518 tis. Kč,
- na mimořádné aktivity ve výši 2 400 tis. Kč,
- na krátkodobé pobyty zahraničních studentů a Letní školu slovanských studií ve výši 15 809 tis. Kč,
- na sociální stipendia ve výši 113 341 tis. Kč,
- na ubytovací stipendia ve výši 920 118 tis. Kč.

V souladu s výše uvedenými pravidly byly vysokým školám vyplaceny dotace:

- na projekty programu AKTION, CEEPUS a LLP-ERASMUS a cestovní náhrady v rámci plnění mezinárodních smluv ve výši 228 542 tis. Kč,
- na projekty Fondu rozvoje vysokých 98 852 tis. Kč,
- na rozvojové programy ve výši 802 102 tis. Kč,
- na Fond vzdělávací politiky ve výši 10 306 tis. Kč,
- na zahraniční studenty, krajany a krajany v zahraničí ve výši 120 769 tis. Kč,
- na mimořádné aktivity ve výši 1 458 tis. Kč.
- Z rezervního fondu MŠMT byla poskytnuta dotace ve výši 2 140 tis. Kč na rozvoj vysokých škol.

Rozpočtovým opatřením byla přidělena Univerzitě Karlově v Praze dotace 200 tis. Kč na podporu činnosti expertní česko-rakouské skupiny „Trvale udržitelná energetická politika v Evropě“ a dotace 5 000 tis. Kč na Projekty podpory malých oborů Filozofické fakulty. Z poslancek iniciativy byla veřejným vysokým školám přidělena dotace ve výši 4 000 tis. Kč. Ostatní dotace, zde blíže nspecifikované, související se vzdělávací činností vysokých škol činily 89 312,45 tis. Kč.

Veřejným vysokým školám byly dále poskytnuty dotace na ubytování a stravování studentů ve výši 222 664 tis. Kč, které jsou příspěvkem státu na část nákladů spojených s ubytováním a stravováním studentů v průběhu 12 měsíců kalendářního roku. Dále veřejné vysoké školy obdržely dotace v rámci mezinárodní spolupráce ve vzdělávání ve výši 208 704 tis. Kč a další dotace ve výši 14 222 tis. Kč

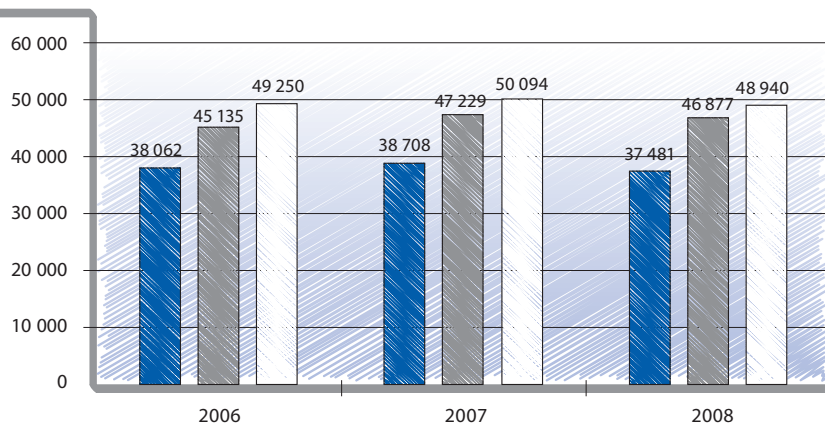
Obrázek 26

Regionální školství – roční jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta ve stálých cenách roku 2005 v letech 2006–2008

■ Předškolní vzdělávání

■ Základní vzdělávání

□ Střední vzdělávání, konzervatoře, VOŠ

Poznámky:

Metodika použitá pro výpočty výdajů na dítě/žáka/studenta:

- počet dětí/žáků/studentů ve školním roce = počet žáků denní formy vzdělávání (resp. studia) + $\frac{1}{4}$ počtu dětí/žáků/studentů ostatních forem vzdělávání (resp. studia), zohledněny jsou děti s omezenou délkou docházky do MŠ (§ 30 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů), a to jejich zahrnutím pouze z $\frac{1}{2}$. V rámci základních škol jsou zahrnuti děti v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním, dále žáci plnicí školní docházky podle § 42 školského zákona a $\frac{1}{4}$ žáci plnicí školní docházky podle § 41 a § 38 školského zákona. Na všech příslušných úrovních vzdělávání byl zohledněn rovněž počet žáků v kurzech na doplnění základů/základního vzdělání, denní forma je započtena $\frac{1}{2}$, ostatní formy vzdělávání pak $\frac{1}{4}$. V rámci škol určených pro děti/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zahrnuti i děti z přípravného stupně včetně dětí integrovaných,
 - přepočtený počet dětí/žáků/studentů v kalendářním roce = $\frac{2}{3}$ počty dětí/žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce končí + $\frac{1}{3}$ počtu dětí/žáků/studentů ve školním roce, který v daném kalendářním roce začíná,
 - celkové výdaje na školství = běžné (neinvestiční) výdaje z rozpočtů MŠMT, Obce a DSO, KÚ.
- Zdroj: Závěrečný účet – kapitoly 333 MŠMT, 700 Obce a DSO; KÚ

(vzdělávací akce k integraci Romů 330 tis. Kč, vzdělávání národnostních menšin 2 229 tis. Kč, prevence kriminality 582 tis. Kč, humanitární zahraniční pomoc 200 tis. Kč, rozvojová zahraniční spolupráce mimo dotace na zahraniční studenty a krajanů 6 316 tis. Kč, ostatní 4 565 tis. Kč). Neinvestiční dotace na výzkum a vývoj byla poskytnuta ve výši 5 053 185 tis. Kč.

Vysoké školy hospodařily v roce 2008 s investičními dotacemi a příspěvky mimo programy reprodukce majetku v celkové výši 1 523 944 tis. Kč, v tom:

- Fond rozvoje vysokých škol a rozvojové programy 690 291 tis. Kč,
- zahraniční rozvojová pomoc 1 280 tis. Kč,
- příspěvek na činnost veřejných vysokých škol 428 926 tis. Kč,
- výzkum a vývoj 403 447 tis. Kč.

Kapitálové dotace veřejným vysokým školám v rámci programů reprodukce majetku byly poskytnuty ve výši 3 402 342 tis. Kč.

Soukromá vysoká škola je podle § 40 zákona o vysokých školách povinna si zajistit finanční prostředky pro vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou, uměleckou a další tvůrčí činnost. Soukromé vysoké škole může být poskytnuta na tuto činnost dotace ze státního rozpočtu. V případě poskytování těchto dotací se postupuje podle rozhodnutí EK o státní podpoře ve formě vyrovnávací platby za závazek veřejné služby poskytované určitým podnikům pověřeným poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu. V roce 2008 byly poskytnuty dotace **třem soukromým vysokým školám**, a to Vysoké škole v Plzni, o.p.s., ve výši 5 110 tis. Kč, Vysoké škole zdravotnické, o.p.s., ve výši 16 478 tis. Kč a Metropolitní univerzitě Praha, o.p.s., ve výši 1 332 tis. Kč. Poskytování dotací soukromým vysokým školám na výzkum a vývoj se řídí zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje).

Celkem 38 z celkového počtu 45 soukromých vysokých škol, které v roce 2008 působily v České republice, získalo

dotaci na sociální (3 888 tis. Kč) a ubytovací stipendia (31 169 tis. Kč). Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., obdržela dotaci na výzkum a vývoj ve výši 100 tis. Kč.

Soustavu vysokého školství dále doplňují 2 státní vysoké školy – Policejní akademie ČR, která je v působnosti Ministerstva vnitra, a dále Univerzita obrany spadající pod Ministerstvo obrany. Tyto vysoké školy jsou financovány z prostředků příslušných kapitol státního rozpočtu.

Veřejné výdaje na vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT

Celkové výdaje na vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT činily v roce 2008 celkem 30 443 240 tis. Kč, což představuje 20,2 % celkových výdajů na vzdělávání.⁴⁰ Část výdajů byla určena pro soukromé vysoké školy, jednalo se o 57 978 tis. Kč, což představuje 0,19 % výdajů na vysoké školy. Podíl výdajů na vysoké školy měřený makroekonomickým agregátem HDP⁴¹ v roce 2008 dosahoval 0,8 %.

Běžné (neinvestiční) výdaje na vysoké školy vynaložené z kapitoly 333 MŠMT činily 25 516 955 tis. Kč, na celkových výdajích se podílely 83,8 %.

Kapitálové (investiční) výdaje vynaložené z kapitoly 333 MŠMT na vysoké školy se podílely na celkových výdajích na tyto školy 19,3 % a představovaly 4 926 286 tis. Kč. Soukromým vysokým školám nejsou investiční příspěvky a dotace vypláceny.

⁴⁰ Celkové výdaje na vzdělávání z kapitol 333 MŠMT a 700 Obce a DSO, KÚ.

⁴¹ HDP (sezónně očištěný) byl v časové řadě aktualizován dle údajů ČSÚ publikovaných k 31. 3. 2009.

Tabulka 40
Vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT v běžných cenách v letech 2006–2008 (tis. Kč)

Komentáře:

- 1 Jedná se o výdaje zahrnované pod položky rozpočtové skladby 5332 a 6352.
- 2 Celkové výdaje na vzdělávání z kapitoly 333 MŠMT, 700 Obce a DSO, KÚ.
- 3 Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepřeváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT

		2006	2007	2008 ³⁾
Výdaje na vysoké školy z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT¹⁾				
Veřejné výdaje na vysoké školy celkem		27 726 616	29 884 774	30 443 240
v tom	neinvestiční výdaje	22 774 364	24 707 264	25 516 955
	investiční výdaje	4 952 252	5 177 511	4 926 286
v %	neinvestiční výdaje	82,1 %	82,7 %	83,8 %
	investiční výdaje	21,7 %	21,0 %	19,3 %
Podíl výdajů na vysoké školy z celkových výdajů na školství, z rozpočtu MŠMT a podíl na HDP				
Podíl výdajů na VŠ na výdajích kapitoly 333 MŠMT		35,7 %	37,0 %	36,8 %
Výdaje na vzdělávání celkem v mld. Kč ²⁾		142,8	153,0	151,0
Podíl výdajů na VŠ na celkových výdajích na vzdělávání		19,4 %	19,5 %	20,2 %
HDP v běžných cenách v mld. Kč		3 218,7	3 533,6	3 705,7
Podíl výdajů z kapitoly 333 MŠMT na VŠ v % HDP		0,9 %	0,8 %	0,8 %

Tabulka 41
Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT ve stálých cenách¹⁾ roku 2005 v letech 2006–2008 (tis. Kč)

Komentáře:

- 1 Přepočten na stálé ceny roku 2005 byl proveden v ÚIV.
- 2 Jedná se o výdaje zahrnované pod položky rozpočtové skladby 5332 a 6352.
- 3 Meziroční snížení výdajů v roce 2008 je dáno aplikací zákona č. 26/2008 Sb. a z něj vyplývajícím nepřeváděním nevyčerpaných prostředků OSS do rezervních fondů, a tudíž jejich nezahrnutím do čerpání.

Zdroj: Závěrečný účet kapitoly 333 MŠMT

		2006	2007	2008 ³⁾
Výdaje na vysoké školy z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT²⁾				
Výdaje na veřejné vysoké školy celkem		27 050 357,1	28 361 748,4	27 181 464,7
v tom	neinvestiční výdaje	22 218 891,4	23 448 100,6	22 782 995,4
	investiční výdaje	4 831 465,7	4 913 647,9	4 398 469,3
Výdaje na vysoké školy podle funkčního třídění				
Celkem		27 050 357,1	28 361 748,4	27 181 464,7
Činnost vysokých škol		21 827 095,9	22 705 615,5	21 802 650,7
Vysokoškolské koleje a menzy		200 426,3	193 475,4	198 807,1
Výzkum a vývoj		4 645 006,8	5 052 203,7	4 871 993,1
Záležitosti vzdělávání j. n.		6 642,5	5 130,1	6 360,7
Mezinárodní spolupráce		245 931,9	279 215,3	186 343,2
Protidrogová politika		0,0	318,4	0,0
Prevence kriminality		452,4	227,8	519,6
Rozvojová a humanitární zahraniční pomoc		124 801,1	125 562,3	114 790,2

Vzdělávání v roce 2008 v datech

Vzdělávání a zaměstnanost

7.1 Vývoj situace na trhu práce ve vztahu k uplatnění absolventů škol

V posledních letech se výrazně zlepšovala situace při uplatňování se čerstvých absolventů na trhu práce. Nezaměstnanost dlouhodobě klesala a naopak poptávka po pracovní síle ze strany zaměstnavatelů neustávala, či spíše rostla. Absolventům škol se tak otevíraly větší možnosti získat práci, někdy i na postech vyžadujících původně vyšší kvalifikaci a větší požadavky na vzdělání a praxi. Z těchto důvodů již úřady práce neřadily absolventy škol mezi skupiny s problémy při získávání zaměstnání.

V rámci ESF systémového projektu VIP Kariéra provedl NÚOV šetření názorů pracovníků úřadů práce na uplatnění absolventů škol na trhu práce. Pracovníci úřadů práce hodnotili šance absolventů na trhu práce jako **poměrně dobré**. Faktorem, který je nejčastěji **znevýhodňoval** na trhu práce, byla především **nedostatečná odborná praxe**.

Mezi tři nejfrekventovanější příčiny (dlouhodobé) nezaměstnanosti absolventů patřily: **vysoké počty absolventů určitých oborů vzdělání** (nejčastěji uváděno v souvislosti s maturitními ekonomickými obory), **nedostatečná odborná praxe** absolventů škol (u absolventů s výučním listem) a dále momentální **neexistence zaměstnavatele, který by měl o absolventy odpovídajících oborů zájem** (nejvíce u maturitních odborných oborů).

Na druhé straně nejčastějším důvodem nedostatku absolventů pro pokrytí nabídky volných míst býval především **nízký počet absolventů oboru**, který je ovlivněn malým zájmem rodičů a žáků o studium oboru. Výjimkou byly zdravotnické obory, kde je přijímáno relativně málo žáků a zájem o tyto obory je poměrně velký. U řady oborů absolventi rovněž mnohdy **nemají zájem v oboru pracovat** z důvodu nespokojenosti s platovými a pracovními podmínkami.

Největší nabídku volných pracovních míst registrovaly v roce 2006 úřady práce především ve strojírenských a stavebních dělnických profesích. Vysoká poptávka byla

po profesích z oblasti gastronomie, po svářečích, prodávacích a obchodních zástupcích, švadlenách, šičkách, řidičích motorových vozidel a zdravotních sestřách.

S ekonomickou recesí se situace na trhu práce zásadně změnila – nejen v počtu nezaměstnaných, ale také v jejich struktuře. Z demografických důvodů opět klesne počet čerstvých absolventů, ale počet volných míst se v posledních šesti měsících roku výrazně snížil, navíc se zvyšuje konkurence mezi nezaměstnanými (Obr. 27). Absolventi tak budou soupeřit o volná místa s kvalifikovanými a zkušenými pracovníky. Určitou výhodou pro absolventy zůstává nárůst počtu přijímaných do studia v nástavbách pro vyučené, ve vysokých a vyšších odborných školách pro maturanty, což spolu s demografickým poklesem částečně překlenuje problém jejich nezaměstnanosti. Ten se ovšem naplno projeví až v září 2009 (Obr. 28).

Trh práce je místem, kde dochází ke střetu poptávky po pracovní síle s její nabídkou, a tedy i ke konfrontaci požadavků a nároků zaměstnavatelské sféry se skutečným charakterem a kvalitou disponibilní pracovní síly. Mladí lidé vstupují do pracovního života vybaveni kompetencemi a znalostmi, které je nezbytné dále rozvíjet v závislosti na konkrétním pracovním uplatnění a přizpůsobovat požadavkům jednotlivých zaměstnavatelů. Školní příprava však může přispět k tomu, aby přechod ze školy do světa práce byl co možná nejplynulejší.

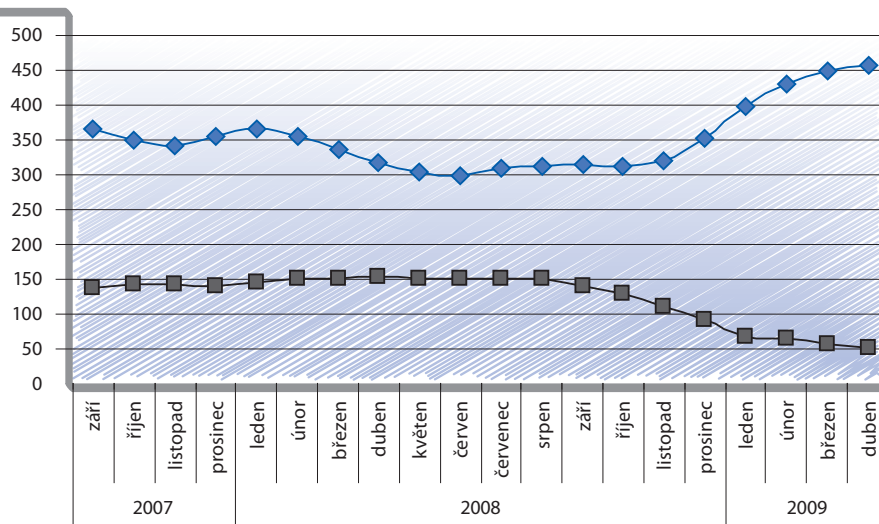
V souvislosti s obtížnou situací na trhu práce nabývá na významu znalost požadavků zaměstnavatelů na připravenost absolventů pro vstup do zaměstnání.

V současnosti, kdy ekonomika prochází obdobím krize a narůstá nezaměstnanost absolventů, jsou poznatky o požadavcích zaměstnavatelů na nové pracovníky, především absolventy, jedním z klíčových zdrojů informací pro rozhodování jak o vzdělávací politice v celkovém pohledu, tak i na úrovni škol – a to je nyní velmi aktuální – pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Jednou z cest, jak by mohla sféra vzdělávání pomoci ekonomice v krizovém období, je posílení spolupráce škol se zaměstnavateli v regionu formou vzájemné komunikace

Obrázek 27

**Vývoj nezaměstnanosti
a počtu volných pracovních míst**

- ◆ Počet uchazečů o zaměstnání (tis. osob)
- Volná pracovní místa (tis. míst)

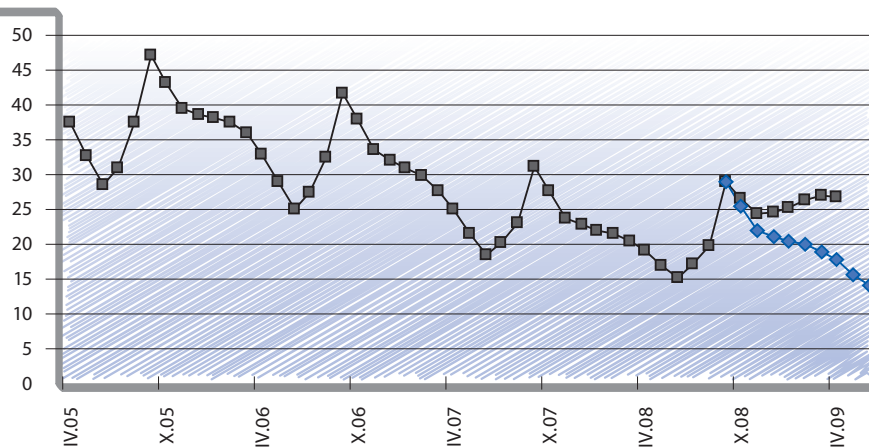

Zdroj: Databáze MPSV, zpracování NÚOV

Obrázek 28

Vývoj nezaměstnanosti absolventů škol

- Skutečnost (v tis.)
- ◆ Prognóza (v tis.)

při tvorbě školních vzdělávacích programů a organizováním praxí studentů v reálném pracovním prostředí firem. Čím těsnější bude spolupráce, tím lépe bude moci škola reagovat na potřeby a požadavky místních zaměstnavatelů a vzdělávací systém bude schopen připravit budoucí absolventy – zaměstnance těchto firem – schopné rychle a efektivně se adaptovat v pracovním prostředí a kvalifikovaně plnit pracovní úkoly.

Z tohoto pohledu je velice důležité, aby již v průběhu školní přípravy měli žáci a studenti možnost poznat reálné pracovní prostředí, získat konkrétní představy o světě práce a o možnostech svého uplatnění, aby byli podněcováni aktivně se zapojit do pracovního života a aby jim v otázkách volby další vzdělávací dráhy, profese a povolání byla poskytována patřičná informační podpora.

7.2 Požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů škol

Požadavky samotných zaměstnavatelů poměrně přesně vyjadřují potřeby trhu práce, přičemž jsou do určité míry odlišné v závislosti na sektoru národního hospodářství, ve kterém působí, což úzce souvisí především s oborovým zaměřením firem a s nejvíce obsazovanými pracovními pozicemi. V rámci **průzkumu potřeb zaměstnavatelů** byla v NÚOV realizována dílčí dotazníková šetření v sekundárním sektoru (2004), v terciárním sektoru (2006) a v kvartérním sektoru (2007), aby v roce 2008 mohl vzniknout **souhrnný pohled** na sledovanou problematiku věnující se srovnání výsledků z jednotlivých šetření. Získané údaje byly zpracovány a vyhodnocovány jednak komplexně, jednak v rámci jednotlivých odvětví.

7.2.1 Očekávání zaměstnavatelů ve vztahu ke školskému systému

Představy a očekávání týkající se dalšího vývoje odborného vzdělávání a školského systému představují jeden z významných aspektů šetření názorů a potřeb zaměstna-

vatelů. Z výsledků průzkumu vyplývá, že v tomto rámci lze identifikovat několik základních problémových oblastí.

7.2.2 Praktická příprava budoucích absolventů

Této problematice se týkala největší část prezentovaných názorů, a to ve všech sledovaných sektorech. Zaměstnavatelé požadují především **rozšíření a zkvalitnění praktické části výuky** ve školách a s tím související celkově větší zaměření výuky na praxi tak, aby absolventi vstupující na trh práce byli lépe – slovy zaměstnavatelů – „připraveni pro praxi“, měli **reálnou představu o skutečném pracovním prostředí** a o tom, co se od nich očekává. Toho by se podle názoru zaměstnavatelů mělo docílit jednak **zvýšením podílu odborné praxe ve výuce**, jednak užší, aktivnější a **intenzivnější spoluprací škol se zaměstnavatelskou sférou**, která by měla přispět k tomu, aby výuka v dostatečné míře reagovala na potřeby praxe. Důležité přitom je, aby **praktická výuka probíhala pod vedením odborníků**, aby žáci měli možnost kontaktu se zaměstnavatelskou sférou již během studia, byli seznamováni s **nejnovějšími technologiemi a trendy** v daném oboru či odvětví a byli schopni **uplatňovat teoretické poznatky v praxi**. Podle zaměstnavatelů by **absolvent** měl být **vybaven** nejenom **teoretickými vědomostmi a znalostmi**, ale i praktickými zkušenostmi a dovednostmi. K tomu samozřejmě napomáhá i získávání zkušeností prostřednictvím **stáží, brigád či exkurzí**. Nedostatečné povědomí absolventů o reálných pracovních podmínkách totiž podle názoru některých zaměstnavatelů představuje vážný problém při vstupu absolventů do pracovního života.

7.2.3 Výchova k větší samostatnosti

Těsné propojení teoretické výuky s praktickým využitím znalostí poměrně úzce souvisí i s dalším častým požadavkem zaměstnavatelů týkajícím se **výchovy** žáků a studentů **k větší samostatnosti**. Tento pojem je velice

široký; vyučující by měli podporovat žáky a studenty nejenom v **samostatné práci**, ale především v **samostatném myšlení a úsudku**. Žáci a studenti by měli umět **samostatně řešit úkoly a rozhodovat se při řešení problému**, sami by měli **přicházet s novými nápady a podněty** a měli by být schopni **vyjádřit a obhájit své myšlenky a názory**. Zároveň je důležité, aby uměli **pracovat s informacemi** (získávat je, vyhodnocovat a dále využívat), dokázali **pracovat v týmu** a byli schopni **diskutovat o výsledcích** své práce. Přitom je samozřejmě nezbytné, aby si uvědomovali nutnost **nést zodpovědnost** za své rozhodování a jednání, a to se všemi důsledky.

7.2.4 Rozvoj klíčových kompetencí

Kromě výše uvedeného si zaměstnavatelé uvědomují důležitost i všech ostatních **klíčových kompetencí**. Velice často je například zmiňována výuka **cizích jazyků**; ty by měly být vyučovány již od raného věku a větší důraz by měl být kladen na jejich aktivní používání a schopnost komunikovat, a to nejlépe ve dvou cizích jazycích. Z tohoto pohledu pokládají zaměstnavatelé za důležitou kvalitní výuku se zapojením zahraničních lektorů. Rozvíjeny by ovšem měly být i **komunikační dovednosti** v mateřském jazyce; důležité je zlepšovat **vyjadřovací schopnosti žáků a studentů** a zaměstnavatelé také upozorňují na riziko nahrazování osobního kontaktu elektronickou komunikací a možnost narušování mezilidských vztahů. V dostatečné míře by měl být kladen důraz i na práci s výpočetní technikou.

7.2.5 Práce s informacemi

Zaměstnavatelé často požadují **odklon** výuky **od memořování** značného množství encyklopedických znalostí **směrem** k získávání základních obecných znalostí a všeobecného přehledu a především pak **ke schopnosti pracovat s informacemi**, tzn. samostatně je vyhledávat, zpracovávat a využívat, vyhodnocovat, zobecňovat, nacházet

v nich souvislosti. Důležité je, aby žáci a studenti měli možnost **diskutovat a konfrontovat názory**.

7.2.6 Rozvoj osobnosti

Školy by ovšem neměly poskytovat pouze všeobecné a odborné znalosti a dovednosti; podle zaměstnavatelů je neméně důležité, aby se zaměřovaly i na celkový **rozvoj osobnosti** svých žáků a studentů. Důležitý je nejenom **intelektuální rozvoj**, ale také upevňování **morálních vlastností**, výchova k lidskosti, ohleduplnosti, slušnosti a rozvoj **sociálních dovedností**.

7.2.7 Odborná příprava

Pokud jde o odbornou přípravu absolventů škol, v názoru na **zastoupení odborných a všeobecných předmětů ve výuce** a na **míru specializace** nejsou dotázaní zaměstnavatelé zcela jednotní. Zatímco někteří požadují větší zaměření na odborné znalosti, které budou absolventi schopni použít v praxi, a případně i užší specializaci, pro jiné jsou důležitější všeobecné znalosti a přehled. Poměrně časté je ale **očekávání, že vzdělání poskytne jak odbornost, tak i všeobecný rozhled**. V každém případě by znalosti absolventa měly odpovídat ukončenému vzdělání a oboru; široké profesní dovednosti navíc umožňují, aby k užší specializaci došlo až na pracovišti podle potřeb konkrétního zaměstnavatele.

Přízpůsobování vzdělávací nabídky potřebám trhu práce

Vyjádření rady respondentů směřovalo také do oblasti **přízpůsobování vzdělávací nabídky potřebám trhu práce**. Určující pro její inovaci a aktualizaci by přitom podle zaměstnavatelů měla být zejména situace na regionálním pracovním trhu, přičemž by neměly být podporovány obory, jejichž absolventi mají problém s uplatněním, a naopak by měly být zaváděny obory, o jejichž absolventy by byl dostatečný zájem. Zaměstnavatelé také požadují **větší pružnost a prostupnost vzdělávací soustavy**.

7.2.8 Propagace odborného vzdělávání

Značné množství respondentů se také vyjadřovalo k otázce **nutnosti větší propagace odborného vzdělávání**, jeho popularizace a kladné medializace, tak aby se zvýšil zájem žáků o tyto obory. S tím souvisí i potřeba zvýšit atraktivitu zejména učňovského školství a technických oborů obecně. Někteří respondenti přitom upozorňují nejenom na nedostatečný zájem o některé obory, ale také na skutečnost, že jejich absolventi hledají uplatnění v jiné profesi, než na jakou byli připravováni. V této souvislosti někteří respondenti doporučují více se zaměřit na vybudování **profesní hrdosti** absolventů a zvýšení **prestiže** jednotlivých odborností, zejména dělnických. Důležité je, aby po absolvování chtěli mladí lidé skutečně pracovat v daném oboru. Zaměstnavatelé poměrně často zmiňují **řemeslné profese**, pro které je podle jejich názoru zapotřebí připravovat více kvalitních, zodpovědných a spolehlivých pracovníků. Kromě **zlepšení samotné výuky a odborného výcviku či modernizace školních dílen** by ale podle zaměstnavatelů měly být také **rozšířeny možnosti vyučujících prohlubovat si svou odbornost**. Nezbytná je také **intenzivnější spolupráce s podnikovou sférou**; navrhovány jsou mj. takové legislativní úpravy, které by směřovaly k tomu, aby pro zaměstnavatele i učně bylo výhodné vykonání praxe v dané firmě a v případě jejího úspěšného absolvování bylo umožněno danému žákovi najít ve firmě trvalé pracovní uplatnění. Podle názoru některých zaměstnavatelů by také měla být rozšířena **nabídka oborů zakončených maturitou, v rámci kterých žáci absolvují i odborný výcvik**. Objevil se i návrh na rozšíření výuky v učebních oborech o možnost získat různé certifikáty, jako např. řidičský průkaz či svářečské zkoušky.

7.2.9 Příprava pedagogů

Již bylo zmíněno, že zaměstnavatelé zdůrazňují důležitost vedení výuky **kvalifikovanými vyučujícími**, kteří **disponují aktuálními znalostmi z oboru** a jsou schopni předávat žákům a studentům své zkušenosti. I z tohoto hle-

diska považují zaměstnavatelé za důležité, aby v systému celoživotního vzdělávání byly nabízeny programy odpovídající aktuální poptávce a situaci na trhu práce a byly rozšiřovány možnosti rekvalifikačního odborného vzdělávání. Samostatnou kapitolou je pak **další vzdělávání pedagogických pracovníků**, které by mělo být přizpůsobováno jejich potřebám a možnostem. Respondenti požadují i speciální projekty na další vzdělávání učitelů odborných předmětů.

7.2.10 Ochota učit se

Za zcela zásadní pro absolventy všech oborů a vzdělávacích úrovní pak zaměstnavatelé považují **ochotu a schopnost dále se učit a vzdělávat** i po ukončení formálního vzdělávání. Koncept celoživotního vzdělávání stále nabývá na významu a je nutné, aby absolventi škol vstupovali na trh práce s vědomím, že jejich aktuální znalosti a dovednosti sice mohou být postačující v daném okamžiku, nicméně pro budoucí uplatnění je nezbytné dále rozvíjet a prohlubovat profesní i klíčové kompetence. Zároveň je důležité, aby vědomí nutnosti **celoživotně se vzdělávat** (a rovněž **sebevzdělávat**) vštěpovaly školy svým žákům a studentům již v rámci počátečního vzdělávání. V této souvislosti nabývá na významu i systém **uznávání dílčích kvalifikací** (dílčích znalostí a dovedností).

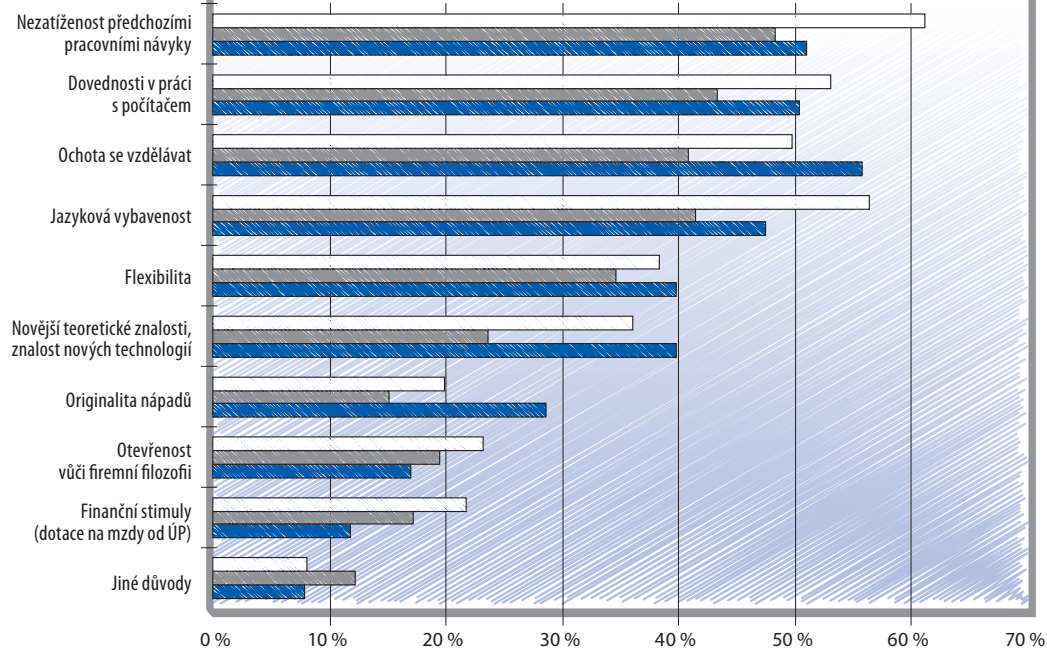
7.3 Doporučení zaměstnavatelů absolventům škol

Z hlediska samotného procesu výběru a přijímání nových pracovníků je zřejmé, že ve všech sektorech si firmy nejčastěji vybírají z těch zájemců o práci, kteří se jim sami hlásí, využívají doporučení stávajících zaměstnanců a také vyhledávají pracovníky pomocí inzerce, resp. internetu. Je tedy velice důležité, aby **absolventi** nebyli při hledání zaměstnání pasivní, ale naopak, aby **sami aktivně vyhledávali firmy a organizace**, ve kterých by případně mohli nalézt pracovní uplatnění.

Obrázek 29

Důvody pro přijímání absolventů

- Sekundér
- Terciér
- Kvartér

Zdroj: NÚOV

Jako reálná se rovněž ukazuje **šance získat zaměstnání i v návaznosti na předchozí praxi či stáž** u dané firmy. To souvisí se skutečností, že při přijímání absolventů hrají z hlediska zaměstnavatelů největší roli nejenom dosažené vzdělání, ochota dále se vzdělávat, znalost jazyků, chuť pracovat či orientace v oboru, ale i předchozí praxe. V případě, že určité pracovní zkušenosti získá absolvent prostřednictvím odborné praxe, stáže či brigády přímo v dané firmě, zaměstnavatel má možnost blíže se seznámit s jeho znalostmi, schopnostmi, dovednostmi i osobními vlastnostmi (jako je např. celkový přístup k práci, pečlivost, svědomitost apod.), což může vést k větší ochotě nabídnout absolventovi trvalejší pracovní uplatnění.

Získávání potřebných praktických zkušeností, bez kterých jsou absolventi některými firmami apriori odmítáni, však pro žáky a studenty není nezbytně svázáno s konkrétním zaměstnavatelem. Přestože největší význam je logicky přikládán praxi v daném oboru, **pozitivně hodnocena je zpravidla každá předchozí pracovní aktivita**. Ta totiž vypovídá mj. o samostatnosti, zájmu pracovat a poznat pracovní prostředí, o snaze získat zkušenosti a praxi či o celkově aktivnímu přístupu k práci a životu. Zaměstnavatelé dále předpokládají, že absolvované praxe umožňují žákům a studentům získat kromě samotných pracovních zkušeností i reálné představy o pracovním prostředí, pracovní době či pracovním zařazení, ale také o výši pracovního ohodnocení a následně jim usnadňují adaptaci na pracovní režim.

Navzdory tomu, že vstup absolventů na trh práce může být do určité míry poznamenán nesouladem mezi jejich aktuálními znalostmi a dovednostmi na jedné straně a nároky a požadavky zaměstnavatelů na straně druhé, existuje řada důvodů, které mohou vést k tomu, že podniky **upřednostní čerstvého absolventa před zkušenějším pracovníkem** (Obr. 29). Ačkoli potřeby a požadavky jednotlivých sektorů jsou do určité míry odlišné, u absolventů zaměstnavatelé shodně oceňují hlavně ochotu učit se nové věci, nezatíženost předchozími pracovními ná-

vyky, zájem o obor a chuť pracovat, ochotu přizpůsobit se potřebám konkrétní firmy, čerstvé odborné znalosti, zručnost v cizích jazycích či práci s výpočetní technikou (Tab. 42). Díky tomu mohou absolventi často konkurovat i pracovníkům s bohatšími pracovními zkušenostmi.

7.4 Spolupráce zaměstnavatelů a škol

Nejvyužívanější formy spolupráce firem se školami jsou v jednotlivých sektorech do značné míry odlišné. Je to dáno charakterem a potřebami profesí v jednotlivých sektorech a z nich vyplývajícími nároky na odbornost a praktické dovednosti absolventů – potenciálních zaměstnanců.

Sekundární sektor v hojně míře umožňuje jednak exkurze a návštěvy žáků a studentů na pracovišti, jednak i přímo vykonání praktického vyučování, ať už je samotná firma vyhodnocuje, či nikoli. V porovnání s ostatními sektory také průmyslové podniky mnohem častěji inzerují přímo na školách volná pracovní místa, zřetelně více se věnují i sponzorování škol, příp. i samotných žáků a studentů, a zřejmě je i větší spolupráce v oblasti poskytování technického vybavení a materiálů pro výuku a rovněž i participace na výzkumných projektech škol.

Sektor služeb se mírou spolupráce pohybuje ve většině případů mezi sekundárním a kvartérním sektorem. Ačkoli možnost praxe pro žáky a studenty je nejčastější formou spolupráce se školami, v porovnání s ostatními sektory jsou zejména hodnocené praxe nabízeny v menší míře. Firmy z oblasti služeb dále umožňují exkurze na pracovišti, ve školách inzerují nabídku pracovních míst a také se věnují sponzorování škol.

Kvartérní sektor především umožňuje vykonání praxe, kterou také poměrně často vyhodnocuje, a dále nabízí i exkurze na pracovišti. V porovnání s ostatními sektory dochází častěji k participaci pracovníků na výuce, jejich účasti na závěrečných zkouškách, příp. i ke vzdělávání vyučujících či výměně znalostí a zkušeností se školami.

Tabulka 42

Kritéria pro přijímání zaměstnanců
(% – podíl firem s uvedeným požadavkem)

Požadavky na absolventy		Požadavky na pracovníky s praxí	
Sekundér			
36 %	Požadované vzdělání	51 %	Odborná kvalifikace
28 %	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	42 %	Předchozí praxe
27 %	Znalost jazyků	16 %	Profesní zkušenosti
21 %	Ochota dále se vzdělávat	15 %	Znalost jazyků
14 %	Dovednosti v práci s počítačem	15 %	Požadované vzdělání
11 %	Flexibilita	12 %	Reference
11 %	Předchozí praxe	12 %	Flexibilita
10 %	Zájem o práci, chuť pracovat	8 %	Dovednosti v práci s počítačem
Terciér			
24 %	Ochota dále se vzdělávat	13 %	Předchozí praxe
18 %	Požadované vzdělání	12 %	Odborná kvalifikace
15 %	Znalost jazyků	6 %	Komunikativnost
14 %	Komunikativnost	5 %	Znalost jazyků
12 %	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	3 %	Ochota se dále vzdělávat
11 %	Adaptabilita	3 %	Reference
10 %	Dovednosti v práci s počítačem	3 %	Dovednosti v práci s počítačem
9 %	Flexibilita	3 %	Způsob vystupování
Kvartér			
26 %	Požadované vzdělání	31 %	Předchozí praxe
22 %	Ochota dále se vzdělávat	29 %	Odborná kvalifikace
21 %	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	18 %	Požadované vzdělání
14 %	Zájem o práci, chuť pracovat	13 %	Profesní zkušenosti
13 %	Komunikativnost	11 %	Ochota dále se vzdělávat
10 %	Znalost jazyků	10 %	Komunikativnost
9 %	Dovednosti v práci s počítačem	8 %	Reference
7 %	Flexibilita	8 %	Flexibilita

Zdroj: NÚOV

Dalšími oblastmi spolupráce firem se školami jsou ve všech sektorech především závěrečné práce studentů, doktorské studium (zaměstnavatelé vystupují jako školi-
telé doktorandů) a účast na veletrzích pracovních příleži-

stostí či dnech otevřených dveří. Spíše ojediněle se objevily i besedy se studenty, brigády pro žáky a studenty či placené odborné praxe pro studenty VŠ a spolupráce se studentskými organizacemi.

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Vývoj počtu právních subjektů vykonávajících činnost školy ve školních letech 2006/07–2008/09 – podle zřizovatele	25
Tabulka 2:	MŠ – poměrové ukazatele ve školních letech 2006/07 až 2008/09	27
Tabulka 3:	MŠ – podíl dětí ve věku 5 let navštěvujících mateřskou školu na populaci 5letých a dětí ve věku 6 let a starších na populaci 6letých v letech 2006/07 až 2008/09	29
Tabulka 4:	Střední délka vzdělávání v mateřských školách v letech 2006/07 až 2008/09 ...	29
Tabulka 5:	Základní školy – vývoj počtu základních škol, tříd žáků a učitelů v letech 2006/07–2008/09	31
Tabulka 6:	Základní školy – základní charakteristiky sítě základních škol včetně podílu soukromých a církevních škol – podle krajů v roce 2008/09	35
Tabulka 7:	Střední školy, přihlášení, přijatí v denní formě vzdělávání ve školním roce 2008/09 (bez nástavbového a zkráceného studia) – (1. kolo přijímacího řízení) – podle druhu vzdělávání	37
Tabulka 8:	Podíl nově přijatých v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání vzhledem k počtu absolventů povinné školní docházky v letech 2006/07 až 2008/09	37
Tabulka 9:	Podíl absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou v denní formě vzdělávání s potenciální možností dalšího vzdělávání na terciární úrovni na počtu všech absolventů středních škol v letech 2006/07 až 2008/09	37
Tabulka 10:	Počty škol, žáků, nově přijatých a absolventů středních škol v roce 2008/09 podle druhu vzdělávání vč. zkráceného studia, ale bez nástavbového studia	39
Tabulka 11:	Střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru – nově přijatí, žáci a absolventi v denní formě vzdělávání v letech 2006/07 až 2008/09	43
Tabulka 12:	Podíl nově přijímaných v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru na celkovém počtu nově přijatých na střední školy v letech 2006/07 až 2008/09 bez žáků nástavbového studia	43
Tabulka 13:	Podíl absolventů středního vzdělání v denní formě vzdělávání s maturitní zkouškou, kteří získali všeobecné vzdělání, na počtu absolventů středních škol v letech 2005/06 až 2007/08	45
Tabulka 14:	Odborné střední vzdělávání, školy, žáci, nově přijatí a absolventi v denní formě vzdělávání ve školním roce 2008/09 podle druhu vzdělávání	47

Tabulka 15: Podíl nově přijatých v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s výučním listem	47
Tabulka 16: Podíl nově přijatých do nástavbového studia (denní formy vzdělávání) z absolventů 3letých oborů středního vzdělání s výučním listem v letech 2006/07 až 2008/09	49
Tabulka 17: Podíl žáků nástavbového studia ze všech žáků středních škol (vč. žáků nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2006/07 až 2008/09	49
Tabulka 18: Podíl absolventů nástavbového studia denní formy vzdělávání ze všech absolventů středních škol (vč. absolventů nástavbového a zkráceného středního studia) v letech 2005/06 až 2007/08	49
Tabulka 19: Vzdělávání v konzervatořích – žáci, nově přijatí, absolventi – podle formy a délky vzdělávání 2008/09	51
Tabulka 20: Podíl nově přijatých do oborů vzdělání konzervatoří z absolventů povinné školní docházky v letech 2006/07 až 2008/09	51
Tabulka 21: Počty škol a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle druhu integrace v roce 2008/09	51
Tabulka 22: Počty a procentuální zastoupení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami podle druhu postižení v roce 2008/09	53
Tabulka 23: VOŠ – Počty škol, studentů, nově přijatých, absolventů a učitelů ve školních letech 2006/07–2008/09	57
Tabulka 24: VOŠ – Úspěšnost uchazečů při přijímacím řízení podle skupin oborů vzdělání v letech 2006/07–2008/09	59
Tabulka 25: Vývoj počtu školních družin a klubů, počtu žáků v nich a jejich podílu na odpovídající školské populaci ve školních letech 2006/07–2008/09	61
Tabulka 26: Vývoj počtu základních uměleckých škol, počtu absolventů a počtu žáků v jednotlivých oborech vzdělání ve školních letech 2006/07–2008/09	61
Tabulka 27: Zařízení školního stravování v letech 2006/07–2008/09	63
Tabulka 28: Struktura dětí ve výchovných zařízeních v letech 2007/08–2008/09	67
Tabulka 29: Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2006/07–2008/09	71
Tabulka 30: Přehled o přijímacím řízení na VŠ podle typu studijních programů v letech 2006/07–2008/09	75
Tabulka 31: Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacímu řízení, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09	79
Tabulka 32: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců podle druhů škol a veřejných VŠ v letech 2006–2008	83
Tabulka 33: Průměrné přepočtené počty učitelů podle druhů škol v letech 2006–2008	85

Tabulka 34: Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů regionálního školství podle druhů škol v letech 2006–2008 (všichni zřizovatelé)	88
Tabulka 35: Průměrné přepočtené počty zaměstnanců (počet osob) a průměrné měsíční mzdy (v Kč) zaměstnanců veřejných vysokých škol včetně kolejí, menz, VŠZS a VŠLS a včetně prostředků na projekty EU podle kategorií zaměstnanců za rok 2008 a jejich meziroční index	89
Tabulka 36: Průměrné přepočtené počty a mzdové prostředky (v tis. Kč) zaměstnanců regionálního školství a veřejných vysokých škol vyplacených z ESF za rok 2008	93
Tabulka 37: Veřejné výdaje na školství v běžných cenách v letech 2006–2008 a jejich podíl na HDP (v mil. Kč)	99
Tabulka 38: Regionální školství – veřejné výdaje v běžných cenách v letech 2006–2008 (v mil. Kč)	99
Tabulka 39: Regionální školství – rozložení veřejných výdajů ve stálých cenách roku 2005 v letech 2006–2008	101
Tabulka 40: Vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT v běžných cenách v roce 2006–2008	105
Tabulka 41: Veřejné vysoké školy – výdaje z rozpočtu kapitoly 333 MŠMT ve stálých cenách roku 2005 v roce 2006–2008	105
Tabulka 42: Kritéria pro přijímání zaměstnanců (% podíl firem s uvedeným požadavkem)	115

Seznam obrázků

Obrázek 1: Právní subjekty vykonávající činnost školy v letech 2006/07–2008/09	25
Obrázek 2: Počty dětí v mateřských školách ve srovnání s podílem dětí v MŠ na populaci 3–5letých v letech 2006/07 až 2008/09	27
Obrázek 3: Počty dětí v mateřských školách na pozadí populace 3–5letých v letech 2006/07–2008/09	29
Obrázek 4: Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na školu na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09	31
Obrázek 5: Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na třídu na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09	33
Obrázek 6: Základní školy – vývoj průměrného počtu žáků na učitele na 1. a 2. stupni a celkem v letech 2006/07–2008/09	33
Obrázek 7: Základní školy – podíl žáků odcházejících z 5. a 7. ročníků základních škol do 6 a 8letých gymnázií a 8letých konzervatoří v letech 2005/06–2007/08	35
Obrázek 8: Žáci středních škol vzhledem k populaci 15–18letých v letech 2006/07–2008/09	39
Obrázek 9: Podíl nově přijímaných v denní formě vzdělávání do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou všeobecného charakteru na celkovém počtu nově přijatých na střední školy v letech 2006/07 až 2008/09	45
Obrázek 10: Vývoj počtu dětí individuálně integrovaných a ve speciálních třídách v mateřských školách v letech 2006/07–2008/09	53
Obrázek 11: Vývoj počtu žáků individuálně integrovaných a ve speciálních třídách v základních školách v letech 2006/07–2008/09	55
Obrázek 12: Vývoj počtu žáků individuálně integrovaných a ve speciálních třídách ve středních školách v letech 2006/07–2008/09	55
Obrázek 13: VOŠ – Podíl nově přijatých a absolventů denní formy vzdělávání vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2006/07–2008/09	57
Obrázek 14: Zařízení školního stravování – podíl stravujících se žáků podle druhu školy v letech 2006/07–2008/09	63
Obrázek 15: Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky – počet škol, žáků, počet žáků v jednoletých kurzech ve školních letech 2006/07–2008/09	65
Obrázek 16: Domovy mládeže – počet ubytovaných a jejich podíl na celkovém počtu žáků denního vzdělávání středních škol, konzervatoří a VOŠ ve školních letech 2006/07–2008/09	65
Obrázek 17: Vývoj počtu školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a dětí v nich (v tis.) ve školních letech 2006/07–2008/09	67

Obrázek 18: Podíl poprvé zapsaných a absolventů denní formy vzdělávání vzhledem k odpovídajícím věkovým skupinám v letech 2006/07–2008/09	71
Obrázek 19: Počet studentů, poprvé zapsaných a absolventů veřejných a soukromých VŠ v letech 2006/07–2008/09	73
Obrázek 20: Přehled o přijímacím řízení na VŠ podle typu studijních programů v letech 2006/07– 2008/09	77
Obrázek 21: Počet přihlášených, dostavivších se k přijímacímu řízení, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09	79
Obrázek 22: Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů (za všechny zřizovatele) v porovnání se mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v roce 2008	87
Obrázek 23: Průměrné měsíční nominální mzdy zaměstnanců a učitelů (za zřizovatele MŠMT, obec, kraj) v porovnání se mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v roce 2008	87
Obrázek 24: Průměrné měsíční reálné mzdy zaměstnanců a učitelů v regionálním školství za všechny zřizovatele v porovnání s reálnou mzdou zaměstnanců v nepodnikatelské sféře v letech 2006–2008 (index spotřebitelských cen pro rok 2006 = 100 %)	88
Obrázek 25: Průměrné měsíční nominální a reálné mzdy akademických pracovníků placených ze státního rozpočtu v porovnání se mzdou v ČR v letech 2006–2008 (index spotřebitelských cen pro rok 2006 = 100 %)	91
Obrázek 26: Regionální školství – roční jednotkové výdaje na dítě/žáka/studenta ve stálých cenách roku 2005 v letech 2006–2008	103
Obrázek 27: Vývoj nezaměstnanosti a počtu volných pracovních míst	109
Obrázek 28: Vývoj nezaměstnanosti absolventů škol	109
Obrázek 29: Důvody pro přijímání absolventů	113

Školská reforma pokračuje
Díl I. Vzdělávání v roce 2008 v datech

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2008

Zpracovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

Editor: Ústav pro informace ve vzdělávání

Vydal: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS, Senovážné nám. 26, Praha 1

Rok vydání: 2009

Náklad: 750 ks

Jazyková redakce: ÚIV – Divize informací a služeb

Grafická úprava, sazba a tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS

ISBN 978-80-211-0584-3